

POLITHØGSKOLEN

SOLOTERRORISME

EN KONSEPTUELL FORSTÅELSE

Oddbjørn Myklebust

MASTER I POLITIVITENSKAP 2010

-- BLANK SIDE --

«Hvis vi har for dårlige begreper til å gripe virkeligheten med, er sjansen stor for at vi responderer på en lite hensiktsmessig måte»

Bjørge og Carlsson (1999 :161)

Sammendrag

Denne masteravhandlingen er en kvalitativ eksplorerende studie som tar for seg primær-, sekundær- og tertiærlitteratur knyttet til enkeltindivider som begår terrorhandlinger. Studien tok utgangspunkt i å se på opphav, historikk, bruk og begrepsinnhold på ulike termer som benyttes til å beskrive dette fenomenet; deriblant «lone wolf»-terrorisme, «soloterrorisme» og «lone actor»-terrorisme. For å skape en bredere konseptuell forståelse, har det også vært nødvendig med en grundig gjennomgang av den taktiske tilnærmingen «lederløs motstand». Det er et poeng i oppgaven å skape en bevissthet rundt forskjellen mellom termer og begrepsinnhold som er utviklet av terrorister eller ideologiske aktivister selv (emiske termer og begreper), og de som er utviklet av forskere eller analytikere (etiske termer).

Litteraturgjennomgangen ga tydelige indikasjoner på at det eksisterer begrepsmessige uklarheter og forvirringer i den akademiske litteraturen som omhandler terrorhandlinger utført av enkeltindivider. Gjennom en komparativ analyse har denne masteravhandlingen identifisert og beskrevet flere elementer som kan sies å bidra til de begrepsmessige uklarhetene, for eksempel en persons radikaliseringsprosess eller knytning til etablerte terroristgrupper eller -organisasjoner.

Det har blitt funnet argumenter for at én enkelt definisjon ikke er tilstrekkelig eller hensiktsmessig for å forklare dette fenomenet fullt ut. Det har dermed blitt påpekt et behov for å etablere et begrepssystem med underkategorier som gjør det mulig å systematisere kunnskap mer differensiert.

Hovedresultatet i denne masteravhandlingen er dermed utviklingen av et generisk begrepssystem i flere nivåer og ulike kategorier, fristilt fra de elementene som bidrar til begrepsmessige uklarheter. Begrepssystemet er en hybrid av egenutviklede termer og definisjoner, samt kategorier utviklet av andre. Definisjonen på «soloterrorisme» er ment å skille terrorhendelser utført av ett enkeltindivid fra terrorhendelser begått av flere personer i samarbeid. Underkategoriene «gruppetilskrevet soloterrorisme», «bevegelsestilskrevet terrorisme» og «idiosynkratisk terrorisme» er ment å bidra til en mer nyansert beskrivelse av ulike former for soloterrorisme. De egenutviklede termene og definisjonene er som følger:

Soloterrorisme: *De tilfeller der en enkelt person gjennomfører eller har som målsetning å gjennomføre en terrorhandling, og hvor personen er alene om terrorforsettet knyttet til de planleggende, forberedende og utøvende handlingene.*

Gruppetilskrevet soloterrorisme: *En terrorhandling utført av en soloterrorist, hvor gjerningspersonens forsett har utspring i et ideologisk fellesskap og handlingen tilskrives en spesifikk gruppe eller organisasjon.*

Bevegelsestilskrevet soloterrorisme: *En terrorhandling utført av en soloterrorist, hvor gjerningspersonens forsett har utspring i et ideologisk fellesskap, men hvor handlingen ikke tilskrives en spesifikk gruppe eller organisasjon.*

Idiosynkratisk soloterrorisme: *En terrorhandling utført av en soloterrorist, og hvor gjerningspersonens forsett har utspring i en individuelt utviklet ideologi.*

Masteravhandlingen diskuterer og plasserer to konkrete eksempler i hver underkategori. Eksemplene er brukt for å utdype og tydeliggjøre innholdet i definisjonene og underkategoriene, samt illustrere hvordan inndelingskriteriene i det generiske begrepssystemet brukes for å plassere en terrorhandling i en spesifikk kategori.

Avhandlingen har ikke hatt som formål å identifisere felles karakteristika på soloterrorister eller indikatorer som kan bidra til å identifisere potensielle soloterrorister.

Masteravhandlingen og begrepssystemet bør derfor anses som et mulig utgangspunkt for videre forskning på detaljnivå.

English abstract

This master thesis is a qualitative explorative study of primary-, secondary and tertiary literature related to individuals committing terrorist acts. The study's starting point was to look at the origin, history, use and content of different terms used to describe this phenomenon; like "lone wolf terrorism", "solo terrorism" and "lone actor terrorism". To create a broader conceptual understanding, it has also been necessary with a thorough review of the tactical approach of "leaderless resistance". There is a point of relevance in this master thesis to create a consciousness about the differences between terms and concepts that is developed by terrorists or ideological activists themselves (emic terms and concepts), and those developed by researchers or analysts (etic terms and concepts).

The literature review clearly indicated the existence of conceptual ambiguities and confusions in the academic literature regarding individuals committing terrorist acts. Through a comparative analysis, this master thesis has identified and described several elements that contribute to these confusions, for instance a person's radicalization process or connection to established terrorist groups or organizations.

It has been identified arguments in favor of claiming that one single definition is not sufficient or appropriate to describe this phenomenon to its full extent. Therefore, it has been pointed out a need to establish a conceptual system with subcategories that facilitates for a more differentiated systematization of knowledge.

The main result of this master thesis is thus the development of a generic conceptual system with several levels and categories, unattached to the identified elements who contribute to conceptual ambiguities and confusion. The conceptual system is a hybrid of terms and definition developed both by the author of this thesis and by others. The definition of "solo terrorism" is intended to separate terrorist acts committed by one single individual from cases where two or more persons collaborate to commit a terrorist act. The subcategories "group-ascribed solo terrorism", "movement-ascribed solo terrorism" and "idiosyncratic solo terrorism" are intended to contribute to a more nuanced description of different forms of solo terrorism. The terms and definitions developed by this author, are:

Solo terrorism: *Cases where a single individual conducts or aims to conduct a terrorist act, and where the terrorist intent related to the planning, preparatory and executive actions are possessed by this individual alone.*

Group-ascribed solo terrorism: *A terrorist act executed by a solo terrorist, where the perpetrators intent originates from an ideological community, and the terrorist act is ascribed to a specific group or organization.*

Movement-ascribed solo terrorism: *A terrorist act executed by a solo terrorist, where the perpetrators intent originates from an ideological community, and the terrorist act is not ascribed to a specific group or organization.*

Idiosyncratic solo terrorism: : *A terrorist act executed by a solo terrorist, and where the perpetrators intent originates from an individually developed ideology.*

Further, this master thesis discuss and place two specific cases of each subcategory. The examples are used to elaborate and clarify the definitions and subcategories, as well as to illustrate how the classification criterions of the conceptual system are used to put a terrorist act into one specific category.

It has not been a purpose of this master thesis to try to identify common characteristics of solo terrorists, neither indicators that can contribute to identify potential solo terrorists. The master thesis and its conceptual system should thus be considered to be a possible starting point for further studies on a more detailed level.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
English abstract	5
Forord	9
Takk	12
1 Innledning.....	13
1.1 Formål og avgrensninger.....	13
1.2 Disposisjon.....	14
1.3 Forskningsdesign, forskningsmetode og forskningsetikk.....	15
1.3.1 Kvalitativ forskningsmetode og vitenskapsteoretisk grunnlag	15
1.3.2 Begrepsanalyse og terminologiarbeid.....	20
1.3.3 Dokumentanalyse og kildekritiske vurderinger.....	23
1.3.4 Valg av kilder	25
1.3.5 Forskningsetikk.....	29
2 Termer – Historikk, definisjonsinnhold og bruk	31
2.1 Lederløs motstand.....	31
2.1.1 Louis Beam	32
2.1.2 Earth Liberation Front	36
2.1.3 Al-Qaida	37
2.1.4 Islamsk Stat.....	41
2.1.5 Internett og moderne teknologi som tilretteleggende faktor for lederløs motstand ..	42
2.1.6 Den lederløse motstandens «fingeravtrykk»	44
2.1.7 Strukturen i lederløs motstand	46
2.2 Lone Wolf	47
2.3 Soloterrorisme.....	56
2.4 Bruken av «soloterrorisme» og «lone wolf» i media	60
2.5 Andre termer.....	61
2.5.1 Single Actor terrorism	62
2.5.2 Lone Actor terrorism	63
2.5.3 Loner.....	65
2.5.4 Lone Attacker	66
2.5.5 Solo actor terrorism.....	66

3	Bakgrunn for utvikling av et nytt begrepssystem.....	68
3.1	Definisjonsmessige utfordringer	68
3.1.1	En eller flere?.....	68
3.1.2	Definisjoner som inneholder tilfeller både med og uten kontroll- og kommandostruktur benytter samme term	69
3.1.3	Graden av knytning til etablerte terrorgrupper eller -organisasjoner	70
3.1.4	Radikaliseringsprosessen er del av begrepsomfanget	76
3.1.5	En oppsummering av de definisjonsmessige utfordringene	76
3.2	Hvilken term skal man velge?.....	77
3.2.1	“Lone wolf” som faglig term.....	77
3.2.3	«Soloterrorisme» og «solo actor terrorism» som faglig term.....	79
3.2.4	«Soloterrorisme» er et hensiktsmessig valg	80
3.3	Underkategorisering – behov for en dypere forståelse	81
4	Et begrepssystem med flere nivå	83
4.1	Soloterrorisme.....	83
4.2	Adskillende kjennetegn - Ideologisk fellesskap eller egenutviklet ideologi?	84
4.3	Adskillende kjennetegn - Er handlingen utført til støtte for en spesifikk gruppe?	84
4.4	Adskillende kjennetegn - Hvilken ideologisk retning ligger til grunn for handlingen?.....	85
4.4.1	Tre nivå under ”gruppetilskrevet soloterrorisme”	86
4.4.2	To nivå under ”bevegelsestilskrevet soloterrorisme”	86
4.5	Det totale begrepssystemet	88
4.6	Eksempler	89
4.6.1	To tilfeller av gruppetilskrevet soloterrorisme.....	89
4.6.2	To tilfeller av bevegelsestilskrevet soloterrorisme	95
4.6.3	To tilfeller av idiosynkratisk soloterrorisme	98
5	Begrepssystemets nytteverdi og forbedringspunkter.....	110
	Avslutning.....	114
	Litteraturliste.....	117

Forord

Min interesse for å skrive om enkeltindivider som utfører terrorhandlinger ble vekket omtrent februar 2011, da jeg i pensumlitteraturen til fordypningsfaget «Organisert kriminalitet og terrorisme» leste en artikkel skrevet av Petter Nesser (Nesser 2010). I artikkelen tok han for seg jihadistisk terrorisme i Europa, og skrev at det de to-tre foregående årene hadde vært en økning av tilfeller hvor enkeltpersoner planla terrorhandlinger i Europa. Det som særlig fanget min oppmerksomhet, var påpekningen Nesser gjorde om at denne utviklingen kunne indikere en tendens på økt omfang av «individualisert jihad», som forkynt av en av al-Qaidas ledende teoretikere, Abu Musab al-Suri.

I forkant av sommeren 2011, i forbindelse med forberedelsene til å starte opp med masteravhandlingen, var derfor min påtenkte innfallsvinkel å se på hvordan den voldelige radikaliseringsprosessen inn mot «individualisert jihad» forløp for ekstremistiske jihadister.

Så skjedde den tragiske terrorhendelsen i Norge den 22.juli 2011, hvor en norsk person sprengte store deler av regjeringskvartalet i Oslo, for senere å kjøre til Utøya hvor mange unge mennesker ble skutt og drept. Totalt 77 mennesker døde som følge av disse handlingene. Samme dag som dette hendte, kunne man finne materiale på internett som var publisert av gjerningspersonen, og som tydelig viste at han hadde ekstreme høyrevridde holdninger. Det oppstod ganske raskt en oppfatning om at dette var en person som handlet helt på egen hånd, og i ukene og månedene som fulgte ble fokuset på tematikken rundt enkeltpersoner som utøver terroraksjoner naturligvis svært stort.

Gjerningsmannens ideologiske retning gjorde at det for min del ble aktuelt å ha et bredere fokus på tilnærmingen til soloterrorisme i masteravhandlingen enn kun ekstremistisk islamisme. Det jeg først anså skulle være forskningsspørsmålet for masteravhandlingen, måtte dermed endres underveis. I en samling for masterstudentene i august 2011 fikk jeg innspill fra professor Tore Bjørge om å vurdere å se på soloterrorisme opp i mot strategien om «lederløs motstand». Dette dannet bakteppet for den innledende fasen med datainnsamling rundt tematikken.

Ganske tidlig i dette arbeidet kom jeg over en rapport publisert 5. april 2011 av den danske Politiets Efterretningstjeneste (PET), med tittelen «Truslen fra soloterrorisme og «lone wolf»-terrorisme». I rapporten var det utarbeidet egne definisjoner tilhørende disse to termene, noe som samtidig innførte et skille mellom disse to begrepene. Skillet er knyttet til om

gjerningspersonen historisk sett har hatt kontakt med andre radikaliserende personer (soloterrorisme) eller ikke («lone wolf»-terrorisme). Definisjonene som formulert av PET hang godt ved meg mens jeg fant frem og leste annen kildelitteratur. Men etter hvert som datainnsamlingen skred frem, oppdaget jeg at det skillet mellom soloterrorisme og «lone wolf»-terrorisme som PET definerte, ikke stemte overens med hvordan begrepene ble brukt andre steder; i aviser, av forskere og andre myndigheter. Der ble nemlig de ulike termene brukt om hverandre, med mer eller mindre samme mening.

Dette *forskningsfunnet*, som jeg vil kalle det, førte til at jeg mente det var et behov for å se nærmere på hvilke definisjoner som fantes på dette området. Og sammen med to andre viktige innspill underveis i prosessen, ble dette avgjørende for beslutningen om formålet med denne studien.

Det ene innspillet kom fra en rapport av Raffaello Pantucci (Pantucci 2011), med tittelen «A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists». Her gir han uttrykk for overraskelsen han opplevde i oppstarten av arbeidet med rapporten, over hvor lite forskning og dybdeanalyser som fantes innen problematikken med det han kaller «Loner»-terrorisme (s. 4). Selv beskriver han 4 egenutviklede typer av «Lone Wolf Terrorists» (s. 13). En av konklusjonene han gjør seg er at det er et tydelig behov for dypere analyser for å kunne forstå «Lone Wolf»-terrorisme bedre (s. 37).

Det andre innspillet kom fra en mailkorrespondanse jeg hadde i august 2011 med Petter Nesser. I korrespondansen gir Nesser sine synspunkter rundt den vinklingen jeg så for meg på oppgaven *før* sommeren 2011, om voldelig radikaliserings med utslag i soloterrorisme i jihadistisk sammenheng. Et synspunkt han hadde var at en slik oppgave burde klargjøre hva som menes med «soloterrorisme», og om den kunne anses som det han kalte «organisert», «semi-organisert» eller «spontan»¹.

Med disse innspillene, samt den utførte litteraturgjennomgangen rundt begrepene «soloterrorisme», «lone wolf»-terrorisme og «lederløs motstand», bestemte jeg meg tidlig på høsten 2011 for å ville forsøke å lage en ny definisjon på soloterrorisme, samt utvikle et begrepssystem med underkategorier.

¹ Mail mottatt fra Petter Nesser 9. august 2011.

Hele tiden underveis i arbeidet med masteravhandlingen har det i etterkant av sommeren 2011 kommet vesentlig mer litteratur rundt dette temaet. Avhandlingen og begrepssystemet har derfor jevnlig blitt utviklet i takt med tilfanget av ny litteratur.

Oddbjørn Myklebust, 13.02.15

Takk

Jeg må takke de ansatte ved Politihøgskolens bibliotek i Oslo, som har vært behjelpelige og positive til å fremskaffe relevant litteratur for meg.

En takk også til Oslo politidistrikt, som har vært positivt innstilt til arbeidet med masteravhandlingen.

Min veileder Tore Bjørgo har gitt vesentlige og gode innspill og tilbakemeldinger i arbeidet med masteravhandlingen, og åpnet nye dører. Tusen takk for det.

Mine barn fortjener en stor takk for å gi meg inspirasjon og motivasjon i denne prosessen. Og til slutt, og aller mest, min kone for hennes oppmuntrende ord, tålmodighet og forståelse i en hektisk hverdag. Det har vært krevende reise, men nå er vi endelig ved veis ende.

1 Innledning

Terrorisme har gjennom historien i stor grad blitt ansett som et gruppefenomen. Likevel kan man tilbake i det 19. århundre finne ideologiske frontfigurer innen de anarkistiske miljøene i Russland, Italia, Frankrike og Tyskland som forfektet muligheten for, og nytteverdien av, at enkeltindivider utfører terrorhandlinger. Blant anarkistene på denne tiden ble det i siste halvdel av 1800-tallet hos flere etablert en oppfatning av at ord ikke var tilstrekkelig for å oppnå revolusjonen de ønsket; det måtte voldelige handlinger til for å oppildne de store folkemassene til revolusjon (Toboso Buezo 2014 :11). Dette var grunntanken for det som ble kalt «propaganda by deed», et uttrykk trolig etablert av Paul Brousse mot slutten av 1876. Brousse var i tillegg blant de første som uttalte at de voldelige og opprørske handlingene ikke bare burde utføres av små grupper, men også av enkeltstående individer. Denne oppfatningen ble tatt videre av de ledende ideologene Cafiero og Kropotkin, som gjennom flere artikler i 1881 manet til voldelige handlinger fra enslige «voktere», og som de håpet kunne sørge for mer propaganda enn det tusenvis av brosjyrer ville klare (Jensen 2008 :137).

Og nå, omtrent 150 år senere, er terrorisme utført av enkeltindivider fremdeles et meget relevant sikkerhetspolitisk tema, dog i en enda bredere og mangfoldig ideologisk kontekst. Paradoksalt nok er det et tema som det i liten grad har blitt forsket på.

1.1 Formål og avgrensninger

Formålet med studien er å utvikle en definisjon på soloterrorisme som skiller dette fenomenet fra andre former for terrorisme, samt utvikle underkategorier som gjør det mulig å kategorisere en soloterrorhandling ut ifra ideologisk ståsted og fellesskap.

Et begrepssystem med tydelige kategoriseringer vil muliggjøre en mer nyansert beskrivelse av det mangfoldet som finnes av soloterrorister hva gjelder fremgangsmåte, radikaliseringsprosess og ideologisk tilknytning. Dette er viktig for å kunne møte disse utfordringene med mer målrettede og tilpassede tiltak.

Avhandlingen har likevel ikke som formål å identifisere felles karakteristika på soloterrorister eller indikatorer som kan bidra til å identifisere potensielle soloterrorister. Dette ville blitt for omfattende. For slike formål bør avhandlingen heller sees på som et mulig utgangspunkt for videre forskning på detaljnivå.

Avhandlingen har heller ikke som mål å gjøre rede for ulike definisjoner av termen «terrorisme». Forståelsen av dette begrepet er i seg selv en lang og omfattende debatt som ikke vil bli diskutert nærmere. Forståelsen av «terrorisme» som legges til grunn i denne avhandlingen er en vel ansett akademisk definisjon utarbeidet av Bruce Hoffman (2006: 40-41):

[Terrorism is] the deliberate creation and exploitation of fear through violence or the threat of violence in the pursuit of political change. All terrorist acts involve violence or the threat of violence. Terrorism is specifically designed to have farreaching psychological effects beyond the immediate victim(s) or object of the terrorist attack. It is meant to instill fear within, and whereby intimidate, a wider “target audience” that might include a rival ethnic or religious group, an entire country, a national government or political party, or public opinion in general. Terrorism is designed to create power where there is none or to consolidate power where there is very little. Through the publicity generated by their violence, terrorists seek to obtain the leverage, influence, and power they otherwise lack to effect political change on either the local or an international scale.

1.2 Disposisjon

Videre i kapittel 1 presenteres vitenskapelige metoder og forskningsmessige valg relevant for avhandlingen.

I kapittel 2 gjennomgås utvalgt litteratur som omhandler eksisterende relevante begreper, termer og definisjoner. Det beskrives både termer som voldelige aktører selv benytter, og de termer som forskere har lansert for å beskrive de samme fenomenene.

I kapittel 3 påpekes sentrale aspekter som legger grunnlaget for utviklingen av begrepssystemet.

I kapittel 4 presenteres begrepssystemet som er utviklet i denne avhandlingen. Det beskrives i tillegg seks eksempler på konkrete soloterrorister for å illustrere hvordan begrepssystemet kan brukes til kategorisering.

I kapittel 5 diskuteres nytteverdi og utfordringer knyttet til det utviklede begrepssystemet.

1.3 Forskningsdesign, forskningsmetode og forskningsetikk.

Den grunnleggende metodiske tilnærmingen som er benyttet i arbeidet med masteroppgaven er den *kvalitative*. Forskjellen mellom kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode forutsettes kjent av leseren, og utdypes derfor ikke. Derimot beskrives viktige generelle momenter fra den kvalitative forskningsmetoden, og hvilket vitenskapsteoretisk grunnlag innen denne som er mest fremtredende i masteravhandlingen. Videre beskrives de mer konkrete og praktiske fremgangsmåtene som er benyttet, nemlig terminologiarbeid, begrepsanalyse og dokumentanalyse. Det gjøres også rede for hvilke vurderinger som er gjort i forhold til de kildene som er benyttet og enkelte forskningsetiske spørsmål som det har vært aktuelt å ta hensyn til.

1.3.1 Kvalitativ forskningsmetode og vitenskapsteoretisk grunnlag

Den innledende prosessen som beskrevet i kapitlet «Bakgrunn» har medført et forskningsdesign som på mange måter har blitt til underveis som litteraturstudiene har skredet frem. Det er kanskje ikke en helt vanlig fremgangsmåte når det kommer til masteravhandlinger, men for dette prosjektet har undertegnede ansett det som naturlig å gjøre det på denne måten.

Når beslutningen om å forsøke å utarbeide et begrepssystem rundt soloterrorisme var tatt, ble det lettere å strukturere arbeidet med masteroppgaven. Det ble mulig å fastsette et mer konkret forskningsdesign for den videre prosessen:

1. Å gjennomføre en grundigere sortering og analyse av utvalgte dokumentene. Videre å sette innholdet i disse dokumentene opp i mot hverandre og diskutere det, for å finne sentrale poenger, likheter og ulikheter. Målsetningen med dette er å danne en viktig teoretisk basis for utviklingen av definisjonene.
2. Terminologiarbeid - utvikling av begrepssystem, termer og definisjoner. Viktig å innhente litteratur rundt terminologiarbeid, for å ha gode retningslinjer for hvordan terminologiarbeid og begrepsanalyse skal gjennomføres.
3. Kartlegge aktuelle terrorhendelser, fremskaffe relevant informasjon rundt disse, og velge ut hvilke hendelser som egner seg for å bli plassert inn i de ulike underkategoriene. Videre å diskutere hver enkelt hendelse i lys av den tilhørende underkategorien, slik at de fungerer som supplement og mer utdypende beskrivelser av de enkelte underkategoriene.

4. Refleksjon rundt, og beskrivelse av, hvilke mulige nytteverdier som kan resultere fra det utviklede begrepssystemet.

Forskningsprosessen passer etter mitt syn godt inn under beskrivelsen av det Thagaard kaller eksplorerende studier, som er egnet til å utforske tema det finnes lite forskning på fra tidligere (2009: 16). Dette er en type forskningsopplegg innen kvalitative metoder hvor forskeren «i liten grad har en fast definert problemstilling», stiller med et åpent sinn mot det som kan dukke opp underveis i prosessen og tilpasser fokuset i forskningen deretter. Grønmo (2004 :86) ser på eksplorerende studier som en mer foreløpig studie, som kan foregå på områder som er lite utforsket fra tidligere, og som kan gi grunnleggende innsikt på temaet og legge til rette for at man blir i stand til å formulere mer presise problemstillinger. Dermed kan slike eksplorerende studier danne grunnlag for større eller mer systematiske studier. Dette samsvarer også med mine tanker rundt denne masteravhandlingen. Ved å ta for meg begrepene og utvikle en definisjon på soloterrorisme, for deretter å plassere ulike soloterrorister inn i ulike underkategorier, kan dette legge grunnlaget for nye og mer detaljerte studier. Dette kan for eksempel være studier hvor man går mer i dybden på de hendelsene og gjerningspersonene som er presentert i de ulike underkategoriene, for å se om man finner fellestrekk eller særtrekk hos en underkategori som er forskjellig for de andre underkategoriene. Håpet er at begrepssystemet som er beskrevet i denne masteravhandlingen på sikt kan bidra til å oppnå en dypere forståelse hva gjelder problematikken rundt soloterrorisme og utøvere som faller inn under denne definisjonen, slik blant annet Pantucci som tidligere nevnt etterlyser.

Fleksibilitet i forskningsopplegget er også et generelt kjennetegn ved bruken av kvalitative metoder (Thagaard 2009 :30). Nettopp som ved arbeidet med denne avhandlingen, foregår da gjerne datainnsamling og analyse av det innsamlede materialet parallelt, slik at den videre strategien for innsamling baseres på det man allerede har vurdert. Det blir da et kontinuerlig og «gjensidig påvirkningsforhold mellom utforming av problemstilling, innsamling av data, analyse og tolkning» (s.s.). For denne avhandlingens vedkommende, ble problemstillingen først definert etter en periode med innsamling og analyse av data, og særlig tolkningen av innholdet i datamaterialet var essensielt i utviklingen av definisjonene og begrepssystemet.

1.3.1.1 Hermeneutikk og fortolkning

Når det gjelder det vitenskapsteoretiske grunnlaget for den kvalitative forskningsmetoden som jeg har benyttet i denne masteravhandlingen, står derfor *hermeneutikk* og *fortolkning* sentralt.

Hermeneutikken var opprinnelig knyttet til fortolkning av tekster, og den legger vekt på at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer. Den som tolker søker gjerne å finne et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende. Innen hermeneutikken er konteksten vesentlig for hvilken mening man tillegger et bestemt fenomen (Thagaard 2009 :39). Siden det innen hermeneutikken ikke finnes klare retningslinjer for en bestemt forskningspraksis, gir dette etter mitt syn en stor spennvidde i hvordan ulike dokumenter og tekster kan fortolkes. Hver enkelt som leser en tekst har ulik bakgrunn, både faglig og personlig, og ett og samme dokument kan settes inn i ulike kontekster. Dette gir dermed rom for ulike forståelser av innholdet i dokumentet. Det er også et «gjensidig påvirkningsforhold mellom forskerens teoretiske utgangspunkt og tendenser i datamaterialet» (s. 35). Hvordan en tekst fortolkes avhenger av hvilket vitenskapsteoretisk utgangspunkt forskeren har, samtidig som tendensen i tekstene det forskes på er med på å utvikle forskerens forståelse for emnet underveis i prosessen.

1.3.1.2 Emiske og etiske termer og begreper

Det er i denne sammenhengen relevant å påpeke et skille som gjøres i samfunnsvitenskapelig forskning, og særlig i sosialantropologien; skillet mellom emisk og etisk perspektiv. Termene «emisk» og «etisk» ble innført i 1954 av språkforskeren Kenneth Pike. Han tok utgangspunkt i termene «fonemisk» og «fonetisk» fra lingvistikken, og mente at prinsippene her kunne overføres til å beskrive menneskers sosiale adferd².

Det emiske perspektivet er et «innenfra»-perspektiv og tar utgangspunkt i den sosiale verden slik den erfares av medlemmene i et bestemt samfunn, samt i de kategorier, teorier og forklaringer som de som undersøkes uttrykker direkte eller synliggjør gjennom sine handlinger. Ved analyser med utgangspunkt i det emiske perspektivet, er målet å avspeile virkeligheten slik personene i dette samfunnet selv opplever det (Brodktorb & Rugkåsa 2009 :27 og Store Norske Leksikon³).

² <http://srmo.sagepub.com/view/the-sage-encyclopedia-of-social-science-research-methods/n275.xml>

³ https://snl.no/emisk_perspektiv

Det etiske perspektivet er et «utenfra»-perspektiv, og tar utgangspunkt i forskerens analytiske perspektiv og dens måte å kategorisere og fortolke forskjellige hendelser eller fenomener på (Brodktorb & Rugkåsa 2009 :27 og Store Norske Leksikon⁴). Man forsøker også gjerne å utvikle begreper som er overførbare til andre kulturer. Det etiske perspektivet er således mer kulturelt nøytralt. Det er viktig å påpeke at det etiske perspektivet har ingenting med etikk å gjøre.

Disse to perspektivene vil være relevant i flere henseende i denne masteravhandlingen. For det første vil det i litteraturgjennomgangen bli presentert termer og begreper utviklet både av terrorister og forskere, altså henholdsvis emiske og etiske termer og begreper, og leseren vil kunne ha et økt utbytte av en bevissthet rundt denne distinksjonen. For det andre har de ulike perspektivene en betydning i utvelgelsen av termer i utviklingen av begrepssystemet.

1.3.1.3 Forskningens kvalitet

For å kunne ha gjennomslagskraft, er det viktig for all forskning å kunne redegjøre for hvordan man har kommet frem til de resultatene man har gjort. Innen *kvantitativ* forskning er det ofte mulig for en forsker å gjenskape de samme forskningsforholdene som andre har gjennomført tidligere (for eksempel å bruke samme type utstyr eller måleapparat), og dermed undersøke om man oppnår samme resultat. Innen *kvalitativ* forskning er dette vanskeligere, siden forskningsresultatene i stor grad er knyttet til forskerens forforståelse og subjektive opplevelse av det som skjer i forskningsprosessen. For at kvalitativ forskning skal kunne bli oppfattet som god og grundig, er det vesentlig at man beskriver hvilke fremgangsmåter og vurderinger rundt disse som er gjort i forskningsprosessen, og som har ledet fram til det resultatet man har fått. I det følgende vil jeg ta for meg noen generelle særtrekk ved den kvalitative forskningsmetoden, som gir viktige retningslinjer man må ta hensyn til ved denne typen forskning for å oppnå god datakvalitet og gode forskningsresultater.

En viktig faktor for å kunne si noe om forskningens kvalitet, er å vurdere datamaterialets pålitelighet, også kalt *reliabilitet*. «Reliabiliteten er høy hvis undersøkelsesopplegget og datainnsamlingen gir pålitelige data» (Grønmo 2004 :220). I så måte har det vært viktig i utvelgelsesprosessen av dokumenter å vurdere hvem som har skrevet de ulike tekstene, og til hvilket formål dokumentene var tiltenkt når de ble skrevet. Gode beskrivelser av metodisk refleksjon styrker også forskningens reliabilitet (Thagaard 2009 :190). Med hensyn til dette,

⁴ https://snl.no/emisk_perspektiv

håper jeg at beskrivelsen av forskningsprosessen ovenfor bidrar til en økt pålitelighet i denne masteravhandlingen. Leseren vil også se at det i delen med litteraturgjennomgang stedvis er en utstrakt bruk av direkte sitater fra andre, og hvor disse kommenteres. Selve sitatene er altså adskilt fra min fortolkning. Jeg har forholdt meg til de standarder for bruk av sitater og referanser som er pålagt studenter ved Politihøgskolen (APA-standard), og mener denne er med på å gjøre det tydelig hva som er direkte sitat fra andre og hva som er mine vurderinger og kommentarer. I forhold til forskningens reliabilitet, kan sitater brukt på denne måten kalles «low-inference descriptors» (s. 199). Dette er etter mitt syn en måte å tydeliggjøre forskningsprosessen på.

I tillegg til reliabiliteten i et forskningsprosjekt, er også *validiteten* i forskningen en viktig parameter i forhold til å bedømme kvaliteten på det forskningsresultatet som foreligger. Validiteten kan man vurdere «ved å stille spørsmål om de tolkninger vi kommer frem til, er gyldige i forhold til den virkeligheten vi har studert» (Thagaard 2009 :201). Å beskrive begrunnelser for tolkninger er viktige med hensyn til validiteten (s. 207). For mitt vedkommende, har dette gjort at jeg anser bruken av direkte sitat av utvalgte tekster som viktig i denne masteravhandlingen. Særlig gjelder dette sitatene man finner i to deler av avhandlingen; den som omhandler «lederløs motstand» og den som beskriver konkrete caser. Disse viser hva aktivistene, terroristene og de ideologiske forgrunnsfigurene sier med egne ord. Her er det viktig for leseren av avhandlingen å se den konkrete teksten som jeg tolker og bygger mine vurderinger på, slik at de bedre kan danne seg et begrep og forståelse rundt «lederløs motstand», og deretter gjøre seg opp en mening om kvaliteten på det begrepssystemet jeg utvikler i oppgaven. Grønmo (2004 :221) påpeker at «validiteten er høy hvis undersøkelsesopplegget og datainnsamlingen resulterer i data som er relevante for problemstillingene». Med tanke på dette har derfor utvelgelsen av hvilke dokumenter som skal brukes og analyseres i masteravhandlingen vært meget viktig for forsøke å oppnå så god datakvalitet og høy validitet som mulig.

Grønmo (s.s) sier også at det er et ensidig avhengighetsforhold mellom reliabilitet og validitet. Høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet for en datakilde, samtidig som reliabiliteten er uavhengig av validiteten. Et datamateriale kan altså ikke være gyldig for problemstillingen dersom det ikke er pålitelig, men datamaterialet kan være pålitelig selv om det ikke er relevant for problemstillingen.

1.3.2 Begrepsanalyse og terminologiarbeid

Praktisk sett har den overordnede metodiske tilnærmingen i arbeidet med masteroppgaven vært en begrepsanalyse. Begrepsanalyse defineres som «del av terminologiarbeid som består i å klarlegge begrepene på et fagområde og beskrive relasjonene mellom dem»⁵.

Denne konkrete metoden har det ikke vært undervist i gjennom vårt studieløp som masterstudenter ved PHS, så den førende teoretiske beskrivelsen av begrepsanalyse for min del har vært Språkrådets publikasjon «Termlosen. Kort innføring i begrepsanalyse og terminologiarbeid» (Suonuuti 2012). Denne gir en grunnleggende og oversiktlig fremstilling over de viktigste momentene man må ta hensyn til når det gjelder begrepsanalyse og terminologiarbeid. Heftet er bygget på internasjonale standarder (ISO-standarder) og må anses som godt forankret.

Det kan være hensiktsmessig å presentere den mest relevante delen av teorien i «Termlosen» her, siden den tar for seg vesentlige momenter som leseren bør ta med seg videre inn i den delen hvor litteraturgjennomgangen presenteres. I den delen hvor definisjonene utarbeides, beskrives nærmere de vurderinger og beslutninger som gjøres i lys av retningslinjene for terminologiarbeid. På denne måten håper jeg at leseren stegvis kan følge med på prosessen som leder frem til den endelige definisjonen på «soloterrorisme» og underkategoriene.

Det første punktet i så måte er en påpekning på det jeg vil anse som et overliggende prinsipp for denne typen metodebruk:

Terminologiarbeid er ei tverrfagleg verksemd som går ut på å ordne og overføre kunnskap. Det grunnleggjande elementet i arbeidet er omgrepet. Alt terminologiarbeid skal byggje på at omgrepa og relasjonane mellom dei blir analyserte og strukturerte.
(s. 15)

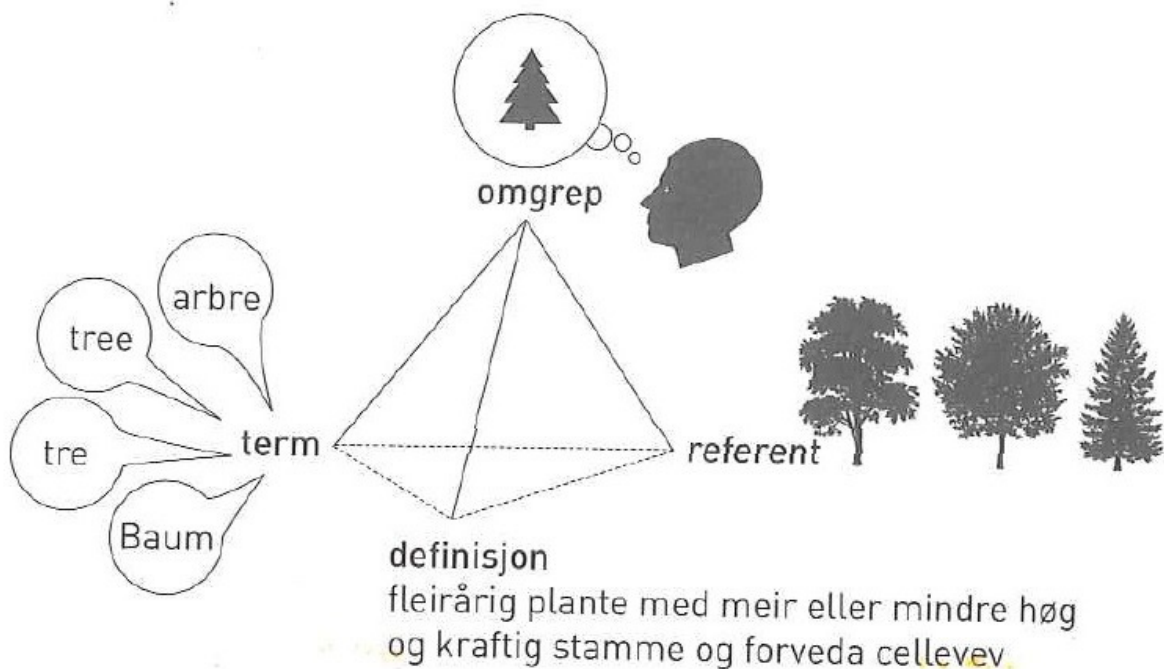
Siden det er begrepet som er bærebjelken i terminologiarbeidet, er det derfor på sin plass at jeg tar med en avklaring på forholdet mellom ordene *referent*, *begrep*, *definisjon* og *term*. Jeg ser ingen grunn til å forsøke å forklare dette bedre med egne ord enn det som gjøres i «Termlosen» (s. 15-16):

⁵ <http://www.sprakrad.no/upload/Terminologi/Nordterm%20-%20terminologiens%20terminologi%20-%20no-en%20-%202011-01-27.pdf>

I den verkelege verda er det millionar av fenomen, eller det vi kallar **referentar**. Nokre av dei er konkrete (t.d. tre, innretningar og materiale), andre er abstrakte (t.d. samfunn og helse).

Når vi tenkjer på ein referent, til dømes eit tre, vel vi i medvitet vårt ut ei rekkje eigenskapar som vi synest best kjenneteiknar referenten. I hovudet vårt blir desse eigenskapane til abstraksjonar som vi kallar **kjenneteikn** [...]. Kjenneteikna blir deretter slegne saman slik at dei dannar ei kunnskapseining som vi kallar **omgrep**. (Omgrepet *tre* har mellom anna følgjande kjenneteikn: *fleirårig plante, har meir eller mindre høg og kraftig stamme, har forveda cellevev, har greiner, har røter.*)

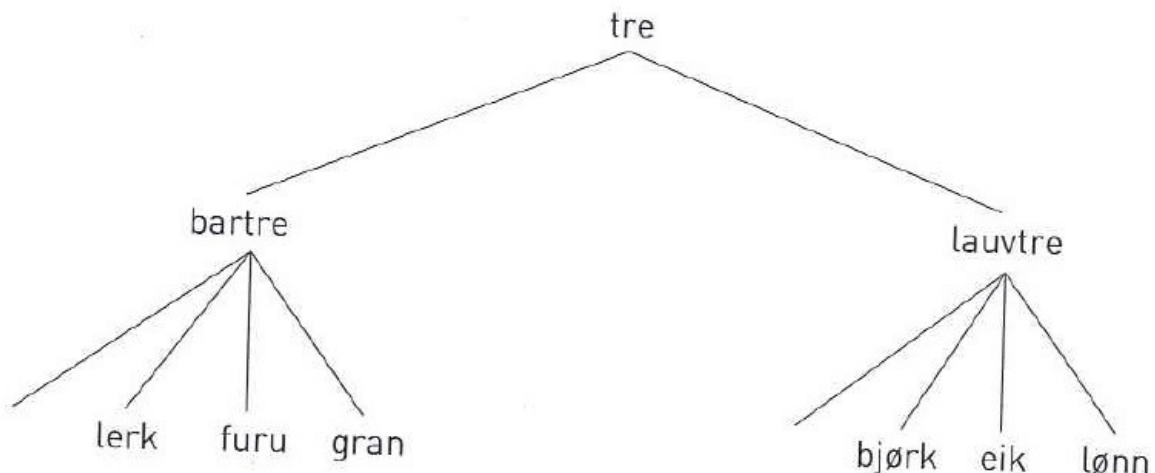
Eit omgrep som berre er knytt til ein einaste referent, kallar vi eit **individualomgrep** (t.d. *planeten Jupiter, Eiffeltårnet*). Når vi tenkjer på fleire einsarta referentar, trekkjer vi ut dei eigenskapane som alle desse referentane har felles, og set dei saman som kjenneteikn for eit **allmennomgrep** (t.d. *planet, tårn*). Omgrep er abstraksjonar, og for at vi skal kunne kommunisere om dei, treng vi definisjonar og termar for å uttrykkje dei. **Definisjonar** er munnlege eller skriftlege utsegner som avgrensar omgrep, og **termar** er uttrykk som set namn på omgrep. Eitt eller fleire ord eller andre element, til dømes symbol, kan utgjere ein term.

Figur 1: Forhold mellom referent, begrep, definisjon og term. (Suuonuti 2012 :16)

For min egen del, som politimann og masterstudent innen politiforskning og ikke språkforskning, var dette opplysende. Jeg vil tro at det også vil være klargjørende for de fleste leserne av denne oppgaven etter hvert som man leser videre i masteravhandlingen. Av samme grunn har det å måtte bruke de riktige ord og uttrykkene som en slik metodeform krever, tidvis vært et ekstra krevende moment i arbeidet med masteroppgaven.

Ett begrep står aldri helt alene, det er på en eller annen måte alltid knyttet til andre begreper i begrepssystemer av ulik kompleksitet og størrelse. For å skrive gode definisjoner i terminologiarbeid, er det nødvendig å analysere relasjonene mellom begrepene og sette de opp i begrepssystem. I denne masteroppgaven er det utviklet et generisk begrepssystem. Et slikt begrepssystem bygger på generiske relasjoner mellom begrepene. En generisk relasjon oppstår når to begrep deler identiske kjennetegn, men hvor underbegrepet har *minst ett* adskillende kjennetegn i tillegg. Adskillende kjennetegn er de karakteristika som alene eller sammen med andre kjennetegn avgrenser begrepet og skiller det fra andre begreper. Ulike inndelingskriterier kan gi ulike begrepssystemer for det samme overbegrepet. (Suonuti 2004 :16-18).

Figur 2: Et eksempel på et generisk begrepssystem, i dette tilfellet for trær med inndelingskriterium knyttet til treets anatomi (Suonuti 2004 :18).

Når man skriver definisjoner, er det kun de adskillende kjenntegnene som skal benyttes (s. 16). I fagordlister kan begreper defineres ved hjelp av *omfangsdefinisjoner* som lister opp alle de referentene som begrepet omfatter, eller *innholdsdefinisjoner* hvor de vesentlige og adskillende kjennetegnene beskrives. En innholdsdefinisjon bygger alltid på et generisk overbegrep, som dekker de grunnleggende vesentlige kjennetegnene og plasserer begrepet i

den riktige sammenhengen mellom lignende begrep. Resten av definisjonen omfatter de adskillende kjennetegnene som må være med for videre å skille dette fra andre nærstående begrep (s. 23-24). Definisjonene utarbeidet senere i oppgaven er innholdsdefinisjoner.

I denne oppgaven har jeg altså med utgangspunkt i PET sine *definisjoner* på «soloterrorisme» og «lone wolf»-terrorisme sett på ulike kilder som omhandler disse to *termene*. Videre har jeg så forsøkt å abstrahere den informasjonen jeg har funnet for å danne meg et eget inntrykk av disse to *begrepene*, for deretter å se på *relasjonene* mellom dem. I tillegg har jeg tatt for meg litteratur rundt termen «lederløs motstand» (leaderless resistance), for å danne meg et begrep om dette og hvordan det forholder seg til de to førstnevnte termene. Disse begrepene har så blitt brukt til å utvikle innholdsdefinisjoner på overbegrep og underbegrep i et generisk begrepssystem.

Dette fører oss videre til en annen praktisk rettet delmetode jeg har brukt i denne masteroppgaven og som er helt vesentlig for resultatet av undersøkelsene, nemlig dokumentanalyse.

1.3.3 Dokumentanalyse og kildekritiske vurderinger

For å kunne klarlegge begrepene på et fagområde og beskrive relasjonene mellom dem, er man altså avhengig av å se på litteratur som tar for seg de gjeldende begrepene. Når det gjelder slike kilder, skriver Suonuuti (2012 :36) at alle typer materiale som blir vurdert som relevant innen fagområdet bør brukes.

Hva som kan kalles et dokument i slike sammenhenger kan omfatte et vidt spekter; alt i fra offentlige rapporter, bøker, internettsider, aviser og brev, til muntlige fortellinger, lyd- og bildeopptak. Det viktige er at dokumentet kan bidra til å gi et svar på det man undersøker. Videre kan et dokument analyseres både kvantitativt, hvor man gjerne teller egenskaper ved dokumentene (for eksempel forekomst av bestemte ord), og kvalitativt, hvor analysen gjøres ved at forskeren tolker meningsinnholdet i dokumentet (Andersen⁶). I denne masteravhandlingen er det kvalitativ dokumentanalyse som er benyttet.

Et spesielt trekk når det gjelder dokumentanalyse, er at de dokumentene man analyserer er skrevet for et annet formål enn det forskeren skal bruke dem til (Thagaard 2009 :62). Etter mitt syn gjør dette det ekstra viktig å vurdere om de dokumentene man tenker å benytte er

⁶ <http://ndla.no/nb/print/57112>

brukbare i forhold til forskningsspørsmålet. Man må altså foreta kildekritiske vurderinger, hvor det er nødvendig å vurdere dokumentene i forhold til den konteksten de er utformet i (s. 63).

Aller først må man vurdere tilgjengeligheten til et aktuelt dokument. Noen er publisert og tilgjengelig for alle, mens andre er lukkede dokumenter som det kreves spesielle tillatelser til for å få tilgang for andre enn dem de er skrevet for (s. 62). I sistnevnte tilfelle må man vurdere om man både har tid, mulighet og kapasitet til å skaffe seg lovlig adgang til lukkede dokumenter til bruk i forskningsøyemed. I min masteravhandling er det utelukkende blitt benyttet publiserte dokumenter, altså åpne kilder.

Når man så har skaffet seg et ønsket dokument, må man vurdere dette ut ifra det Storsul⁷ omtaler som fire kriterier for vurdering av dokumenter: autensitet, troverdighet, representativitet og tolkning. Når man vurderer *autensiteten*, må man gjøre seg opp en mening om dokumentet fremstår som ekte eller ikke, altså om det er det det utgir seg for å være. I denne avhandlingen gjelder dette særlig for de dokumenter som utgir seg for å være fra ideologiske aktivister eller terrorister. Er det et offentlig eller privat dokument? Hvem har skrevet det, når og hvor ble det skrevet? Særlig når det gjelder nettsider kan dette være vanskelig å klarlegge, siden det ikke alltid fremkommer hvem som har laget nettsiden, eller hvilket formål siden er opprettet for, og om nettsiden er ny eller gammel. For å vurdere *troverdigheten* til dokumentet, kan man finne momenter i innholdet som kan sjekkes og dermed styrke eller svekke troverdigheten. Man må også tenke over om dokumentet fremstår som objektivt eller subjektivt, partisk eller upartisk. Det kan også utgjøre en forskjell mellom det å være en øyenvitneskildring av en hendelse eller at hendelsen er nedskrevet etter å ha blitt fortalt gjennom flere ledd. Når det gjelder *representativitet* må man spørre seg om dokumentet er dekkende for det vi ønsker å undersøke. I så måte kan man se det opp imot andre dokumenter om samme tema, og vurdere om innholdet samsvarer eller bryter med det man har funnet andre steder. For dokumenter med emiske begreper, utarbeidet av ideologiske aktivister eller terrorister, bør man vurdere om de faktisk er representative for den bevegelsen eller tankeretningen de kommer fra. I forhold til litteratur fra forskere eller andre fagpersoner med etiske begreper, må man vurdere om dokumentene er representative for den sentrale

⁷ <http://www.uio.no/studier/emner/hf/imk/MEVIT1310/v05/lysark/Metode1.pdf>,
<http://www.uio.no/studier/emner/hf/imk/MEVIT2800/h08/undervisningsmateriale/10dokumentanalyse.pdf>,
<http://www.uio.no/studier/emner/hf/imk/MEVIT2800/v11/undervisningsmateriale/8dokumentanalyse.pdf>

forskningssliteraturen på dette feltet. I tillegg er det relevant å gjøre vurderinger om hvorvidt fagpersonen er en veletablert, seriøs og innflytelsesrik forsker på feltet, eller om det er en mindre seriøs forsker eller en «lettvekter» innen faget. Denne avhandlingen forholder seg i stor grad til definisjoner med høy faglig status og innflytelse. Når det gjelder *tolkning* av dokumentet, gjelder dette om man forstår, og hvordan man forstår, innholdet i dokumentet. Man må skape klarhet dersom noe er uklart.

Grønmo (2004 :192-193) påpeker at en manglende eller *begrenset kildekritisk forståelse* hos forskeren kan påvirke tolkningen av tekstene, for eksempel ved at forskeren baserer seg på dokumenter som ikke er autentiske eller troverdige. Å gjennomføre en grundig kildekritisk vurdering som nevnt over, er viktig for å forebygge mulige konsekvenser av typiske problemer som kan oppstå under datainnsamlingen til kvalitative innholdsanalyser. I tillegg til begrenset kildekritisk forståelse, kan et annet problem være at *forskerens perspektiv* blir for snevert, noe som kan gjøre at utvalget av tekster blir skjevt, at tolkningen av innholdet blir for ensidig, eller at andre relevante dokumenter blir oversett eller utelatt. Det kan også resultere i feilaktige tolkninger dersom *forskerens kontekstuelle forståelse* er for begrenset, noe som innebærer at man ikke vurderer godt nok hvem teksten er representativ for eller hvilken betydning teksten har.

1.3.4 Valg av kilder

Utvalget av kildedokumenter til denne masteravhandlingen består av tekster med stor spennvidde med tanke på hvem som har forfattet tekstene, og til hvilke formål tekstene har blitt skrevet. Utvalget av forfattere spenner over blant annet høyt anerkjente forskere, journalister og aktivister selv. Innholdet spenner dermed fra objektive forskningsrapporter og fagartikler (det etiske perspektiv), og til mer ideologisk forankrede og til dels subjektive tekster med synspunkter fra enkeltpersoner eller grupperinger (emisk perspektiv).

Det har vært en bevisst målsetning å oppnå en stor spennvidde i typen kilder under dokumentinnsamlingen. Rapporter fra eksempelvis forskere og sikkerhetstjenester gir en god oversikt over hvilke termer og definisjoner som brukes innen fagfeltet, og har gitt en nødvendig basis for å kunne danne seg et inntrykk av innholdet i de ulike begrepene. Avisartikler og publikasjoner i populærvitenskapelige tidsskrifter gir en god indikasjon på hvordan termene brukes i «dagligtalen» i samfunnet. Tekster utarbeidet av politiske eller

ideologiske aktivister har vært viktige bidrag til å forstå hvordan de selv ser på sine egne handlinger.

1.3.4.1 Primær-, sekundær og tertiærkilder

Generelt skiller man gjerne mellom primær-, sekundær og tertiærkilder. *Primærkilder* er gjerne de eldste bevarte kildene man har om en begivenhet, og som normalt sett er nærmest hendelsen i tid. Eksempler på primærkilder kan være øyenvitneskildringer, dagbøker og selvbiografier. I litteraturlisten som tilhører denne masteravhandlingen anser jeg at manifest skrevet av ulike gjerningspersoner, nettsiden til Louis Beam og dokumenter skrevet av ham, og enkelte artikler i de ulike utgavene av Al-Qaidas publikasjon Inspire kan kategoriseres som primærkilder. De fleste andre kan kategoriseres som sekundærkilder. *Sekundærkilder* bygger på primærkilder, i form av at de normalt sett henviser til primærkilden eller er gjenfortellinger eller sammendrag av denne⁸. Sekundærkilder kan være lærebøker, fagartikler, leksikon-artikler, populærvitenskapelige artikler og kronikker. Bruk av sekundærkilder vil si at man ikke har lest den opprinnelige kilden, men bruker en forfatter som henviser til kilden. *Tertiærkilder* kan være leksika, bibliografier eller databaser⁹.

1.3.4.2 Tilfang av ny litteratur underveis i arbeidsprosessen

Problematikken rundt soloterrorisme kom i meget stort fokus i etterkant av terrorhendelsene i Norge 22. juli 2011. Dermed har det underveis i arbeidet med masteravhandlingen blitt produsert svært mange dokumenter som kunne være aktuelle som kildelitteratur.

For det første ble rettssaken mot Anders Behring Breivik gjennomført over 10 uker på våren og sommeren 2012. Dette er antagelig den grundigst etterforskede kriminalsaken som har blitt ført for norsk rett noen sinne. Rapportering i aviser, fjernsyn og internett fra rettsforhandlingene var svært omfattende, noe som har gitt et solid tilfang av åpen kildelitteratur til bruk i masteravhandlingen. Denne litteraturen er brukt etter presentasjonen av det utviklede begrepssystemet til å diskutere terrorhendelsen og plassere gjerningsmannen inn i en av underkategoriene.

For det andre ble Ramon Spaaij sin bok «Understanding Lone Wolf Terrorism» publisert tidlig i 2012 (Spaaij 2012). Innholdet i boken bygger på forskning han utførte i 2007, i et av

⁸ <http://historievg3p.cappelendamm.no/binfil/download.php?did=37105> - besøkt 05.03.13

⁹ <http://sokogskriv.no/soking/skaff-deg-oversikt/> - besøkt 05.03.13

de første større forskningsprosjektene innen dette feltet. Rapporten¹⁰ fra 2007 var kjent tidlig i arbeidet med masteravhandlingen som et vesentlig og innflytelsesrikt bidrag, og boken fra 2012 går enda dypere og mer detaljert inn i materien. Det har derfor vært en viktig bok å forholde seg til underveis i prosessen.

For det tredje kom det på høsten 2012 ut en bok kalt «Lone Wolf Terror and the Rise of Leaderless Resistance» (Michael 2012). Denne boken gir en grundig gjennomgang av den historiske og politiske konteksten som han mener har ført frem til at «lone wolf»-terrorisme nå er mer aktuelt enn noen gang. Han deler inn hvordan krigføring historisk sett har blitt utført i fire generasjoner, og presenterer til slutt krigføring gjennom lederløs motstand som den femte generasjon og nåtidens form for krigføring. Michael beskriver grundig viktige momenter innen begrepet lederløs motstand, samt relevante aktører og farer for fremtiden. Han har derimot lite fokus på termen «lone wolf» og definisjoner på denne. I masteravhandlingen er derfor elementer fra denne boken tatt inn under redegjørelsen på begrepet lederløs motstand for å utdype dette.

For det fjerde ble sluttrapporten for et ett-årig forskningsprosjekt i regi av International Center for the Study of Terrorism (ICST) publisert i august 2012 (Gill, Horgan og Deckert 2012). Prosjektet ble kalt «Tracing the Motivations and Antecedent Behaviors of Lone-Actor Terrorism», og prosjektgruppen tok i bruk kunnskap og metodikk fra områder som kriminologi og rettspsykologi i undersøkelsen av 119 personer. Formålet var å fremskaffe en grundig analyse av det atferdsmessige grunnlaget karakteristisk for enkeltindivid som utøver terrorhandlinger. Rapporten beskriver blant annet funn som er relevant i forbindelse med utviklingen av begrepssystemet i denne masteravhandlingen.

For det femte kom det i april 2013 også ut en relevant bok kalt «Lone Wolf Terrorism: understanding the growing threat», skrevet av Jeffrey D. Simon. Boken gir, med eksempler fra flere konkrete hendelser gjennom historien, en grundig redegjørelse for hvorfor Simon mener at «ensomme ulver» er svært farlige, og at terroraksjoner fra «ensomme ulver» utgjør en økende trussel i dagens samfunn. I motsetning til Michael fokuserer Simon derimot forholdsvis lite på begrepet «lederløs motstand», selv om det riktignok er omhandlet flere steder. Særlig relevant for denne masteroppgaven er Simons vurderinger rundt definisjonen på

¹⁰ Rapporten er utarbeidet av nederlandske COT (Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement) som et bidrag til det europeiske forskningsprosjektet Transnational Terrorism, Security & the Rule of Law (TTSRL) som foregikk mellom 2006-2009 (se www.transnationalterrorism.eu). Rapporten ble ferdigstilt 06.07.2007.

«lone wolf terrorism». I tillegg bruker Simon ett kapittel til å definere og beskrive fem underkategorier av «ensomme ulver». Dette utgjør dermed, i likhet med resultatet i denne masteravhandlingen, også et generisk begrepssystem. Disse to begrepssystemene vil bli knyttet sammen senere.

For det sjette ble jeg i mai 2013 gjort kjent med et forskningsnotat av Petter Nesser, publisert i desember 2012 (Nesser 2012). Nesser har blant annet gått gjennom forskningslitteratur som omhandler terrorisme utført av enkeltpersoner, med et kritisk blikk på definisjoner, begrepsdannelse og empiriske observasjoner. Mye av den litteraturen han henviser til i den forbindelse er den samme som ligger til grunn for utviklingen av begrepssystemet i denne masteravhandlingen. Det er derfor meget interessant å se at en av konklusjonene som Nesser gjør seg er at denne forskningslitteraturen lider av en mangel på samstemte definisjoner, og kan medføre analytiske hindringer. Nessers synspunkter og vurderinger fra forskningsnotatet vil gå igjen i ulike deler av denne masteravhandlingen.

1.3.4.3 Begrensninger knyttet til utvalg av kilder

Det økte tilfanget av relevant litteratur underveis i arbeidet med masteravhandlingen medfører også et krav om en kontinuerlig søken etter nye bidrag for å prøve å holde seg oppdatert. Det er også en utfordring knyttet til at søkemotorer på internett kan gi et særdeles høyt antall treff, som både kan være relevante og irrelevante for det man leter etter. Det anses som mer eller mindre umulig å danne seg en fullstendig oversikt over all relevant kildelitteratur på dette området, særlig når det kommer til kildelitteratur som avisartikler.

Det har derfor vært nødvendig å trekke en grense her for hvilke og hvor mange artikler man bør ta med. Grensen har blitt satt ved der jeg etter hvert har følt det er oppnådd en metningstilstand, altså når nye artikler man kommer over ikke lenger gir følelsen av å bidra med ny informasjon i forhold til problemstillingen. I dette mylderet er det også en stor sannsynlighet for at man kan ha oversett kilder som kunne gi konstruktive bidrag.

Når det gjelder avisartikler er det også verdt å bemerke at dette som regel er tekster som ikke er skrevet av fagpersoner, men av journalister som også gjerne har et visst tidspress på det de skal produsere. Dette kan etter mitt syn påvirke grundigheten i forarbeidet og den faglige tyngden i slike kilder.

Språklige ferdigheter hos en forsker kan også være med på å begrense utvalget av kildelitteratur. I all hovedsak er kildene brukt i masteravhandlingen engelskspråklige eller fra de skandinaviske land. Dette betyr at jeg kan gå glipp av viktige momenter fra eksempelvis asiatiske, afrikanske, franske, tyske og spanske litteraturkilder. Dette er alle områder og land som har opplevd terrorhendelser, og hvor det nok finnes litteratur som kunne gitt alternative og relevante innspill til denne avhandlingen.

1.3.5 Forskningsetikk

Denne masteravhandlingen har et fokus på ulike termers opprinnelse, betydning og bruk. Likevel tar den for seg enkeltpersoner i den delen hvor konkrete terrorhendelser og gjerningspersoner beskrives. Gjerningspersonene plasseres i ulike underkategorier i begreppssystemet som er utviklet. Formålet med denne kategoriseringen er å vise eksempler som jeg mener faller inn under de ulike kategoriene, slik at meningsinnholdet i begreppssystemets ulike termer utdypes bedre.

Datagrunnlaget i denne delen er utelukkende basert på åpne kilder, tilgjengelig gjennom aviser, bøker og internett. Gjerningspersonene er også navngitt i flere av disse kildene. Mitt hovedfokus i denne sammenhengen har vært hvordan terroraksjonen ble gjennomført, hvilken ideologisk kontekst den ble utført i, og hvordan gjerningspersonen plasserer seg selv i et ideologisk fellesskap. Det har derfor ikke vært behov for å kartlegge de ulike gjerningspersonene detaljert med tanke på historisk bakgrunn rundt tema som mental helse, økonomiske forhold, sosial bakgrunn og familieforhold.

Det har derimot vært viktigere å se på kilder som kan gi et inntrykk av hvilke intensjoner og formål de ulike gjerningspersonene knytter til sine terrorhandlinger.

I forhold til dette punktet er det særlig punkt 18 i NESH¹¹ sine forskningsetiske retningslinjer jeg anser som en fremtredende etisk utfordring i denne masteroppgaven. Punktet heter “Hensynet til andres verdier og handlingsmotiver”, og utdypes med at:

“Forskeren må vise respekt for verdier og holdninger hos dem som utforskes, ikke minst når disse avviker fra det som er mest vanlig i storsamfunnet. Forskeren bør ikke tillegge aktører irrasjonelle eller lite aktverdige motiver uten at det kan gis overbevisende argumenter for det”. (NESH 2006 :20)

¹¹Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH)

Når man forsker på personer med en ideologisk bakgrunn eller virkelighetsoppfatning som resulterer i terroraksjoner hvor andre mennesker blir drept, kan det kanskje fort være fristende å tillegge de andre meninger og holdninger enn det de egentlig hadde. Her er det viktig at man ikke konkluderer eller trekker slutninger uten å ha god dokumentasjon på hvorfor og hvordan det blir gjort.

Siden denne delen av masteravhandlingen også innebærer behandling av enkelte personopplysninger, er den meldt inn til og godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) i tråd med NESH sine retningslinjer punkt 10 om «Konsesjon og meldeplikt» (NESH 2006 :14).

2 Termer – Historikk, definisjonsinnhold og bruk

I denne delen gjennomgås innholdet i den litteraturen som er valgt ut til å belyse problemstillingen i masteravhandlingen knyttet til bruken av termer. Den forsøker således å gi en grunnleggende forståelse av begrepet «lederløs motstand», og hvordan dette kan bidra til å plassere terrorhandlinger utført av enkeltindivid inn i en større kontekst. I del 2 presenteres videre historikk og definisjoner på ulike termer som benyttes for å beskrive terrorisme utført av enkeltindivider, og særlig fremtredende er termene «lone wolf»-terrorisme og «soloterrorisme».

2.1 Lederløs motstand

Ideen om «propaganda by deed» på 1800-tallet innebar et ønske om at mennesker, både individuelt og i grupper, tok i bruk voldelige handlinger for å skape en propagandaeffekt egnet til å oppildne de større massene til revolusjon. Likhetstrekk i denne tankegangen kan man også se i nåtiden, blant annet hos terrorgrupper som Al-Qaida. Gjennomgangen av litteraturen knyttet til lederløs motstand vil gi et innblikk i utviklingen av dette begrepet på tvers av ideologiske skillelinjer. Leseren vil også se at lederløs motstand i utgangspunktet er en etisk term, som underveis likevel har fått et vesentlig tilsnitt av emisk begrepsinnhold.

Termen «lederløs motstand» og teorien rundt denne er først utviklet av den antikommunistiske amerikanske etterretningsoffiseren Ulius Louis Amoss i 1953¹² (Beam 1992, Berlet 2008, Garfinkel 2003). Amoss tjenestegjorde ved «Office of Strategic Service» under den andre verdenskrig, en avdeling som senere ble omgjort til CIA. Konseptet ble utviklet som en reaksjon på Amoss sine observasjoner og oppfatninger om at de hierarkiske undergrunnscellene som CIA etablerte i Øst-Europa ble infiltrert, og medlemmene likvidert, av kontraetterretningsavdelinger fra Sovjet og Østblokklandene (Berlet 2008). Amoss mente derfor at det ville være mer hensiktsmessig å ta i bruk autonome undergrunnsceller *uten* tilknytning til et overordnet hierarkisk nivå. I 1961 ble løpesedler som omhandlet konseptet lederløs motstand sluppet fra luften over Cuba av Castro-motstandere med tette knytninger til CIA, og hvor det i flygebladene ble oppfordret til at cubanske borgere opprettet «fantomceller» («celula fantasma»¹³) i kampen mot Castro sitt regime. Amoss døde i 1961, men hans skriv fra 1953 om lederløs motstand ble i en noe omskrevet utgave publisert i 1962 i et nyhetsbrev (Berlet 2008).

¹² <http://www.publiceye.org/liberty/terrorism/insurgency/amoss.html>

¹³ <http://www.publiceye.org/liberty/terrorism/insurgency/cuba-flyer.html>

2.1.1 Louis Beam

Amoss sine tanker var til inspirasjon for den amerikanske høyre-radikale og Ku Klux Klan-medlemmet Louis Beam. I 1983 startet publiseringen av en tidsskriftserie kalt «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert»¹⁴. I den første utgaven av tidsskriftet, trolig publisert i juni/juli 1983¹⁵, står Beam oppført som redaktør sammen med to andre; Robert E. Miles og Paul D. Scheppf. De tre redaktørene kommer med en redegjørelse av formålet med publiseringen av tidsskriftet:

It is the policy of this publication to carry the news and views of all the Klans. We are not concerned in the least with the particular name or affiliation of an individual group. The only criteria that shall be used by us in determining corporation with others is: are they working in the name of the most high God to destroy the enemies of our Race and Nation? If the answer to that one question is yes- then we are kindred in common battle against the foe, and thus allies.

We intend to carry the news of all the Klans, from New York to California, and every place in between. If you are a Klansmen this paper is for you. Those with outstanding articles they would like considered for publication are free to submit them. We encourage all Klansmen to send us news and information that they would like other Klansmen to know about.[...]

Our only goal is to free America of the enemy that is destroying it. If that is your object also, then we are one.

Det vil senere bli tydelig for leseren at retorikken som Beam og hans medredaktører forfekter knyttet til publiseringen av tidsskriftet, er fremtredende også for andre grupperinger som har tilnærmet seg strategien om lederløs motstand.

I samme utgave, i en artikkel kalt ««Take off the hood».....Scream our foes!», peker Robert Miles på viktigheten og betydningen av at bevegelsens tilhengere forblir «usynlige», noe som

¹⁴ Forfatteren av masteravhandlingen har funnet antatt komplette utgaver av dette tidsskriftets utgivelser nr. 1, 4 og 6, samt fremskaffet deler av innholdet i utgivelsene 3, 5 og 7. Forsøk på å fremskaffe noe materiale fra utgivelse nr. 2 av dette tidsskriftet har ikke gitt resultat.

¹⁵ Tidsskriftet er udatert, men inneholder en hyllest til Gordon Kahl etter hans død. Kahl døde 3. juni 1983 (<http://en.wikipedia.org>)

samsvarer med Amoss sine «celulas fantasmas». Samtidig sier Miles at det er helt vesentlig at enkelte personer må stå i front i offentlighetens lys (Miles 1983):

Those who are the spokesmen, the public lecturers and the open contacts for the Order, can not become invisible. They accept the limitations and the burdens which such entails. They are lightning rods which the foes' fury falls upon in times of storm. Yet, they have a responsibility to safeguard those who are private, secret or invisible. [...] But let none confuse the roles! From here on in, the bulk of the membership must be secret! And that takes work. It takes planning and effort on the part of leaders, at all levels.[...]

I tillegg til ytterligere et par artikler som kritiserer de føderale styresmaktene, inneholder også den første utgaven av «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert» enkelte illustrasjoner med slagord. En artikkel skrevet av Beam omhandler Gordon Kahl, som døde 3. juni 1983 etter en skuddveksling med lokalt og føderalt politi. Tittelen heter «At Last! We have a hero!», med underteksten «Gordon Kahl – The First American hero – Of The Second American Revolution». Kahl hylles i artikkelen for sin innsats for frihet og kamp mot styresmaktene.

I siste halvdel av denne utgaven finner man så en to-siders artikkel av Beam, kalt «Leaderless Resistance» (Beam 1983). I slutten av denne skriver han at de i senere utgaver av «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert» vil følge opp med en mer detaljert beskrivelse av lederløs motstand, og hvordan dette kan benyttes.

Beam publiserte en ny versjon av artikkelen «Leaderless Resistance» i 1992, i et tidsskrift han var involvert i kalt «The Seditonist». Denne versjonen av artikkelen ser ut til å ha samlet sammen hovedpunktene fra artikkelserien han publiserte i «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert», og beskriver temaet mer utfyllende. Jeffrey Kaplan (1997 :267) skriver med henvisning til artikkelen¹⁶ at: «With Beam's formulation, the theory of leaderless resistance was essentially complete», og Beam har således fått æren av å popularisere termen og begrepet «lederløs motstand» (Garfinkel 2003, Berlet 2008, Kaplan 1997).

¹⁶ Kaplans artikkel kan anbefales for en god fremstilling av den historiske konteksten som førte frem til Beams videreutvikling av «lederløs motstand» i 1983. Her nevnes også andre tekster som har vært med på å gi konseptet substans: William L. Pierces bok *Hunter* (1989) [skrevet under psevdonymet «Andrew Macdonald»], Richard Kelly Hoskins *Vigilantes of Christendom* (1990), og David Lanes *Wotan is Coming* (1993).

Beam starter riktignok artikkelen med å henvise til at konseptet er utviklet av tidligere nevnte Amoss. Beam ser derimot ikke på kommunistene som sin fiende, men i stedet har han rettet fokuset mot de amerikanske føderale styresmaktene, som han oppfatter som den største trusselen mot liv og frihet til det amerikanske folk. Han maner den *amerikanske patriot* til kamp mot undertrykkelse, og at denne kampen bør skje i form av lederløs motstand. Behovet for en slik endring i strategien er en følge av de rådende omstendighetene i samfunnet, og han understreker nødvendigheten av nytenkning: «This changing situation makes it clear that those who oppose state repression must be prepared to alter, adapt, and modify their behavior, strategy, and tactics as circumstances warrant». Han sier også at «leaderless resistance is a child of necessity».

Beam beskriver lederløs motstand som “a fundamental departure in theories of organization”. Han diskuterer to av de mer tradisjonelle måter å organisere motstandskamp på, og argumenterer for hvorfor disse ikke er aktuelle for ham og hans meningsfeller. Den første er den hierarkiske oppbyggingen av en organisasjon, med lederen på toppen og massen på bunnen. Denne måten å organisere motstandsbevegelsen på mener han er ekstremt farlig for medlemmene i organisasjonen, og utdyper: «Especially is this so in technologically advanced societies where electronic surveillance can often penetrate the structure revealing its chain of command». Den andre organisasjonsformen som historisk sett er brukt av flere politiske grupper er celle-strukturen, en struktur Beam anså at kommunistene hadde utviklet til det fulle. I kommunistenes struktur hadde man flere helt uavhengige celler, isolert fra hverandre og uten kjennskap til hverandre. Hver enkelt celle var derimot styrt av ett felles hovedkvarter. På denne måten kunne man unngå å avsløre andre cellemedlemmer dersom en annen celle ble avslørt. For at en slik cellestruktur skulle kunne driftes effektivt, mente Beam den var avhengig av «central direction, which means impressive organization, funding from the top, and outside support». Siden de amerikanske patriotene manglet alle disse faktorene, var en slik organisasjonsform uaktuelt i kampen mot de føderale myndighetene.

Beam innser at en overgang til lederløs motstandskamp vil måtte skje over tid. Han ser i så måte at de allerede eksisterende gruppene midlertidig kan ha en funksjon i målet om å oppnå dette konseptet: De kan hjelpe til med å indoktrinere rekrutter i de nødvendige ideologiske prinsippene, samt bidra til å skape en positiv propaganda som kan nå potensielle frihetskjemper. På sikt vil kampen uansett bli avhengig av den enkeltes individuelle valg:

(...) this struggle is rapidly becoming a matter of individual action, each of its participants making a private decision in the quietness of his heart to resist: to resist by any means necessary. It is hard to know what others will do, for no man truly knows another mans's heart. It is enough to know what one himself will do.

Når tiden endelig er inne til at kampen mot myndighetene kan gjennomføres gjennom lederløs motstand, aktualiseres spørsmålet om hvordan denne kampen skal foregå i praksis for å fremstå som en enhetlig og omfattende motstandskamp. Svaret på dette fremgår best av Beams egne ord (min utheving):

The natural question thus arises as to how are the "Phantom cells" and individuals to cooperate with each other when there is no intercommunication or central direction? **The answer to this question is that participants in a program of Leaderless Resistance through phantom cell or individual action must know exactly what they are doing, and how to do it. It becomes the responsibility of the individual to acquire the necessary skills and information as to what is to be done.** This is by no means as impractical as it appears, because it is certainly true that in any movement, all persons involved have the same general outlook, are acquainted with the same philosophy, and generally react to given situations in similar ways.(...)

Since the entire purpose of **Leaderless Resistance** is to defeat state tyranny (at least insofar as this essay is concerned), **all members of phantom cells or individuals will tend to react to objective events in the same way** through usual tactics of resistance. **Organs of information distribution such as newspapers, leaflets, computers, etc., which are widely available to all, keep each person informed of events, allowing for a planned response that will take many variations. No one need issue an order to anyone.** Those idealist truly committed to the cause of freedom will act when they feel the time is ripe, or will take their cue from others who precede them. (...)

Sett i lys av temaet i denne oppgaven, soloterrorisme, ønsker jeg å ta med en siste påpekning fra Beams essay: "It goes almost without saying that Leaderless Resistance leads to very small or even one man cells of resistance". I forlengelsen av dette, er også en av Kaplans konklusjoner av betydning: «By its very nature, leaderless resistance is an act undertaken through individual initiative» (Kaplan 1997 :268).

2.1.2 Earth Liberation Front

Simson L. Garfinkel tar i artikkelen «Leaderless resistance today» (2003) for seg ulike grupper som har benyttet seg av lederløs motstand. Han definerer lederløs motstand som de tilfeller der grupper eller organisasjoner benytter seg av celler, og hvor en toveis vertikal kommandokjede er fraværende. Selv om han i hovedsak snakker om celler, går det fram av hans artikkel at slike celler også kan bestå av ett enkelt individ. Videre påpeker han at selv om det er ukoordinert, så inneholder lederløs motstand likevel et felles politisk mål, støttet av distribusjonen av ideologisk tankegods; «(...) it is violence with an agenda. Typically, this agenda is set by political tracts or other documents that set forth objectives, commands, and classes of particular targets». En slik agenda kan også settes av individ som utfører aksjoner mot ett spesielt mål, og hvor en slik målutvelgelse og gjennomføring kan åpne nye «kampfronter» ved å inspirere og motivere andre meningsfeller til å benytte samme taktikk og målutvelgelse. I så måte kan media være viktige aktører for utbredelsen av den lederløse motstanden; ved å rapportere om suksessfulle aksjoner kan disse plukkes opp og benyttes av andre sympatisører, og også bidra til å rekruttere nye individer inn i nettverket.

Den gruppen som har oppnådd den mest vellykkede gjennomføringen av konseptet lederløs motstand, mener Garfinkel er den amerikanske miljøaktivistgruppen Earth Liberation Front (ELF): «ELF can either be seen as an evolution in the development of the «Leaderless Resistance» concept, or as one of the first true realizations of the concept». ELF sin suksess tilskriver han i stor grad til deres bruk av internett, hvor de bruker et pressekontor som via sine hjemmesider og anonyme e-posttjenester kommuniserer og sprer sitt budskap. Talsmennene og de ansvarlige for hjemmesidene, «presseoffiserene», fraskriver seg på grunnlag av ytringsfriheten alt ansvar for ELF sine handlinger, og påpeker at innholdet på deres sider ikke er ment som en oppfordring til at noen skal gjøre noe ulovlig. De hevder at de kun publiserer anonyme kommunikeer som de mottar fra organisasjonens autonome celler. På denne måten kan presseoffiserene fremstå som rene journalister i stedet for terrorister, og dermed også unngå å bli straffeforfulgt. Garfinkel gjengir i sin artikkel en uttalelse som står i bunnen av alle pressemeddelelsene fra ELF's pressekontor:

The North American Earth Liberation Front Press Office is a legal, above-ground news service dedicated to exposing the political and social motives behind the covert direct actions of the underground Earth Liberation Front. The North American Earth

Liberation Front Press Office receives anonymous communiqués from the ELF and distributes the message to the media and public.

Ved bruken av et slikt pressekontor, kan organisasjonen dermed selv publisere og omtale aksjoner som hevdes utført i ELF sitt navn. På deres nettsider publiseres det også i tillegg manualer og instruksjoner på hvordan man selv kan lage og bruke utstyr til benyttelse i aksjoner.

Også Pressman (2003) tar for seg Earth Liberation Front i artikkelen «Leaderless Resistance: the Next Threat?», og påpeker særlig fem punkter man kan ta lærdom av når det gjelder denne gruppens tilnærming og bruk av lederløs motstand. For det første, kan de som benytter seg av konseptet lederløs motstand dra nytte av det arbeidet som ideologisk tilsvarende organiserte grupper utfører, men med lovlige og fredelige midler. Når slike fredelige grupper er med på å skape en ideologisk bevissthet i samfunnet, er dette noe som også kan bidra til å informere og motivere individer som velger å ta i bruk andre midler enn det som forfektes av den ikke-voldelige gruppen. For det andre, så behøves det ikke sofistikert teknologi og trening for å skape kaos. Dersom en terroraksjon planlegges med enkle og lite tekniske midler, øker potensialet for at lite trente terrorister kan lykkes. For det tredje kan lederløs motstand inntrengning og avsløring av terrorister vanskeligere. For det fjerde, kan lederløs motstand tjene på den rollen massemediene spiller, særlig i forhold til hvordan de rapporterer fra ulike terroraksjoner og hvordan denne rapporteringen kan bidra til å motivere og rekruttere andre. Den femte lærdommen Pressman gjør seg, er at vilkårene i åpne samfunn gjør at lederløs motstand kan oppstå mye enklere enn i mindre åpne samfunn.

2.1.3 Al-Qaida

Hovedfokuset i Pressmans artikkel er derimot rettet mot Al-Qaida, og utfordringene som kan oppstå dersom de tilnærmer seg konseptet om lederløs motstand som et resultat av krigen i Afghanistan etter 11. september 2001 (s. 422):

“What if the next generation of Al Qaeda has neither a central leadership nor a territorial base? If a terrorist organization could find a model for operating without its own Afghanistan, it would pose a different and perhaps more difficult set of challenges for counterterrorist forces”

Pressman utdyper også viktige elementer når det gjelder lederløs motstand (s.s):

Leaderless resistance assumes, first, that multiple individuals or clusters of people hold common views and are willing to act on those views in a confrontational or violent manner. They are willing to act in support of their views even though they have never met and may not be aware of others who share their views and are also prepared to act.

A second assumption is the existence of a catalyst, helping those with common views to make the move from thought to action. Each act of violence may spawn copycats; leaderless resistance depends on a demonstration effect. One act gets the ball rolling. (...) The terrorists are united in purpose but disconnected in implementation.”

Pressmanns artikkel kan på mange måter oppfattes som advarende pekefinger, og en bevisstgjøring på de momentene som ligger til rette for at Al-Qaida innretter seg etter konseptet om lederløs motstand. Han påpeker ved det tidspunktet artikkelen er skrevet, mot slutten av 2003, at det foreløpig synes som at Osama bin Laden og andre fortsatt har fokus på mer tradisjonell organisering, men at muligheten er stor for at myndigheter og andre kan overse eller misforstå organisasjonens dreining mot lederløs motstand *hvis* eller *når* en slik endring skjer (s. 425).

Det synes som om Pressman var noen år forut sin tid. I januar 2005 publiserte Al-Qaida-veteran Mustafa bin Abd al-Qadir Setmariam Nasar, også kalt Abu Mus'ab al-Suri, avhandlingen «The Call to Global Islamic Resistance» (Lia 2007a). Lia har tatt for seg al-Suri sin avhandling¹⁷, og påpeker konklusjonen som al-Suri gjør seg i denne: At sentraliserte hierarkiske og regionale hemmelige jihadist-organisasjoner har utspilt sin rolle. Den fremtidige jihadistiske krigføringen bør derfor skje i form av «jihad ved individuell terrorisme¹⁸», og blir ansett som det eneste reelle alternativ for de fleste jihadister (Lia 2007a). Retorikken til al-Suri minner etter min mening mye om retorikken til Louis Beam. Lia sier også at den praktiske gjennomføringen av en slik individuell jihad er et sentralt poeng i al-Suris skrifter (Lia 2007a, min utheving):

Hence, the practice of "individual terrorism" is a core theme in al-Suri's most recent writings, and it is rooted in his most famous slogan: *nizam, la tanzim* (System, not Organization) (...). In other words, **there should be "an operative system" or**

¹⁷ Originalversjonen av denne avhandlingen er skrevet på arabisk, og forsøk på å finne en komplett versjon oversatt til engelsk har ikke gitt resultat.

¹⁸ Dette er trolig Lia sin oversettelse fra arabisk til engelsk.

template available anywhere for anybody wishing to participate in the global jihad either on one's own or with a small group of trusted associates, and there should not exist any "organization for operations." Hence, **the global jihadi movement should discourage any direct organizational bonds between the leadership and the operative units. Leadership should only be exercised through "general guidance,"** and operative leaders should exist only at the level of small cells. **The glue in this highly decentralized movement is nothing else than "a common aim, a common doctrinal program and a comprehensive (self-) educational program" (...).**

En utvikling innen al-Qaida som i meget stor grad kan sies å være i tråd med al-Suris strategiske tanker om individuell jihad, skjedde i 2010. Da startet publiseringen av magasinet Inspire på internett. Frem til juni 2013 er det kommet ut 11 utgaver av dette magasinet, som er skrevet på engelsk og er gjennomgående preget av artikler med fargerike og illustrative bildemontasjer. Magasinet utarbeides og produseres av al-Malahem Media, og det fremgår blant annet på fremsiden på første utgave, og lederartikkel i fjerde utgave (Inspire, nr. 1¹⁹ og 4²⁰), at det skal være al-Qaida på den arabiske halvøy («Al-Qaida in the Arabian Peninsula», forkortet AQAP) som står bak. Hensikten med utgivelsen av magasinet er også formulert i den anonyme redaktørartikkelen i første utgave (Inspire, nr. 1), og har likhetstrekk med det som ble beskrevet i «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert»:

This Islāmic Magazine is geared towards making the Muslim a mujāhid in Allāh's path. Our intent is to give the most accurate presentation of Islām as followed by the Ṣalaf as-Ṣālih. Our concern for the ummah is worldwide and thus we try to touch upon all major issues while giving attention to the events unfolding in the Arabian Peninsula as we witness it on the ground. Jihād has been deconstructed in our age and thus its revival in comprehension and endeavor is of utmost importance for the Caliphate's manifestation.

Under the media foundation of al-Malahem, we present the first magazine to be issued by the al-Qā'idah Organization in the English language. In the West; in East, West and South Africa; in South and Southeast Asia and elsewhere are millions of Muslims whose first or second language is English. It is our intent for this magazine to be a

¹⁹ <https://info.publicintelligence.net/CompleteInspire.pdf>

²⁰ <https://info.publicintelligence.net/InspireJanuary2011.pdf>

platform to present the important issues facing the ummah today to the wide and dispersed English speaking Muslim readership. We also call upon and encourage our readers to contribute by sending their articles, comments or suggestions to us.

Inspire forfekter al-Qaida sin ideologi, og publiserer taler og skriv som Osama bin Laden og andre ledende skikkelser i al-Qaida har utarbeidet, samt artikler sendt inn av lesere. Artikkene er for det meste publisert med forfatterens navn eller kallenavn. Magasinet publiserer også lister over potensielle terrormål, og sprer informasjon og tips om taktikk og strategi for blant annet hvordan man kan trene seg opp med et AK-47-gevær, eller lage bomber hjemme med lett tilgjengelige og hverdagslige ingredienser, og hvor slike bomber bør plasseres for å gjøre størst mulig skade på en bygning. Bladet presenterer også gjennomførte aksjoner, og gir hyllest til personer som gjennomfører terroraksjoner i tråd med deres ideologi. Det er utviklet et dataprogram og en bruksanvisning til dette, som viser hvordan man ved bruk av en sikkerhetskode (public key) kan sende inn bidrag til magasinet på en trygg måte.

Det er liten tvil om at et av hovedmålene med publiseringen av Inspire er å oppfordre og inspirere enkeltindivider og små celler til å gjennomføre terroraksjoner på egen hånd, etter prinsippet om lederløs motstand. I 8 av 11 utgaver har magasinet en føljetong som kalles «The Jihadi Experiences», hvor utdrag fra Abu Musab al-Suris bok «The Global Islamic Resistance Call» er gjengitt på engelsk. Utdragene beskriver al-Suris historiske, politiske og ideologiske grunner for hvorfor det han kaller «individuell jihad»²¹ er den beste måten å kjempe på. «Individuell jihad» kan således sies å være en emisk term knyttet til den islamistiske ideologien.

Publiseringen av Inspire ser ut til å være en direkte etterlevelse av et av al-Suris viktigste generelle prinsipper i teorien om individuell jihad, som er gjengitt i magasinet: (Inspire, nr.6²², s. 15, uthevelse i magasinet)

Spreading the legal, political, military and other sciences and knowledge that the mujahidun need in order to carry out Resistance operations, **without this being in a direct way that leads to a series of arrests in the networks**, as happened in the centralized organizations.

²¹ I Inspire sine engelske artikler med utdrag fra Al-Suris «The Global Islamic Resistance Call» brukes både «individual terrorism jihad» og «individual jihad».

²² <https://publicintelligence.net/inspire-al-qaeda-in-the-arabian-peninsula-magazine-issue-6-july-2011/>

Det er altså svært viktig ifølge al-Suri å ha en ordning hvor man får spredd ideologi, taktikk og kunnskap på en slik måte at ingen kan bli arrestert. Likheten mellom al-Malahem Medias publisering av Inspire, ELF sin bruk av pressekontor og Beams etablering av «Aryan Nation Liberty Net», er derfor slående og meget interessant i forhold til hvordan al-Qaidas strategi utvikles. Tiden vil vise hvordan deres form for lederløs motstand får utbredelse. Michael (2012 :130) mener i alle fall å finne at grupper og individer uten organisatorisk tilknytning til al-Qaida utfører angrep på eget initiativ, men inspirert fra al-Qaidas ideologi.

2.1.4 Islamsk Stat²³

Siden sommeren 2014 har gruppen Islamsk Stat (IS), som opererer i Irak og Syria, blitt en meget relevant aktør innen islamistisk terrorisme. Deres hovedformål var å opprette et islamsk kalifat. I løpet av denne sommeren startet de å publisere et eget magasin kalt «Dabiq.» Dabiq har mange visuelle likhetstrekk med al-Qaidas Inspire. Formålet med publiseringen av Dabiq er blant annet å beskrive IS sine erobringer og aktiviteter, øke rekruttering og styrke støtten til grupperingen (Friedland 2014). Magasinet publiserer også artikler hvor de hedrer personer som har gjennomført terrorhendelser under IS sin fane, som Man Haron Manis i Sydney i desember 2014 (Dabiq nr. 6)²⁴, eller personer de hevder å ha inspirert, som Michael Zehaf-Bibeau (Dabiq nr. 5 s. 38)²⁵ i Ottawa i oktober 2014. I tillegg oppfordret IS sin leder Muhammad al Adnani i en tale høsten 2014, til at personer på eget initiativ, uansett sted i verden, skal:

kill a disbelieving American or European – especially the spiteful and filthy French – or an Australian, or a Canadian, or any other disbeliever from the disbelievers waging war ... in any manner or way however it may be”. (Pantucci 2014)

IS ser dermed ut til å ha en utvikling hvor de har innlemmet konseptet om lederløs motstand i sin taktiske portefølje (Pantucci 2014 og Mroue 2015).

²³ IS sin aktivitet fra sommeren 2014 inntraff på et såpass sent tidspunkt i masteravhandlingens arbeidsprosess at det ikke har blitt mulig å gjennomgå og beskrive denne gruppens utvikling grundig.

²⁴ <http://media.clarionproject.org/files/islamic-state/isis-isil-islamic-state-magazine-issue-6-al-qaeda-of-waziristan.pdf> hentet 12.02.15

²⁵ <http://media.clarionproject.org/files/islamic-state/isis-isil-islamic-state-magazine-issue-5-remaining-and-expanding.pdf> hentet 12.02.15

2.1.5 Internett og moderne teknologi som tilretteleggende faktor for lederløs motstand

Mulighetene for distribusjon av slik generell veiledning som nevnes i forbindelse med lederløs motstand, har utviklet seg svært mye siden flygebladene ble sluppet over Cuba i Amoss' tid.

Louis Beam var tidlig ute med å se mulighetene som ny teknologi førte med seg. I det som trolig er den sjette utgaven av «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert» og kom ut i 1984, bruker han store deler av utgaven til å forklare hvordan datamaskiner koblet sammen i nettverk kunne tjene den «amerikanske patriotens» kamp mot styresmaktene (Beam 1984). I denne utgaven lanserer han også “Aryan Nation Liberty Net”:

Imagine, if you can, a single computer to which all leaders and strategists of the patriotic movement are connected. Imagine further that any patriot in the country is able to tap into this computer at will in order to reap the benefit of all accumulative knowledge and wisdom of the leaders. "Someday," you may say? How about today? Such a computer is already in existence and operational. We hereby announce Aryan Nation Liberty Net. [...]

(s. 2)

Senere beskrives det i detalj hvordan hver enkelt kan gå frem for å koble seg til og bruke nettverket, og det fremgår at Beam selv er systemoperatøren for nettverket (s. 6-7).

Som nevnt tidligere påpekte Garfinkel at suksessen til Earth Liberation Front i stor grad skyldes deres bruk av pressekontor på internett, hvor de distribuerte kommunikeer fra anonyme innsendere. Garfinkel (2003) fremhever internettet sin betydning for lederløs motstandskamp: “The Internet brings to Leaderless Resistance the possibility for autonomous cells (including cells of a single person) to share information and reinforce ideology without even knowing each other’s identity”. Også George Michael (2012 :99-100) påpeker dagens moderne teknologi sin viktige rolle i forhold til lederløs motstand, og mener den legger til rette for en slik taktisk tilnærming på flere måter. For det første kan internett som informasjonskanal bidra til økt rekruttering. For det andre kan samlesteder på internett, som diskusjonsforum og lignende, føre til at personer spredt utover verden kan dele informasjon og utvikle et felles verdenssyn som kan gjøre at lokale agendaer blir til støtte for ett felles mål. For det tredje kan personer gjennom internett bli til sanne troende av en ideologi uten noen slags formell organisatorisk tilknytning. Og til sist kan internettsider oppfordre til

terrorisme uten noen slags spesifikk knytning til aktuelle utøvere.

En annen som har sett på al-Suris avhandling er Marc Sageman i boken «Leaderless Jihad»²⁶ (2008). Sageman konkluderer i boken blant annet med at: «The third wave of global Islamist terrorism has degraded into a leaderless jihad» (s. 144). Han sier i likhet med Garfinkel og Michael at det er internett som gjør en slik form for motstandskamp mulig (s.s). Han mener bruken av internett gjør at terroristorganisasjonene kan overleve tap av medlemmer, uavhengig av deres posisjon i organisasjonen eller fellesskapet. Hverken dødsfall til Osama bin Laden eller Ayman al-Zawahiri er tilstrekkelig til at den globale islamistiske terrorismen faller sammen, siden den reelle påvirkningen og inspirasjonen til potensielle terrorister er å finne i diskusjonfora og sider på internett hvor ideologien lever videre (s. 145). Sageman sammenligner al-Qaida sin praktiske gjennomføring av konseptet med et «virtuelt marked» (s.s, min utheving):

(...) through its spokesmen Osama bin Laden or Ayman al-Zawahiri, al Qaeda Central advertises demands for terrorist operations on the Internet and local networks provide terrorist activities, just as the marketplace coordinates the distribution of goods and services in a country. No one is in charge of the market. Each buyer or provider pursues his or her own interest, but the overall pattern is that everyone is fed, housed, and clothed. Such coordination does not require a feeding, housing, or clothing czar. The coordination is generated spontaneously from the bottom up, through the “invisible hand” of the market.(...) **Each small terrorist network pursues its own activity for its own local reasons, and in doing so promotes far more effectively the overall goals and strategy of the al Qaeda terrorist social movement than al Qaeda Central could”.**

Et poeng som er verdt å påpeke fra sitatet over, er at når det gjelder al-Qaida og lederløs jihad, omtaler Sageman al-Qaida som en sosial bevegelse fremfor en organisasjon eller gruppe. Dette er etter mitt syn med på å fremheve betydningen av det ideologiske fundamentet som det «limet» som binder de ulike individene sammen i lederløs motstand: Det er det ikke det sosiale fellesskapet i en gruppe man søker, det viktigste er å kjempe for de ideologiske prinsippene. Garfinkel (2003, min utheving) er også inne på noe av det samme poenget:

²⁶ Sageman har fått kritikk av Berlet (2008) for at han i denne boken til en viss grad misoppfatter begrepet lederløs motstand, for at han tilskriver opprinnelsen for begrepet lederløs motstand til Louis Beam, og for manglende kildehenvisninger i underbyggelsen av påstander.

Links between terrorists can only be found if they actually exists. (...) **Causes that employ Leaderless Resistance do not have these links because they are not organizations: they are ideologies.** To survive, these ideologies require a constant stream of new violent actions to hold the interest of the adherents, create the impression of visible progress towards a goal, and allow individuals to take part in actions vicariously before they have the initiative to engage in their own direct actions.

2.1.6 Den lederløse motstandens «fingeravtrykk»

I denne redegjørelsen om lederløs motstand gjenstår det ett viktig aspekt. Det kan kanskje ses på som det siste elementet som behøves for en fullverdig gjennomføring av lederløs motstand: En aksjon utført av en soloterrorist eller en liten uavhengig celle som et ledd i lederløs motstand, må kunne tilskrives den aktuelle gruppen som utøverne faktisk støtter for å ha den ønskede effekten på gruppens innflytelse og status. Dersom gjerningspersonen dør i en terroraksjon, vil hans budskap ikke lenger være tilgjengelig for politisk diskurs (Heffron-Casserleigh m. fl 2012). Dermed kan uavhengige aksjoner utført av soloterrorister bli sett på som isolerte hendelser uten sammenheng. Hemmingsen (2011) påpeker derfor behovet for en aksjons «fingeravtrykk»:

Men den individualiserte terrorisme medfører også andre utfordringer. For at terrorisme kan have en effekt, er det nødvendig, at omverdenen forstår, at der er tale om terror, og forstår det bagvedliggende budskap. Hvis den utføres af enkeltpersoner eller grupper uten kontakt til kendte organisationer, er der en risiko for, at angrebene tolkes som noget andet, eksempelvis enkeltpersoners vanvid, hævnaktioner eller selvmord, og derfor er det afgørende, at de får et *fingeraftryk*, som omverdenen genkender, så budskabet når frem.

I sammenheng med den individualiserte terrorisme bliver klare enkelsager som eksempelvis tegningesagen derfor særdeles verdifulde. Hvis en enkeltperson eller en gruppe angriber et mål, som er knyttet til tegningesagen, er der gode chancer for, at omverdenen forstår, at det er terrorisme, og forstår det bagvedliggende budskap.

Beam (1992) var inne på dette aspektet, selv om det ikke er det mest fremtredende i hans artikkel, og også noe vagt formulert. Det kan synes som at Beam mente et slikt fingeravtrykk ville oppstå av seg selv; han sier at i enhver bevegelse har alle de involverte samme ståsted, er

kjente med den samme filosofien, og vil reagere på gitte situasjoner på samme måte. Det er det enkelte individ sitt ansvar å opparbeide seg de nødvendige ferdigheter og informasjon som behøves.

Al-Suri derimot, tillegger dette punktet stor viktighet. Det ser etter min mening ut som al-Suri tenker seg en mer definert kjerne av sentrale skikkelser i hans lederløse system, som skal ha større ansvar for at informasjon og veiledning blir tilgjengelig for potensielle ”motstandskjempere” enn det Beam så for seg. I al-Suris 7 generelle prinsipp om individuell jihad, sier han at man må spre informasjon, gi veiledning om målutvelgelse og områder hvor individuell jihad bør gjennomføres, og gi instruksjoner av mer praktisk art. Det første av de syv generelle prinsippene er (Inspire, nr. 6²⁷, s. 15, uthevelse i magasinet):

a. Spreading the culture of the Resistance and transforming it into an organized strategic phenomenon, **and not merely a collection of responses.**

Det siste prinsippet er:

g. Coordinating a method in which all efforts are joined, in order to combine their result in a mechanism which confuses the enemy, exhausts him and **heightens the spirit of the Islamic Nation so that it joins the Resistance phenomenon.**

Det fremstilles altså på en slik måte at *noen* må ha ansvaret for dette. Formålet er tilsynelatende å oppnå en enhetlig tilnærming, slik at al-Qaidas fingeravtrykk vil bli avsatt ved utførelsen av en terroraksjon. Som vist i prinsippene a og g ovenfor, kaller al-Suri dette for ”the Resistance phenomenon”. Sammenlignet med utgivelsene av ”Inter-Klan Newsletter & Survival Alert”, kan man si at det er nettopp dette ansvaret Robert Miles påberober seg og sine medredaktører Louis Beam og Paul Scheppf i tidligere nevnte artikkel ””Take off the hood”.....Scream our foes!”²⁸. Al-Qaida vil dermed kunne ha en aktiv rolle i å sette enkelthendelser inn i en større sammenheng som støtter deres sak, som påpekt av Heffron-Casserleigh, Broder og Skillman (Heffron-Casserleigh m. fl 2012):

It is likely these small groups or individuals will self-identify with infamous groups like al-Qaeda, and in essence become ”al-Qaeda franchisees” that carry the larger message. However, lack of formal partnering means no guarantee of affiliation,

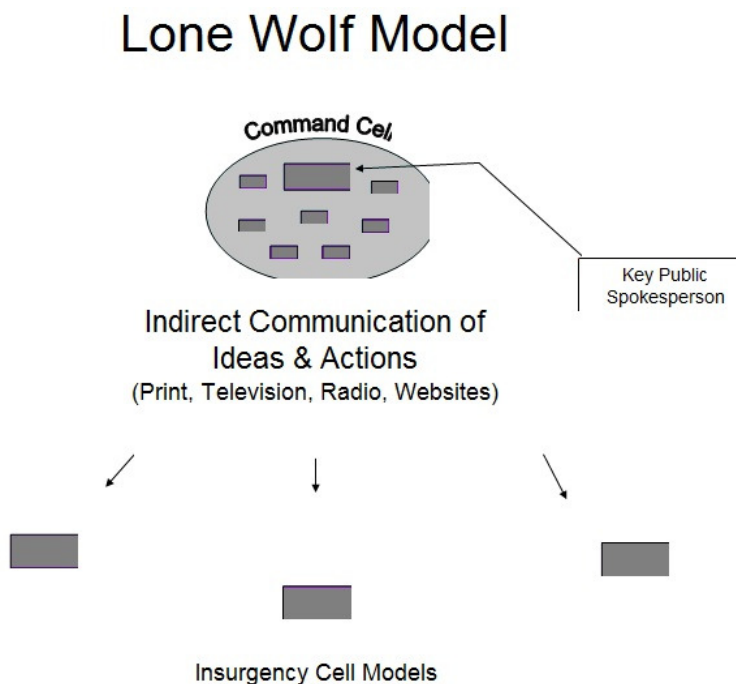
²⁷ <https://publicintelligence.net/inspire-al-qaeda-in-the-arabian-peninsula-magazine-issue-6-july-2011/> - hentet 02.10.11

²⁸ Jf. kapitlet om Louis Beam.

although it is likely the "inspiring" organizations will support the small group with media praise and post-event recognition".

2.1.7 Strukturen i lederløs motstand

Strukturen som beskrives både av Beam, ELF og al-Suri, samsvarer i stor grad med den grafiske fremstillingen Political Research Associates (PRA) bruker på lederløs motstand, som vist nedenfor. Denne figuren kan fungere som en oppsummering av redegjørelsen ovenfor om lederløs motstand:

Figur 3²⁹: Eksempel på lederløs motstand. Grå firkanter representerer enkeltindivid.

Som figuren viser må det eksistere en sentral enhet (grå sirkel) som sørger for innsamling av bidrag fra personer som ønsker å bidra, og deretter distribuere artikler, informasjon og ideer som forfekter den «riktige» ideologien på en slik måte at så mange som mulig kan få tilgang til materialet etter eget ønske (enkeltstående firkanter). Det utøves altså en form for lederskap gjennom generell veiledning om mål, ideologi og tilegning av praktiske ferdigheter som skal være tilgjengelig for enhver som ønsker å delta.

Når det gjelder offentlige talspersoner i figuren over, fremstår for eksempel Beam og hans medredaktører som navngitte og offentlige talspersoner gjennom utgivelsene av «Inter-Klan

²⁹ Hentet fra <http://www.publiceye.org/liberty/terrorism/insurgency/cells.html>

Newsletter & Survival Alert», mens det i publikasjonene fra Inspire ikke fremkommer hvilke konkrete personer som står for utgivelsene.

2.2 Lone Wolf

Det er vanskelig å si akkurat når begrepet «lone wolf» er innført i litteratur som omhandler terrorisme. Mine undersøkelser gir derimot grunn til å tro at tidsskriftet «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert» i tiden rundt 1983-1984 har bidratt vesentlig til å bygge opp under myten om den ensomme ulven. Vi har allerede sett i det ovenstående hvordan Louis Beam forfektet det enkelte individs ansvar for å bidra i den «amerikanske patriotens» kamp mot undertrykkelse, hans oppfordringer til å iverksette aksjoner og tiltak på eget initiativ, og at dette bør og kan utøves alene – i ensomhet. I samme tidsskriftserie introduseres ulven som et viktig symbol for kampen som skal utkjempes. Dette skjer i fjerde utgave av «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert», trolig publisert i desember 1983, altså omtrent 6 måneder etter at Beam publiserte artikkelen «Leaderless Resistance» for første gang. En mer inngående presentasjon av denne utgaven er derfor på sin plass.

Den fjerde utgaven av tidsskriftet består av hovedsakelig fire artikler; tre skrevet av Louis Beam og en artikkel skrevet av John C. Calhoun³⁰. Beam (1983b :10) varsler i artikkelen «On revolutionary majorities» om en kommende revolusjon for hans meningsfeller:

Now begins a new age – destiny calls for her great men who, by their iron will, alter the pages of history from that of a tale of shame, cowardice, and decline to a saga of glory, bravery, and rebirth. Soon, very soon, we will have a Revolutionary Majority...

Idealet for denne kommende revolusjonen finner Beam hos de som deltok i den amerikanske revolusjonen i 1776: “The American Revolution of 1776 defines the term, sets the precedents, and provides the example for patriots today” (s. 1). Beam fremhever også betydningen av at hans samtidige generasjon kjenner til den historiske konteksten rundt revolusjonen i 1776 (s. 6):

³⁰ Jeg har ikke klart å identifisere hvem dette faktisk er. Navnet står oppført som artikkelforfatter i flere utgaver av «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert», deriblant som medforfatter sammen med Louis Beam. Det er mulig at navnet kan være et pseudonym. En sentral person i amerikansk historie er John Caldwell Calhoun, som levde i perioden 1782-1850. Han var en ledende sørstatspolitiker og politisk filosof fra South Carolina, USA. Han var USAs 7. visepresident, i perioden 1825-1832. Calhoun var best kjent som talsmann for slaveri, og hans idéer førte til den amerikanske borgerkrigen et tiår etter hans død (http://no.wikipedia.org/wiki/John_C._Calhoun)

It has been wisely said that those who do not know history are condemned by their ignorance to repeat its mistakes; it is likewise equally true that those who know and understand history can repeat its successes.

To av Beams artikler i denne utgaven, hvor den andre er kalt «A Brief History of the Klan Part II»³¹ (Beam 1983d), er derfor i stor grad viet til å beskrive fra hans ståsted den historiske utviklingen rundt henholdsvis den amerikanske revolusjon og til Ku Klux Klan. Det kan samtidig sies at artiklene er preget av en retorikk som forsøker å oppildne hans meningsfeller og mane til kamp, gjennom å påpeke det han mener er overtramp mot den ariske rasen i landet begått av den føderale regjeringen.

Beams tredje artikkel er kalt «A Klansman's Guide to the Fifth Era» (1983c). Den innledes med påstanden om at Ku Klux Klan nå er på vei inn i sin femte æra, og gir videre en presentasjon av hvilke prinsipper og føringer som skal være gjeldende for denne kommende tidsepoken. I tråd med Beams tanker om «lederløs motstand», fremheves særlig hemmelighold og væpnet konflikt som sentrale momenter.

Det er i forbindelse med inngangen til Ku Klux Klan sin femte æra at ulven introduseres som et viktig symbol i «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert». Den femte æra får her navnet «The Wolf Age». Det skjer i en artikkel sterkt preget av ideologi, religion og symbolikk, kalt «The Invisible Empire»³² (Calhoun 1983).

Calhoun deler i likhet med Beam Ku Klux Klans historie inn i fire epoker. Den første epoken omtales som en gylden tidsalder, med suksessrik «krigføring» utført av medlemmer av Ku Klux Klan og sivile undergrunnshærer gjennom bruken av geriljatakikk. Den fjerde epoken omtales derimot som en vanskelig tid hvor deres forsøk på en mer åpen og offentlig profil viste seg å være en taktikk med svært negative konsekvenser for Ku Klux Klan. Den femte æra krever derfor at man igjen tyr til våpen, i følge Calhoun (s.): “The warning of the Fourth Era has brought us back to the Beginning; and the Fifth Era will be the reincarnation of the

³¹ Denne artikkelen er fortsettelsen på en artikkel kalt «A Brief History of the Klan» publisert i tredje utgave av «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert». Her omtales det som kalles Ku Klux Klan sine tre første æra siden etableringen 24. desember 1865. Denne har jeg fått tilgang til i papirformat gjennom University of Wisconsin, USA.

³² Også i femte utgave av «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert» er det publisert en artikkel av John C. Calhoun med tittelen «The Invisible Empire». Jeg har ikke lyktes i å få tilgang til denne, og sammenligning av de to artiklene har derfor ikke vært mulig.

First (...). Håpet for fremtiden er at kampene som utkjempes i den femte æra, skal bane vei for en ny tidsalder formet av Ku Klux Klan og den ariske rase:

As Klansmen, we stand in the twilight end of the Fourth Era; as inhabitants of the Planet Earth we stand in the twilight end of an entire historical era and social order of existence.

As the dead-of-night' separates the twilight of dusk from the first light of dawn, so shall a Dark Age separate the Old Era from the New, and the Old Order from the New Order.

This Dark Age will bring to the common man what all dark ages have always brought to the common man: chaos and fear, violence, suffering and death.

However, we as Klansmen need not despair, for the Fifth Era now a-borning will be the touchstone, lantern, and revolver by which we pass the coming dark night. It will be fully formed at the fall of this night, but it will not last past the following dawn.

With the coming of that far dawn, a Sixth Empire will be born: a New Empire for a New Order;' but that will be decades, perhaps centuries in the future; for who knows the length of a struggle before it commences?

Og det er nettopp i denne mørke tidsalderen, preget av kaos, frykt, vold, lidelse og død, at "ulven" skal tre frem:

(...) the Wolf is an ancient Aryan symbol of hard times and danger, pawing at the door of the innocent and defenseless.

However, thousands of years ago, when the entire Aryan Race lived in the ancestral Aryan fatherland located in Northwest Asia, the Blue Wolf's Head was the emblem or totem or standard of our people.

And it was then legend that throughout the life span of our Race, when times were darkest, a Great One would come, and he would be either named, identified with, or symbolized by "The Wolf".

Den siste setningen i Calhouns artikkel levner liten tvil om hvilke forhåpninger som knyttes til «ulvens tidsalder»:

The Fifth Era comes. The night of the Wolf shall herald the dawn of renaissance for our people. Darkness shall give birth to light.

Til tross for koblingen mellom Beams formuleringer rundt «lederløs motstand» og ulvens fremtredende symbolske betydning i «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert» i første halvdel av 1980-tallet, er det i nyere forskningslitteratur gjerne to andre personer som får mye av æren for å ha etablert uttrykket «lone wolf». Populariseringen av uttrykket i terroristisk sammenheng tidfestes av flere forskere til slutten av 1990-tallet, og tilskrives to tilhengere av den ideologiske retningen kalt “hvit overlegenhet” (“White supremacy”); Tom Metzger og Alex Curtis. Disse oppfordret andre meningsfeller til å begå voldelige handlinger alene ut ifra taktiske grunner som å unngå å bli tatt selv eller inkriminere andre (Bakker og de Graaf 2010 :2, Gable og Jackson 2011 :82, Spaaij 2010 :859, Spaaij 2007 :13).

Alex Curtis ble født i 1975 i nærheten av San Diego, California, USA, og utviklet i tidlig alder en rasistisk tankegang; rundt 13-års-alderen var han etter eget utsagn en selvlært rasist³³. Han benyttet seg tidlig av internettets muligheter for å spre informasjon og propaganda, gjennom e-postlister, diskusjonsforum og en hjemmeside han opprettet i 1996 med navnet «The Nationalist Observer». På denne hjemmesiden kunne man også finne lederartikler og annen litteratur fra et magasin han utarbeidet med samme navn, og annet eksternt propagandamateriale i form av artikler, lydopptak og videoer.

Tom Metzger, leder i White Aryan Resistance på denne tid, var en av flere ledende skikkelser innen det rasistiske miljøet. Metzger gis blant annet positiv omtale av Louis Beam i «Inter-Klan Newsletter & Survival Alert» (Beam 1983d). Metzger kommuniserte med og hadde respekt for Curtis³⁴. Dette medvirket trolig til at Curtis’ synspunkter og artikler fikk god utbredelse innen dette miljøet. I sin propaganda beskrev Curtis at han ønsket å erstatte den amerikanske regjeringen, som han anså som en jødisk okkupert regjering som truet den hvite rase, med en rasebevisst regjering. Dette så han for seg skulle skje ved en voldelig revolusjon, gjennomført på to nivåer: Et nivå hvor man i det åpne distribuerte splittende og undergravende propaganda, og et mer skjult nivå hvor man tok i bruk nettopp «lone wolves». Han ser for seg disse «ensomme ulvene» som rasistiske krigere som opererer på egen hånd eller i små grupper på 3-4 personer, ved å gjennomføre små, anonyme aksjoner mot

³³ <http://www.adl.org/assets/pdf/combating-hate/Alex-Curtis-Report.pdf> s. 3

³⁴ <http://www.adl.org/assets/pdf/combating-hate/Alex-Curtis-Report.pdf> s. 2

regjeringens infrastruktur³⁵. Dette gjenspeiler etter mitt syn i stor grad det Beam begynte å forfekte omtrent 15 år tidligere.

Redegjørelsen ovenfor viser tydelig at «lone wolf» er en emisk term utviklet fra den høyreekstremistiske ideologien. Samtidig er “lone wolf” historisk og internasjonalt sett trolig den termen som i størst grad er anvendt i omtalen av terrorhendelser utført av enkeltindivider. Det har dermed blitt en term som i utstrakt grad har blitt overtatt av forskere og sikkerhetsinstitusjoner til bruk i faglitteratur, uten at man har forsøkt å danne seg en egen analytisk og etisk term på dette fagfeltet.

Tore Bjørge bruker for eksempel i 1993 benevnelsen «ensom ulv» i omtalen av den svenske «Lasermannen» som opererte i 1991-92 (Bjørge 1993a :47). I den engelske originalversjonen av artikkelen brukes derimot uttrykket «loner» (Bjørge 1993b :33). Det blir ikke gjort noen utdypning av disse begrepene i nevnte artikler. Derimot bruker Bjørge i 1997 begrepet «lone wolf» (Bjørge 1997 :56), og gir da en mer utfyllende beskrivelse av uttrykket i en bok som omhandler rasistisk og høyreekstrem vold:

«Lone Wolves» are single individuals acting alone, and not as members of extremist organisations or groups, in carrying out violent actions. The common image of the «lone wolf» is that of a psychologically disturbed person acting on the basis of idiosyncratic antipathies against specific categories of persons, without any political or ideological justification. However, in their tactical doctrines, racial revolutionary movements increasingly promote the «lone wolf» type of activist as the best-suited model for fighting a race war against enemies and «traitors». [...], the ideal “lone wolf” has no direct connection with extremist organisations. He may pick up directions from ideological publications and (secret or published) “hit lists”, or through clandestine contacts with activists.

Dette eksempelet kan samtidig være en indikasjon på at «lone wolf» fikk større innpass i litteratur knyttet til terrorisme utover 1990-tallet.

Danske PET beskriver hva de anser som en “lone wolf” slik (s. 3):

³⁵ <http://www.adl.org/assets/pdf/combating-hate/Alex-Curtis-Report.pdf> s. 1

En "lone wolf"-terrorist har ingen kontakt til terrorgrupper (ej heller historisk) eller andre radikaliserte personer og handler dermed helt isoleret og uden instruksjon fra andre militante personer.

PET innfører et samtidig et begrepsmessig skille mellom «soloterrorisme» og «lone wolf»-terrorisme. Skillet er knyttet til om gjerningspersonen historisk sett har hatt kontakt med andre radikaliserte personer (soloterrorisme) eller ikke («lone wolf»-terrorisme). Deres definisjon på soloterrorisme omhandles i neste kapittel.

Resultatet fra et av de første blant få forskningsprosjekt som er gjort på dette området, finner man i rapporten "Lone-Wolf Terrorism"³⁶ (Spaaij 2007). I følge denne rapporten er "lone-wolf"-terrorisme en terrorhandling utført av en person (s. 6):

- a) who operate individually;
- b) who do not belong to an organized terrorist group or network;
- c) who act without the direct influence of a leader or hierarchy;
- d) whose tactics and methods are conceived and directed by the individual without any direct outside command or direction.

I senere publikasjoner som bygger på ovennevnte rapport, har Spaaij modifisert definisjonen ved at han, slik jeg forstår det, slår sammen punkt c) og d) ovenfor. De to første punktene er da som tidligere, men det tredje og siste punktet lyder da:

- c) whose modi operandi are conceived and directed by the individual without any direct outside command or hierarchy (Spaaij 2010 :856 og 2012 :16).

Det er i Spaaijs publikasjoner beskrevet særlig to viktige utdypninger knyttet til definisjonen. For det første utelukker den de tilfeller hvor to eller flere personer samarbeider om å utføre en terrorhandling (Spaaij 2012 :17). For det andre påpekes det at en "lone-wolf"-terrorist *kan* ha vært medlem eller tilknyttet en terrororganisasjon, og sågar i fortiden ha mottatt trening eller støtte fra denne. Terrorhandlingen som utføres er likevel fullt og helt et resultat av enkeltpersonens egenrådige handlinger, uten direkte påvirkning, råd eller støtte fra andre,

³⁶ Rapporten er utarbeidet av nederlandske COT (Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement) som et bidrag til det europeiske forskningsprosjektet Transnational Terrorism, Security & the Rule of Law (TTSRL) som foregikk mellom 2006-2009 (se www.transnationalterrorism.eu). Rapporten ble ferdigstilt 06.07.2007.

heller ikke de som sympatiserer med saken (s.19). Spaaijs definisjon er også tatt i bruk av Phillips (2011 :2).

En annen fremtredende definisjon på begrepet “lone wolf”, er beskrevet av Burton og Stewart (2008) i artikkelen “Lone Wolf Disconnected”:

A lone wolf is a person who acts on his or her own without orders from — or even connections to — an organization.

Denne definisjonen brukes av blant annet ICCT (International Centre for Counter-Terrorism – The Hague), Bakker og de Graaf (2010), og Springer (2009 :4). Senere i Burton og Stewart sin artikkel står det:

In many cases that first appear to involve a lone wolf, further investigation shows that the person’s activities were motivated and facilitated by others. Only certain types of individuals can go through this process of radicalization and indoctrination and then motivate themselves to take violent action outside of a group dynamic.

Jeg tolker den første setningen i sitatet over som at man ikke definerer det som “lone wolf”-terrorisme dersom det viser seg at personens aktiviteter er motivert eller tilrettelagt av andre personer knyttet til gjerningspersonen. Burton og Stewarts er tydelige på at deres definisjon av «lone wolf» utelukker det de kaller «sleeper operative», altså personer som etter å ha fått tildelt et oppdrag etablerer seg i det samfunnet eller den organisasjonen de skal ramme, for så å iverksette terroraksjonen på et senere tidspunkt. En slik iverksettelse kan skje gjennom et forhåndsavtalt signal eller en bestemt hendelsesrekkefølge.

Raffaello Pantucci (2011)³⁷ forsøker å dele inn enkeltindivider som utfører terrorhandlinger i fire ulike kategorier. En av disse kaller han “lone wolf”. Pantucci forklarer først at hans bruk av termen «lone wolf» refererer til (s. 9):

(...) individuals pursuing Islamist terrorist goals alone, either driven by personal reasons or their belief that they are part of an ideological group (meaning a group of individuals who all claim to believe or follow a similar ideology (...))

Han utdyper senere hans forståelse av “lone wolf” slik (s. 19-20):

³⁷ Pantuccis artikkel er skrevet med fokuset rettet mot ekstremistisk islamistisk ideologi, men er ment å kunne være overførbart også til andre ideologiske retninger (Pantucci 2011 :37)

Lone Wolves in this context are individuals who, while appearing to carry out their actions alone and without any physical outside instigation, in fact demonstrate some level of contact with operational extremists.

Det fremgår videre i hans artikkel at hans definisjon av «lone wolf» kjennetegnes ved en viss kontakt med medlemmer i en terrororganisasjon, eksempelvis gjennom internett, i en form for kommando- og kontrollstruktur, til tross for at selve terrorhandlingen utføres av en enkelt person. Pantucci påpeker også at det for denne gruppen kan være usikkerhet knyttet til i hvilken grad den enkelte gjerningsperson opererer innen et tydelig definert ekstremistisk nettverk, eller hvorvidt de tidligere har mottatt opplæring i en treningsleir eller fra kjente ekstremister. Han presenterer likevel et hovedkriterium som må foreligge for at noen kan kategoriseres som en «lone wolf» etter hans definisjon: at gjerningspersonen har hatt kontakt med andre ekstremister (s. 24).

Pantucci gjør derimot begrepsinnholdet på det ovenstående noe mer utydelig i sin neste beskrivelse av hva han legger i termen «lone wolf pack». Han sier først at prinsippet for denne gruppen tilsvarer innholdet i «lone wolf», men at det i stedet for en enkelt gjerningsperson er terrorhandlinger utført av en gruppe individer som er selvradikalisert (s. 24). Pantucci sier ikke noe om hvor stor eller liten en slik gruppe kan være. Det som derimot gjør innholdet i disse to termene noe forvirrende, er de egenskapene han trekker frem som karakteristisk for «lone wolf pack» (s. 25):

What distinguish this group from the broader community of Islamist terrorists, however, is that they have not made the final step of making contact with operational extremists or if they have it is not in a way to further immediate operational goals. (...) While they might demonstrate some form of contact, it tends to be limited and demonstrate no particular command and control features.

Det som blir utydelig når man ser innholdet i disse to kategoriene opp i mot hverandre, er altså hvorvidt Pantuccis «lone wolf»-term faktisk innebærer kontakt med andre eller en kommando- og kontrollstruktur. Pantuccis to andre kategorier omtales senere i denne litteraturgjennomgangen³⁸.

³⁸ Kategorien «lone wolf pack» er ikke med i den senere diskusjonen, siden det er tydelig at dette er en kategori som gjelder to eller flere som samarbeider om en terrorhandling, og ikke ett enkelt individ.

Jeffrey D. Simon gir i sin bok (Simon 2013) en grundig redegjørelse for hvorfor han mener at «ensomme ulver» er svært farlige, og at terroraksjoner fra «ensomme ulver» utgjør en økende trussel i dagens samfunn. Simon presenterer sin egen definisjon på «lone wolf»-terrorisme (s. 267):

Lone wolf terrorism is the use or threat of violence or nonviolent sabotage, including cyber attacks, against government, society, business, the military (when the military is not an occupying force or involved in a war, insurgency, or state of hostilities), or any other target, by an individual acting alone or with minimal support from one or two other people (but not including actions taken during popular uprisings, riots, or violent protests), to further a political, social, religious, financial or other related goal, or, when not having such an objective, nevertheless has the same effect, or potential effect, upon government, society, business, or the military in terms of creating fear and/or disrupting daily life and/or causing government, society, business, or the military to react with heightened security and/ or other responses.

I boken utdyper Simon hvordan hans definisjon skal tolkes. Simons hovedfokus i redegjørelsen er derimot rettet mot hvordan man skal definere «terrorisme»-begrepet i seg selv. Han definerer i praksis først hva han mener med terrorisme, for så å utvikle dette til «lone wolf»-terrorisme ved å si at det er terrorisme utført av et individ som handler alene eller med minimal støtte fra en eller to andre mennesker (s.s).

Simon mener at kjernen i terrorisme er den effekten som voldelige handlinger kan ha på ulike mål og publikum, og at det derfor vil være mer hensiktsmessig å ta for seg ulike taktikker som brukes til terrorhandlinger, fremfor å forsøke å fastslå nøyaktig hvem som kvalifiserer til å kunne kalles «terrorist». Han påpeker at de ulike taktikkene kan brukes av både ekstremistiske grupper, geriljabevegelser og styresmakter så vel som «ensomme ulver» (s. 37). Simons måte å definere terrorisme på, gjør at den favner over et element som kan sies å være særegent for hans definisjon, og også faller utenfor forståelsen av «terrorisme» som ligger til grunn i denne avhandlingen: Den innebærer at personer eller grupper som handler ut fra et motiv om personlig eller økonomisk vinning også kan karakteriseres som terrorister, så lenge deres handlinger er egnet til å skape frykt i befolkningen eller medfører at styresmakter, samfunnet, næringslivet eller militæret reagerer med økt sikkerhet eller andre tiltak. Dersom handlingen er utført av ett enkeltindivid, eventuelt med minimal støtte fra en eller to personer, kaller

Simon denne formen for terrorisme «criminal lone wolf»-terrorismen (s. 67). Simons fem definerte underkategorier vil presenteres mer utførlig senere i avhandlingen.

2.3 Soloterrorisme

Ordet “soloterrorisme” fremstår som et relativt nylig innført term i litteraturen som omhandler terrorisme, både når det gjelder i forskningslitteratur, i mediesammenheng og i etater som befatter seg med sikkerhetsspørsmål, deriblant sikkerhetstjenester som norske PST (Politiets sikkerhetstjeneste), danske PET (Politiets Efterretningstjeneste) og svenske SÄPO (Säkerhetspolisen). Termens ferskhet får man en indikasjon på ved søk på internettsidene til oppslagsverk som Store Norske Leksikon (www.snø.no) eller Wikipedia (no.wikipedia.org), hvor man ved søk på ord som “soloterrorisme” eller “soloterror” får ingen treff (pr. 10.02.15). Noen av de undersøkelser jeg har gjort, hovedsakelig gjennom søk på internett, har hatt som formål å finne frem til når, og av hvem, termen dukket opp i litteratur om terrorisme.

Resultatet av undersøkelsene peker i mot at det er den danske journalisten og nyhetsredaktøren i Politiken.dk, Matias Seidelin, som introduserer termen i media. Første gang ser ut til å være i et nett-tv-intervju gjort av Politiken.tv, datert 28.09.2010 og med tittelen “Soloterrorister er det nye våben” (Seidelin 2010a), og deretter artikkelen “Al-Qaeda-magasin oppfordrer til angreb på Danmark” datert 13.10.2010 (Seidelin 2010b).

PET sin avdeling Center for Terroranalyse publiserte 5. april 2011 en rapport med tittelen “Truslen fra soloterrorisme og “lone wolf”-terrorismen” (Politiets Efterretningstjeneste, 2011). Dette ser derimot ut til å være første gangen termen soloterrorisme lanseres med en videre definisjon og et tydelig innhold. Danske PET får også senere tilskrevet opphavet til soloterrorisme, av den danske seniorforskeren Lars Erslev Andersen ved danske DIIS (Dansk institut for internationale studier) i en kronikk med tittelen “Nedtrapper USA krigen?” publisert 11.10.11 i den danske avisen Jyllandsposten (Andersen 2011). Her skriver Andersen følgende: “Her gjorde Awlaki sig til talsmand for den strategi, som Politiets Efterretningstjeneste (PET) har døbt “soloterrorisme”, og som jeg tidligere har kaldt freelance jihad”.

Danske PET definerer soloterrorisme i sin analyse som (PET 2011 :1):

Soloterrorisme er kendetegnet ved, at personen udfører terrorhandlingen alene.

Vedkommende kan enten handle under vejledning fra andre eller handle på eget

initiativ. Det avgjørende er, at personen har eller tidligere har haft tilknytning til en terrorgruppe, har deltageret i radikale nettverk eller har etablert forbindelser til militante ekstremister i et konfliktområde, f.eks. under et opphold i militante treningsleire.

PET utdyper definisjonen ved å påpeke at det finnes to former for soloterrorisme. Den ene er hvor gjerningsmannen:

utfører handlingen alene, men under veiledning eller instruksjon fra en annen person eller en terrorgruppe. Personen har i varierende omfang kontakt med terrorgrupper og/eller radikale miljøer, eller har etablert forbindelser til militante ekstremister i et konfliktområde, for eksempel under opphold i militante treningsleire. Personen er ikke nødvendigvis medlem av en gruppe/organisasjon, men har kontakt med andre militante personer frem til gjerningstidspunktet. (PET 2011 :2, min oversettelse)

Med utgangspunkt i PET sin artikkel, kaller Nesser denne formen for soloterrorisme «top-down solo terrorism» (Nesser 2012 :2). I eksemplene som PET beskriver, fremgår det at denne typen soloterrorister også kan ha planlagt sammen med, eller fått utstyr til bruk i aksjonen av medlemmer i en etablert gruppe/organisasjon. Det fremgår også i sitatet over at PET åpner for at gjerningspersonen faktisk kan være medlem av en gruppe eller organisasjon.

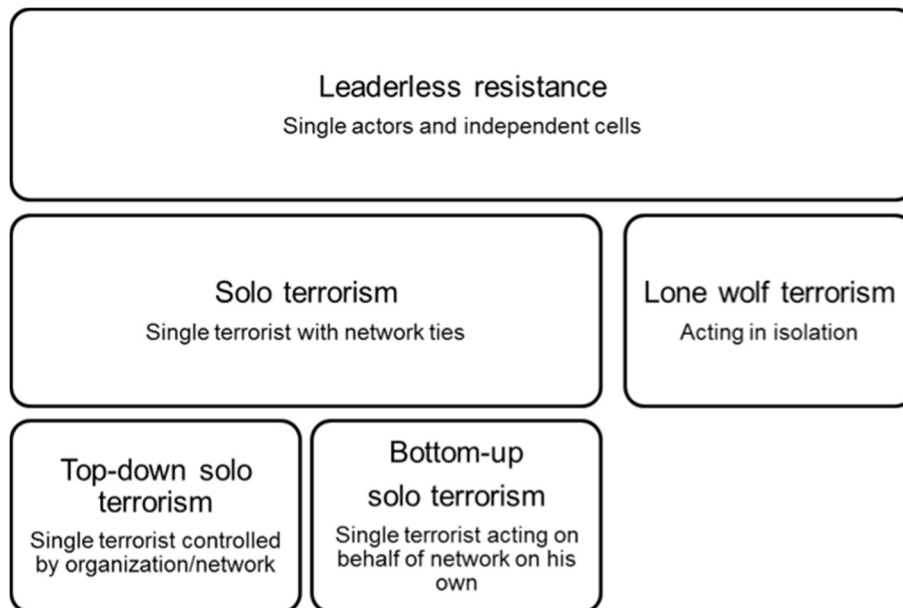
Den andre formen for soloterrorisme er hvor gjerningsmannen:

utfører handlingen på eget initiativ, men har tidligere hatt «kontakter til terrorgrupper eller radikale miljøer eller har etablert forbindelser til militante ekstremister i et konfliktområde, f.eks. under et opphold i militante treningsleire. Disse personer kategoriseres som soloterrorister utelukkende fordi de tidligere har vært i kontakt med andre terrorrelaterte eller radikaliserte personer, som kan ha påvirket gjerningsmannen. Det er ikke kontakt med andre frem til gjerningstidspunktet. (PET 2011 :2, min oversettelse).

Nesser kaller denne kategorien for «bottom-up solo terrorism» (Nesser 2012 :2).

Når det gjelder de to formene for soloterrorisme, kan det se ut som at PET sitt adskillende kjennetegn mellom «top-down» og «bottom-up» soloterrorisme er hvorvidt handlingen skjer

under veiledning og/eller instruksjon fra andre, eller på eget initiativ. Nessers illustrasjon (Nesser 2012) gir en god visualisering av dette:

Figur 4: Skillet mellom soloterrorisme og «lone wolf»-terrorisme, samt de to ulike formene for soloterrorisme som definert av PET

I Norge får termen soloterrorisme sin innmarsj i media omtrent to uker etter PET sin publisering av analysen, da NRK den 18. april 2011 publiserer en internettartikkel med overskriften “PST vil straffe “soloterrorister” (Døvik og Hirsti 2011). Svært mange andre internettmedier publiserer samme dag Norsk Telegrambyrå (NTB) sin artikkel med tittelen “PST vil ha lovendring for “soloterrorisme”” (NTB 2011a), som i hovedsak er et sammendrag av NRK sin artikkel. I artiklene fremgår det ikke noen utdypende definisjoner på hva soloterrorister er. I forbindelse med det norske Justisdepartementets redegjørelse for Stortinget om terrorangrepene 22. juli 2011 i regjeringskvartalet og på Utøya, har det på Justis- og politidepartementets nettsider blitt publisert det grunnlagsmateriale som redegjørelsen er bygd på. Blant grunnlagsmateriale kan man finne en redegjørelse fra PST, i form av et brev datert 27.10.2011³⁹. I redegjørelsen beskriver PST sin definisjon av “soloterrorisme” (s. 6):

Soloterrorisme brukes i PST som en benevnelse om enkeltpersoner som med terrorforsett forbereder og eventuelt gjennomfører en terrorhandling uten at det

³⁹ Hentet fra http://www.regjeringen.no/pages/35819707/PST-Redegjorelse_01.pdf

foreligger et forbund. Når det gjelder soloterrorisme kan gjerningspersonen altså få bistand, motivasjon og støtte fra andre, men han/hun er alene om forsett.

Denne definisjonen kan man forstå slik at en soloterrorist *kan* ha hatt kontakt med og fått støtte fra andre, men det er ikke et krav om slik kontakt eller støtte fra andre for at man skal kunne kalle det for “soloterrorisme” hos PST, i motsetning til hos PET.

I redegjørelsen står det også (s. 7):

I løpet av 2009 og 2010 mottok PST ny informasjon knyttet til soloterrorisme i Europa. (...) Dette bidro til at vi i 2010 utarbeidet en grunnlagsvurdering av hvilke trusler soloterrorisme kan representere mot Norge og norske interesser.

Det har ikke lyktes meg i å klarlegge om PST i sin grunnlagsvurdering fra 2010 på det tidspunkt faktisk benyttet seg av termen “soloterrorisme”. Det kan imidlertid se sånn ut: I 22.juli-kommisjonens rapport (NOU 2012: 14) som ble publisert 13. august 2012, står det i kapittel 4.2 at PST utarbeidet en trusselvurdering med tittelen «Soloterrorisme – ekstreme islamister som opererer alene» i mars 2011. Dette er så vidt meg bekjent en trusselvurdering som ikke er offentliggjort for allmenheten, og dermed ikke en åpen kilde som jeg har kunnet benytte meg av. Innholdet i trusselvurderingen og hvilken definisjon som brukes på «soloterrorisme» her, er derfor ukjent for meg.

At termen «soloterrorisme» kan ha hatt en endring i definisjonsinnholdet hos PST i tiden fra mars/april til oktober 2011, kan man se en indikasjon på når man sammenligner redegjørelsen av 27.10.11 med utsagn fra PST sin sjef Janne Kristiansen i en artikkel fra NTB som flere aviser gjengir 25. juli 2011 (NTB, 2011b). Artikkelen har tittelen «Selv ikke Stasi kunne ha avslørt Breivik», og her siteres Kristiansen slik: «(...) Her er det ikke en gang en soloterrorist, men hva vi kaller en ensom ulv. Han har ikke tilhørt et ekstremt miljø og figurerer ikke i noen av våre registre (...)». Dette kan tyde på at PST i juli støttet seg til lignende skille og definisjoner som danske PET brukte i sin analyse i april, men at man i redegjørelsen i oktober ser ut til å ha fjernet dette skillet og heller bruker soloterrorisme som et felles begrep på det som omfatter både det PET kaller «soloterrorisme» og «lone wolf»-terrorisme. Man setter altså ikke, som tidligere nevnt, et *krav* om at man har hatt kontakt, støtte eller fått trening fra andre i PST sin definisjon av 27.10.11.

I sin evalueringsrapport⁴⁰ i etterkant av 22.-juli-hendelsene, formulerer PST seg slik (min uthevelse):

Soloterrorisme brukes i PST som en benevnelse på enkeltpersoner som med terrorforsett forbereder og eventuelt gjennomfører en terrorhandling uten at det foreligger et forbund. Gjerningspersonen kan altså få bistand, motivasjon og støtte fra andre, men han/hun er alene om **handlingen**. Soloterrorisme er ikke knyttet til noen ideologi eller formål, det særegne er metoden.

Denne formuleringen er nesten helt lik den som ble brukt i redegjørelsen til Stortinget 27.10.11. Men det finnes likevel en nyanseforskjell mellom de to versjonene, noe som er bakgrunnen for uthevingen av ordet «handlingen» i sitatet ovenfor. I evalueringsrapporten fra 2012 står det altså at gjerningspersonen er «alene om handlingen», mens det i versjonen fra redegjørelsen skrives at gjerningspersonen er «alene om forsett». Den sistnevnte formuleringen er etter min oppfatning den som harmonerer best med resten av ordlyden som PST bruker på «soloterrorisme». Å få bistand, motivasjon eller støtte fra andre, men være alene om handlingen, er noe som også kan sies å gjelde for eksempel personer som utfører terrorhandlinger etter ordre fra andre personer eller grupper.

2.4 Bruken av «soloterrorisme» og «lone wolf» i media

Dersom man ser på mediernes bruk av de to begrepene, finner man at disse omtales om hverandre og blandes sammen; de gis samme innhold uten noen form for skille slik PET opererer med. I Aftenpostens papirutgave av 7. september 2011 er der en artikkel med overskriften «31 millioner mot «ensomme ulver»» (Skjeggstad og Andreassen 2011), som blant annet tar for seg Spaaijs artikkel om «lone wolf». I Aftenpostens artikkel brukes uttrykket «ensom ulv» gjennomgående. I en liten faktaboks tilknyttet denne artikkelen, skildrer de derimot enkelte kjennetegn på det som der omtales «soloterrorister». Det første kjennetegnet er: «De gjennomfører terrorangrep alene og uten tilknytning til terroristgrupper», altså det PET ville kalt «lone wolf» grunnet den manglende tilknytningen. At man ikke skiller mellom «soloterrorisme» og «lone wolf»-terrorisme etter PET sin definisjon, finnes det mange eksempler på i ulike medier, hovedsakelig i Norge, Danmark og Sverige (Lønnaeus og Magnusson 2011, Skille 2011, Aftenposten 28. juli 2011, NTB 2011c, Meland 2011). Også forskere som Romarheim (2011), Hegghammer (2011) og Hemmingsen (2011) benytter de to

⁴⁰ Hentet 15.08.13 fra http://www.pst.no/media/43446/evaluering22072011_PST.pdf

begrepene uten dette skillet. Dette tyder altså på at i mange sammenhenger sees «lone wolf»- og soloterrorisme på som samme sak. Det kan også se ut som at i Skandinavia brukes hovedsakelig ordet soloterrorisme når man omtaler terrorhandlinger utført av enkeltindivider, mens det utenfor Skandinavia i stor grad er «lone wolf» som brukes blant media, forskere og sikkerhetstjenester. Andre termer som har kommet til de siste årene fremgår av kapittel 2.5.

Den spanske forskeren Mario Toboso Buezo påstår at begrepet «lone wolf» er utsatt for en forurensning både i media og i akademiske kretser (Toboso Buezo, 2014). Denne forurensningen skjer ved at konkrete terrorhendelser feilaktig kategoriseres som utført av en «lone wolf». Toboso Buezo mener forurensningen hovedsakelig skjer ved tre tilfeller (s. 16):

- a) hvor gjerningspersonen i løpet av planleggingen eller utførelsen mottar veiledning eller logistisk støtte fra en organisasjon, en terrorgruppe eller en tredjepart
- b) når aksjonen er utført av en enkelt person på grunn av taktiske eller operasjonelle fordeler, men likevel er integrert i agendaen til en terrororganisasjon eller –gruppe
- c) når aksjonen er utført av flere enn en person og likevel kategoriseres som et tilfelle av individuell terrorisme

En slik forurensning fører dermed til at flere hendelser enn det som er reelt omtales som «lone wolf»-terrorisme. Ifølge Toboso Buezo bidrar dette til en metning av begrepet i media. Metningen skaper ikke bare større usikkerhet rundt begrepet eller fenomenet i seg selv; den kan samtidig bidra til en økt smitteeffekt i form av at andre personer forsøker å kopiere de terrorhandlingene som omtales (s. 20). Toboso Buezo konkluderer med viktigheten av å motvirke forurensningen, metningen og smitteeffekten, for at man både kan bli i bedre stand til å forstå fenomenet og samtidig bidra til å redusere antall terroraksjoner.

2.5 Andre termer

Det har i forskningslitteratur og hos sikkerhetstjenester de senere årene, særlig i løpet av og i etterkant av 2011, kommet flere forslag på hvordan terrorisme utført av enkeltindivider kan beskrives med andre termer enn «ensom ulv». Nedenfor beskrives de mest fremtredende termene jeg har kommet over, og hvilket meningsinnhold som knyttes til dem. Det er verdt å nevne at flere av disse ikke fremstår som å være utformet som rene definisjoner i formelt format, men mer eller mindre ordrike beskrivelser som skal gi et begrepsinntrykk.

2.5.1 Single Actor terrorism

Heffron-Casserleigh, Broder og Skillman (2012) påpeker i artikkelen «Organizational De-Evolution; the Small Group or Single Actor Terrorist» at terroraksjoner i økende grad utføres av små grupper eller enkeltpersoner som kan knyttes til mer formelle terroristorganisasjoner kun gjennom en delt ideologi. De sammenligner dette med en slags ideologisk franchiseordning, som i stedet for en tradisjonell organisasjonsstruktur er mer preget av små og levende uavhengige enheter (s. 33). De enhetene som kun består av ett enkelt individ, omtaler de som en «single actor terrorist» (s. s):

The natural result of this de-evolving organization is the single actor event, where an individual seems to subscribe to a larger organization's violent ideology with little or no formal ties.

De beskriver også hvordan de mener denne knytningen mot den større organisasjonen kan oppstå (s. s):

Some of the largest challenges in identifying these small dark networks will be their lack of formal affiliation with known terror groups. It is likely these small groups or individuals will self-identify with infamous groups like al-Qaeda, and in essence become “al-Qaeda franchisees” that carry the larger message. However, lack of formal partnering means no guarantee of affiliation, although it is likely the “inspiring” organizations will support the small group with media praise and post-event recognition.

Heffron-Casserleigh, Broder og Skillmann påpeker at menneskerettighetene som eksisterer i demokratiske land gir viktige forutsetninger for at disse knytningene kan oppstå. Særlig gjelder dette mulighetene til å skaffe seg tilgang til informasjon og kommunikasjon gjennom blant annet sosiale medier. Prinsippet om retten til å bevege seg fritt er en annen forutsetning som anses for å være vesentlig.

Petter Nesser bruker også uttrykket «single actor», blant annet i tittelen på sin artikkel «Single Actor Terrorism: Scope, Characteristics and Explanations» som det er henvist til tidligere i denne avhandlingen under kapitlene som beskriver termene «Soloterrorisme» og «Lone Wolf

terrorism». Nesser presenterer ikke en konkret definisjon på «single actor terrorism»⁴¹, men slik jeg forstår dette bruker han termen som et mer generelt og overordnet begrep som favner om flere tilfeller av terrorhandlinger utført av enkeltindivider. Illustrasjonen som Nesser presenterer i artikkelen (se figur 4), indikerer at hans bruk av «single actor terrorism» innebærer terrorhandlinger utført av enkeltpersoner som et ledd i lederløs motstand, enten i form av «soloterrorisme» («top-down» eller «bottom-up») eller «lone wolf»-terrorisme (i tråd med PET sine definisjoner).

2.5.2 Lone Actor terrorism

Lone actor terrorisme er en etisk term som siden 2012 ser ut til å ha fått rotfeste og utbredelse i flere akademiske miljøer i den vestlige verden, noe som blant annet påpekes av Pantucci (Pantucci 2014).

I forskningsrapporten fra ICST (Gill, Horgan & Deckert 2012), brukes «lone actor» gjennomgående. Forfatterne gir etter min mening ingen tydelig definisjon på hva de mener denne termen innebærer. Et inntrykk av begrepsinnholdet får man derimot i deres presentasjon av utvalget av hendelser brukt i forskningen. Forskningsutvalget⁴² består av 119 individer som de anser har utført eller planlagt å utføre «lone-actor» terrorisme i USA og Europa, og som har blitt dømt for dette eller omkommet i utførelsen. De skriver følgende i en oppdatert og nyere artikkel basert på forskningsrapporten (Gill, Horgan & Deckert 2014 :426):

The sample includes individual terrorists (with and without command and control links) and isolated dyads in our actor database. *Individual terrorists* operate autonomously and independently of a group (in terms of training, preparation, and target selection, etc.). In some cases, the individual may have radicalized toward violence within a wider group but left and engaged in illicit behaviors outside of a formal command and control structure. *Individual terrorists with command and control links* on the other hand are trained and equipped by a group—which may also choose their targets—but attempt to carry out their attacks autonomously.

⁴¹ Det må presiseres at Nessers formål med artikkelen heller ikke er å utarbeide en slik definisjon. Derimot tar den blant annet et kritisk blikk på de definisjoner og konseptualiseringer som beskrives i annen forskningslitteratur.

⁴² Gill, Horgan og Deckert beskriver at de i utvalget på 119 individer også har inkludert personer som har utført eller planlagt utført aksjoner i samarbeid med andre, i form av det de kaller «isolated dyads» - isolerte grupper hvor to personer samarbeider. De påpeker selv at disse ikke anses å falle inn under kategorien «lone actors», og kommer med begrunnelser for hvorfor disse personene likevel er relevant å ta med i forskningsutvalget.

Skillet som Gill, Horgan og Deckert beskriver i forhold til kommando- og kontrollstruktur samsvarer etter mitt syn med det skillet som PET har gjort i sine definisjoner. Gill, Horgan og Deckerts beskrivelse av *individuelle terrorister uten kommando- og kontrollforbindelser* passer godt overens med PET sin form for soloterrorisme som Nesser kaller «bottom-up», ved at det kan eksistere historiske relasjoner til andre radikaliserende personer. Og beskrivelsen av individuelle terrorister med kommando- og kontrollforbindelser passer godt overens med PET sin form for soloterrorisme som Nesser kaller «top-down» soloterrorisme. Gill, Horgan og Deckert sitt begrepsomfang på termen «lone actor» kan i tillegg sies å innlemme de tilfeller hvor gjerningspersonen ikke har hatt kontakt med andre radikaliserende personer, noe som innebærer at PET sin definisjon på «lone wolf»-terrorisme også faller inn under dette.

Den britiske etterretningstjenesten MI5 benytter seg også av termen «lone actor». En gjennomgang av publikasjonene på deres hjemmeside indikerer at de startet med å bruke denne benevnelsen en gang i løpet av 2012⁴³. Deres forståelse av en «lone actor»-terrorist er som følger:

Although by definition they have not received training or tasking from terrorist organisations, they have usually drawn inspiration and motivation from online extremist ideological material. These groups or individuals motivate themselves, develop the capability to carry out attacks and select targets completely independently of established terrorist groups⁴⁴.

Spanske forskere og myndigheter har de siste årene tilnærmet seg bruken av «actores solitarios» (lone actor) i stedet for «lobos solitario» (lone wolf) (Toboso Buezo, 2014 :13, Reinares og Garcia-Calvo, 2013⁴⁵).

⁴³ Første publikasjon hvor jeg finner dette tatt i bruk er fra 25.06.12:
<https://www.mi5.gov.uk/home/about-us/who-we-are/staff-and-management/director-general/speeches-by-the-director-general/the-olympics-and-beyond.html>

⁴⁴ <https://www.mi5.gov.uk/home/the-threats/terrorism/international-terrorism/international-terrorism-and-the-uk/the-threat-from-lone-actors.html>

⁴⁵ http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/comentario-reinares-garciacalvo-yihad-terrorista-individual besøkt 11.02.15

I september 2013 ble det publisert en forskningsrapport med tittelen «Understanding Lone-actor Terrorism: A comparative analysis with Violent Hate Crimes and Group-based Terrorism» (Asal, Deloughery & King, 2013). Rapporten tar for seg terrorhendelser i USA. Forskerne bak denne rapporten tar ikke mål av seg til å etablere en egen definisjon på termen «Lone-actor terrorism». De forholder seg i stedet til allerede etablerte definisjoner på «lone wolf», og sier at de velger å kalle dette «lone actor» (s. 2-3). Asal, Deloughery og King sin forståelse av termen «lone-actor terrorism» beskriver de dermed slik (s.3):

When referring to lone-actor terrorism we have in mind individuals motivated by ideological concerns and engaged in political violence “...whose *modi operandi* are conceived and directed by the individual without any direct outside command or hierarchy (...).” The key element distinguishing lone-actor terrorism from other forms of terrorism is that lone actors operate without organizational support and are not influenced by organizational dynamics (...)

I tillegg er det verdt å nevne at det i september 2014 ble etablert et 18 måneders forskningsprosjekt i regi av International Center for Counter-Terrorism (ICCT) og Leiden Universitet i Haag. Forskningsprosjektet har fått navnet «Countering Lone Actor Terrorism», og har som formål å etablere en begrepsmessig klarhet på dette feltet. Forskningsprosjektet vil fokusere på datainnsamling og –analyse rundt «lone actor»-terrorisme i Europa, samt å operasjonalisere funnene i anbefalinger til beslutningstagere og opplæring av ulike fagutøvere⁴⁶. Hvilken definisjon på «lone actor terrorism» som vil legges til grunn for forskningsprosjektet er ukjent per februar 2015.

2.5.3 Loner

Loner er en av tre termer som Raffaello Pantucci benytter for å beskrive terrorisme utført av ett enkelt individ. Han mener en «loner» skiller seg fra hans tidligere beskrevne «lone wolf», ved at den direkte kontakten med andre ekstremister er fraværende (Pantucci 2011 :14):

An individual who plans or attempts to carry out an act of terrorism using the cover of extreme Islamist ideology. However, while he (or she) may utilize the ideological cover of an Islamist ideology to provide an explanation for their action, they do not appear to have any actual connection or contact with extremists – beyond what they

⁴⁶ <http://www.icct.nl/activities/projects/lone-actor-terrorism>

are able to access through passive consumption on the internet or from society at large. There is no evidence of any external command and control.

2.5.4 Lone Attacker

Pantucci beskriver i samme artikkel som nevnt over også det han kaller en «lone attacker» (2011 :29-30):

(...) these are individuals who operate alone, but demonstrate clear command and control links with actual Al Qaeda core or affiliated groups. [...], these individuals have contact with active extremists, rather than loose online connections or aspirational contacts. The individual have clearly imbued the Al Qaedist narrative and are actively involved in networks that provide them with actual explosive devices or weaponry that permit them to attempt to carry out a terrorist attack. (...) they are clearly not loners in anything except their final action (...), they are in fact simply one-man terror cells dispatched by terror groups.

Pantucci selv sier at denne termen og definisjonen egentlig faller utenfor det temaet som hans artikkel handler om. Han mener likevel at den er nyttig å ta med for å tydeliggjøre de forskjellene som eksisterer i hele spekteret av enkeltindivider som utfører terrorhandlinger. Etter mitt syn kan «lone attacker» i stor grad sammenlignes med det Burton og Stewart kalte «sleeper operative». I likhet med Pantuccis artikkel kan det sies at termen i utgangspunktet passer dårlig inn i denne masteravhandlingen også. Det som gjør det relevant å ta med beskrivelsen av «lone attacker» her, er derimot den likheten den etter mitt syn har med en av de formene for soloterrorisme som PET definerer, og som Nesser kaller «top-down solo terrorism».

2.5.5 Solo actor terrorism

Searchlight er en britisk organisasjon som siden 1964 har fokusert på nazistiske og fascistiske organisasjoner og nøkkelpersoner, og utarbeidet analyser og rapporter med formål å redusere fremveksten av disse. I april 2011 publiserte Searchlight en rapport kalt «Lone wolves; myth or reality?». I sin artikkel “Solo actor terrorism and the mythology of the “lone wolf”” lanserer Paul Jackson her termen “solo actor terrorism” (Jackson 2011 :80), og definerer dette som et enkeltindivid som utfører en terrorhandling (s. 85). Han skriver også at i de fleste tilfeller av slike terrorhandlinger finner gjerningspersonen støtte i et videre ideologisk fellesskap, som for eksempel det høgreekstremer. Jackson påpeker at mytologien om «den

ensomme ulven» er fremtredende innen høgreekstreme miljøer. Han mener derfor at begrepet «lone wolf» kun bør brukes til å beskrive terrorhandlinger utført av personer med høgreekstreme holdninger inspirert av tanken om «lederløs motstand» (s. 80). Er det et enkeltindivid som utfører en terrorhandling i tråd med dette, faller det dermed inn under Jacksons definisjon på «solo actor terrorism». Jacksons bruk av «solo actor terrorism» kan altså sees på som et overordnet begrep som kan omfatte flere ulike ideologiske retninger. Jackson er også tydelig på at personer som samarbeider med andre for å begå en terrorhandling faller utenfor hans begrep på «solo actor terrorism» (s.s). Innholdet i Jacksons artikkel vil bli diskutert mer utdypende senere i denne avhandlingen.

3 Bakgrunn for utvikling av et nytt begrepssystem

I denne delen beskrives de vurderinger og konklusjoner som ligger til grunn for utviklingen av begrepssystemet.

3.1 Definisjonsmessige utfordringer

Flere artikler og forskningsrapporter som omhandler terrorhandlinger utført av enkeltindivider kommenterer begrepsmessige uklarheter og utfordringer på dette området.

Spaaij (2007 :5) påpeker i 2007 et behov for mer konseptuelle og empiriske analyser for bedre å forstå «lone wolf»-terrorisme. Spaaij mener at et mer eller mindre ensidig fokus på gruppebasert terrorisme har regjert i faglige miljøer, og at dette ikke samsvarer med det trusselbildet som tegnes i forhold «lone wolf»-terrorisme på den tiden. Burton & Stewart (2008 :2) sier det er viktig å definere termen «lone wolf» fordi mange innen militæret, politiet, og etterretningstjenester bruker dette feil eller upresist. Jackson (2011 :80) mener at i de diskusjonene hvor gjerningspersoner blir omtalt som «ensomme ulver», mangler det ofte en tydelig beskrivelse på hva begrepet består i utover at det er terrorhandlinger utført av en enkelt person. Pantucci (2011 :4) forteller om sin overraskelse over mangelen på forskning og dybdeanalyser da han skulle starte arbeidet med sin artikkel. Gill, Horgan og Deckert (2012 :14) påpeker at de faglige tilnærmingen rundt temaet er metodisk, teoretisk og empirisk svake, og derfor i liten grad egnet til å gi innspill til mulige mottiltak for bekjempelse av denne formen for terrorisme. Nesser (2012) er en av de som tar de begrepsmessige uklarhetene grundig for seg. .

Den følgende diskusjonen vil forsøke å tydeliggjøre disse begrepsmessige uklarhetene.

3.1.1 En eller flere?

Tre av eksemplene nevnt i gjennomgangen ovenfor inneholder en begrepsforståelse som tilsier at to eller flere personer som utøver terrorhandlinger faller inn under definisjonen. Dette er Simons «lone wolf», MI5 sin «lone actor» og den ene av PET sine former for «soloterrorisme».

Som eksempel på «lone wolf»-terrorisme utført av en person med minimal støtte fra andre, nevner Simon eksempelet med Timothy McVeigh som fikk hjelp av Terry Nichols til å forberede bomben som ble detonert i Oklahoma i 1995 (Simon 2013 :266). Nettopp den

samme hendelsen bruker Spaaij (2007 :6) og Jackson (2011 :80) som eksempler på terrorhandlinger som de mener faller utenfor deres definisjon på «lone wolf».

PET bruker tre eksempler (PET 2011 :3) for å utdype hva de anser som «soloterrorisme» hvor gjerningspersonen handler alene, men under veiledning eller instruksjon fra andre (den Nesser kategoriserer om «top-down solo terrorism»). Et eksempel beskriver et selvmordsforsøk i 2009, hvor de mener gjerningsmannen forut for hendelsen hadde hatt kontakt med medlemmer i Al-Qaida, antagelig mottatt trening i en treningsleir i Jemen, trolig mottatt blant annet selvmordsbomben fra Al-Qaida, og handlet under instruksjon. Et annet eksempel beskriver bombeeksplosjonen i Stockholm desember 2010, hvor de mener gjerningspersonen hadde fått bombetrening i Irak og muligens hadde en medhjelper. Disse eksemplene ligner på eksempelet med Timothy McVeigh. De er derfor tydelig at PET mener termen soloterrorisme innbefatter tilfeller hvor gjerningspersonen samarbeider med andre. Det er ut ifra definisjonen derimot mer uklart hvor PET setter grensen for når en terrorhandling anses å være utført av en gruppe. De skriver at «(p)ersonen er ikke nødvendigvis medlem af en gruppe/organisation, men har kontakt til andre militante personer frem til gerningstidspunktet» (PET 2011 :2). Her kan man spørre seg om hvor grensen går både i tid og i avstand for når man skal kunne si at disse personene egentlig samarbeider som en gruppe under terroraksjonen. Definisjonen utelukker ikke at man kan omtales som soloterrorist dersom man får våpenopplæring, instruksjoner og et oppdrag av andre, blir transportert i nærheten av målet av de samme (eller noen knyttet til disse), for deretter å ta seg siste biten frem og utøve selve aksjonen alene (f.eks i form av å skyte noen eller detonere en bombe). I dette eksempelet ville det nok være mer nærliggende for mange å si at aksjonen ble utført av en gruppering som samarbeidet, i stedet for en enkeltperson som handlet alene under instruksjon eller veiledning.

3.1.2 Definisjoner som inneholder tilfeller både med og uten kontroll- og kommandostruktur benytter samme term

Som beskrevet tidligere i delen om terminologiarbeid, er det kun adskillende kjennetegn som skal benyttes i definisjoner. Sett i lys av dette er noe av det uheldige med PET sin definisjon på «soloterrorisme» at den omfatter to ulike tilfeller som gjensidig utelukker hverandre i en og samme term; de som handler under instruksjon eller veiledning fra andre, og de som handler på eget initiativ. At det kan være glidende overganger mellom disse to tilfellene kan

også bidra til uklarheter og forvirring. Helst burde derfor PET når de definerte to forskjellige former for soloterrorisme også gitt disse to separate termer.

Også Gill, Horgan og Deckert har et lignende skille i sin begrepsforståelse for «lone actor», hvor denne termen innebærer terrorhandlinger utført av enkeltindivider både med og uten kommando- og kontrollstruktur.

3.1.3 Graden av knytning til etablerte terrorgrupper eller -organisasjoner

Som gjennomgangen av termer viser, er mange av definisjonene eller innholdet i begrepene utarbeidet med bakgrunn i hvilken knytning den enkelte terrorhandling kan ha til etablerte ekstremistiske organisasjoner, grupper eller personer, ut ifra gjerningspersonens grad av kontakt med slike. Det kan derfor være hensiktsmessig å prøve å fremstille omfanget av de ulike termene visuelt, basert på en mer detaljert inndeling av hvilke typer knytninger som kan eksistere. Sorteringen jeg bruker her tar utgangspunkt i en inndeling gjort av Andrew Zammit⁴⁷. Kategoriene i hans inndeling er som følger (min oversettelse):

Ledet/regissert	Angrep direkte regissert av en etablert gruppe (som f.eks al-Qaida)
Veiledet	Angrep som er direkte støttet, men ikke kontrollert eller igangsatt av en etablert gruppe
Selvstartet	Angrep som utføres av personer med knytninger til andre voldelig ekstreme grupper eller enkeltpersoner (i form av trening hos en gruppe eller vennskap til medlemmer i en gruppe), men hvor initiativet og planlegging av en aksjon involverer kun det enkelte individet uten direkte ekstern støtte
Selvstartet ubemerket ⁴⁸	Angrep som utføres av en person som har ingen betydelig/merkbar kontakt med andre voldelige ekstremister, men kan ha knytninger til likesinnede, ikke-voldelige ekstremister
Selvstartet og selvradikalisert	Aksjoner som utføres av personer som ikke har noen kontakt med likesinnede ekstremister, selv om de kan lese, se eller høre på ekstremistisk propaganda

Samtlige av Zammit sine fem kategorier forutsetter etter min mening at det finnes et ideologisk fellesskap som gjerningspersonen identifiserer seg med. Spaaij (2011 :38) peker

⁴⁷ Inndelingen er hentet 30.01.14 fra <http://andrewzammit.org/2013/05/25/a-table-on-what-people-mean-by-lone-wolves-and-other-terms/>

⁴⁸ Dette er min egen oversettelse av kategorinavnet. Zammit kaller denne kategorien «self-starting cleanskin». «Cleanskin» kan forstås som en person som ikke har kriminelt rulleblad, eller som ikke har tiltrukket seg politiet eller sikkerhetsmyndigheters oppmerksomhet (translate.google.com)

imidlertid på at den «ensomme ulven» også kan danne sin egen individuelt tilpassede ideologi basert på en blanding av brede politiske, religiøse eller sosiale målsetninger, samt personlige frustrasjoner og motforestillinger. Elementer av dette kan man også finne igjen i både Bjørge (1997 :56) og Burton og Stewart (2008) sine beskrivelser av «lone wolf». På bakgrunn av dette mener jeg det er hensiktsmessig for denne avhandlingen å legge til en sjettede kategori på Zammit sin inndeling:

Idiosynkratisk⁴⁹	Terroraksjoner hvor handlingen kan anses som utført med bakgrunn i og til støtte for en individuelt utviklet ideologisk retning
------------------------------------	---

Ved å vurdere de ulike termenes begrepsinnhold opp i mot denne kategoriseringen, kan termenes ulike begrepsomfang fremstilles visuelt som i tabell 1. For å forenkle den senere diskusjonen, er de nummerert.

⁴⁹ Idiosynkratisk: adjektiv som betegner noe som er særegent, egenartet, eller som bare gjelder det fenomenet eller den personen som omtales (Store Norske Leksikon – www.snl.no)

			Ledet/regissert	Veiledet	Selvstartet	Selvstartet ubemerket	Selvstartet og selvradikalisert	Idiosynkratisk
Term	Nr	Definisjonsopphav						
Lone Wolf								
	1	Spaaj (2012/2010/2007)						
	2	Burton & Stewart (2008)						
	3	Pantucci (2011)						
	4	PET (2011)						
	5	Bjørge (1997)						
	6	Jeffrey D. Simon (2013)						
Soloterrorisme								
	7	PET (2011) / Nesser «Top-down» (2012)						
	8	PET (2011) / Nesser «Bottom-up» (2012)						
	9	PST (2011)						
Solo Actor								
	10	Jackson (2011)						
Loner								
	11	Pantucci (2011)						
Lone Actor								
	12	MI5 (2012)						
	13	Gill, Horgan & Deckert (2012)						
Single Actor								
	14	H-Casserleigh mfl (2012)						
	15	Nesser (2012)						
Lone Attacker								
	16	Pantucci (2011)						
Antall treff pr. kategori			3	5	8	12	12	9

Tabell 1: Tabell over termenes ulike begrepsomfang vurdert opp i mot gjerningspersonens grader av knytning til etablerte terrorgrupper/-organisasjoner.

Ut ifra tabell 1 er det tydelig at det eksisterer begrepsmessige uklarheter og tvetydigheter. Fra tabellen kan man gjøre følgende observasjoner:

- i. samme termer benyttes med stor variasjon i gjerningspersonens grad av kontakt med etablerte terrorgrupper/-organisasjoner,
- ii. de fleste termene utelukker kategoriene «Ledet/regissert» og «veiledet»,

- iii. de mest samstemte definisjonene synes å være Spaaij (1), Simon (6), PST (9) og Jackson (10) sine,

Disse observasjonene krever en grundigere beskrivelse og enkelte betraktninger.

3.1.3.1 Samme termer benyttes med stor variasjon i gjerningspersonens grad av kontakt med etablerte terrorgrupper/-organisasjoner:

Tabell 1 viser at i internasjonal litteratur brukes termen “lone wolf” om enkeltindivider som begår terrorhandlinger alene, både med eller uten kontakt, trening eller støtte fra terrororganisasjoner eller –nettverk forut for terrorhandlingen. Pantucci (nr. 3) sin definisjon er relativt snever, men er den som knytter termen tettest opp i mot en form for kommando- og kontrollstruktur som er styrende for utførelsen av terrorhandlingen. Også PET (nr. 4) sin definisjon er relativt snever, men deres tolkning kan sies å være tilnærmet motsatt av Pantucci sin. Ut ifra PET sin forståelse, har en «lone wolf» ingen kontakt med terrorgrupper eller radikaliserende personer, hverken historisk eller i tiden like forut for en terrorhandling, og handler dermed uten instruksjoner fra andre.

De fire resterende beskrivelsene (nr. 1, 2, 5 og 6) av «lone wolf» har i stor grad samme omfang, men hvor nummer 1 og 6 også inkluderer de tilfeller hvor det eksisterer knytninger mellom gjerningspersonen og ekstremistiske grupper eller personer, for eksempel gjennom opplæring og trening.

Fra tabell 1 ser man også at «soloterrorisme» forstås ulikt mellom danske PET (nr. 7 og 8) og norske PST (nr. 9). Ulike forståelser gjelder også for «lone actor» mellom nummer 12 og 13, og for «single actor» mellom nummer 14 og 15.

Tabellen viser videre at «lone wolf» brukes internasjonalt både om det PET kaller en «lone wolf» og det de kaller en «soloterrorist». Skillet som PET har gjort mellom “soloterrorisme” og “lone wolf” kan tenkes å føre til enkelte utfordringer, og kanskje også problemer, for den danske etterretningstjenesten og andre som følger deres definisjoner på soloterrorisme og lone wolf. Bekjempelsen av terrorisme i ett land er tett knyttet opp i mot samarbeid med andre lands etterretningstjenester og andre etater, over hele verden. Ved slikt internasjonalt samarbeid er det viktig at man forstår hverandre, og at man “snakker samme språk”. I så måte er det derfor avgjørende at man bruker lik terminologi, slik at man har en felles oppfatning om hva det er man samarbeider om. Dersom dette ikke er tilfelle, kan man risikere å tolke

hverandre feil eller gå glipp av viktige nyanser, og dermed oppnå en redusert effektivitet i terrorismebekjempelsen. Til og med innad i et lite land som Norge, er det usikkerhet rundt terminologien på dette feltet i offentlige instanser: I 22. juli-kommisjonen sin rapport, som er en Norsk Offentlig Utredning, utarbeidet på vegne av den norske regjering og med tett kontakt med PST under utredningsprosessen, tar de for seg «soloterrorisme» og «ensomme ulver». I rapporten står det⁵⁰: «Når det gjelder personer som utøver terrorhandlinger alene, foretas det vanligvis et skille mellom såkalte soloterrorister og ensomme ulver» (NOU 2012: 14). Og videre vises det til definisjonen til PET og deres skille mellom de to begrepene, i stedet for til PST sin definisjon. Vi har allerede sett i det ovenstående at disse to nordiske etatene som samarbeider tett (danske PET og norske PST), forstår disse begrepene ulikt. Redegjørelsen ovenfor rundt bruken av «soloterrorisme» og «lone wolf» i media, gjør det også klart at det kan sies å være noe ukorrekt å påstå at det «vanligvis» foretas et skille mellom disse.

Et eksempel på hvor utfordringer knyttet til begrepsforvirring kan oppstå, kan være i internasjonale fellesprosjekter, hvor representanter fra flere land og etater samles for å diskutere felles tilnærminger, løsninger og strategier for samarbeid for å bekjempe terrorisme utført av enkeltindivider. En annen praktisk, men likevel viktig utfordring det kan tenkes PET vil kunne støte på i slike sammenhenger, er for eksempel dersom de får en henvendelse fra et land eller en etat som etterforsker en person de mistenker for å planlegge et terroranslag på egen hånd, og hvor dette landet eller etaten støtter seg til Spaaïj sin definisjon av “lone wolf”. En slik henvendelse kan eksempelvis være et ønske om at PET kartlegger personens nettverk og tilknytning til andre radikaliserende personer i Danmark. Om PET finner slike kontakter, er personen i følge PET per definisjon ikke en “lone wolf”, selv om den kan defineres som det i landet som sendte henvendelsen. I sin tilbakemelding til den utenlandske etaten som ønsket redegjørelsen, kan det derfor tenkes at det vil kunne gi rom for misforståelser og usikkerhet ved slik ulik bruk av termene.

3.1.3.2 De fleste termene utelukker kategoriene «Ledet/regissert» og «veiledet».

Tabell 1 viser også at det er fem tilfeller av beskrivelser på termer som innlemmer kategoriene «ledet/regissert» og «veiledet», nemlig nummer 3, 7, 13, 15 og 16. Den ene formen for soloterrorisme som PET har definert (nr. 7), faller utenfor begrepsomfanget til de fleste andre definisjoner. Den samsvarer med Pantuccis beskrivelse av «lone attacker» (nr. 16), og som

⁵⁰ Fotnote 49 tilhørende kapittel 4.2 følgende

påpekt av Pantuci selv egentlig ikke er relevant i denne sammenhengen. Han mener som tidligere nevnt at disse må forstås som enmanns terrorceller utsendt av en terrorgruppe. Dette kan etter mitt syn sees i likhet med at Burton og Stewart utelater såkalte «sleeper operative». Det er også verdt å bemerke at den delen av Nessers begrepsomfang på «single actor» (nr. 15) som inkluderer disse to kategoriene, har tatt utgangspunkt i PET sin definisjon nummer 7 og er gitt merkelappen «top-down solo terrorism»⁵¹. Dette gjør etter min mening at man i praksis står igjen med kun tre opprinnelige definisjoner som innlemmer kategoriene «ledet/regissert» eller «veiledet»: nummer 3, 7 og 13. Av disse er det altså kun nummer 7 som innlemmer begge kategoriene. Som vist i litteraturgjennomgangen, poengterer også Gill, Horgan og Deckert (nr. 13) at de tilfellene av «lone actor» hvor det forekommer en kommando- og kontrollstruktur, kan denne strekke seg dithen at en person får trening, utstyr og et utvalgt mål fra en gruppe, men at personen utfører selve handlingen autonomt. Dette kan tolkes som at gjerningspersonen selv styrer tidspunktet når aksjonen iverksettes, kanskje også hvordan selve aksjonen praktisk sett skal gjennomføres. Dette er grunnen til at jeg har utelukket begrepsinnholdet i nummer 13 fra kategorien «ledet/regissert». Heller ikke Pantuccis versjon av «lone wolf» (nr. 3) beskriver gjerningspersonens knytninger til terrororganisasjoner sterkt nok til at den kan sies å innlemme kategorien «ledet/regissert». Pantuccis begrepsomfang her er snevert, og i ytterkanten av de fleste andre eksemplene i tabell 1 sin forståelse av «lone wolf».

3.1.3.3 De mest samstemte definisjonene synes å være Spaaij (nr. 1), Simon (nr. 6), PST (nr. 9) og Jackson (nr. 10).

Tabell 1 viser at fire av definisjonene samsvarer med hverandre når begrepsomfanget vurderes opp i mot graden av knytning som kan eksistere til etablerte terrorgrupper/-organisasjoner. Dette er Spaaij og Simon sine definisjoner på «lone wolf»-terrorisme (henholdsvis nr. 1 og 6), PST sin definisjon på «soloterrorisme» (nr. 9) og Jackson sin definisjon på «solo actor terrorism» (nr. 10). Samtlige av disse begrenser seg til å spenne over kategoriene «selvstartet», «selvstartet ubemerket», «selvstartet og selvradikalisert» og «idiosynkratisk». Vi ser også at begrepsomfanget til nummer 2, 4, 5, 8, 11, 12 og 14 i sin helhet faller inn under disse fire førstnevnte, dog er de noe snevrere.

⁵¹ Illustrasjonen i Nessers artikkel indikerer at begrepet «lone actor» innebærer terrorhandlinger som ledd i «lederløs motstand». Ut ifra dette, er det etter min mening en selvmotsigelse å innlemme det som kalles «top-down solo terrorism» som en underkategori, siden dette beskrives som et enkeltindivid kontrollert av en organisasjon eller nettverk.

Man ser også at disse fire mest samstemte definisjonene omfatter de fire kategoriene med flest antall treff (tallene i nederste rad i tabell 1).

3.1.4 Radikaliseringsprosessen er del av begrepsomfanget

MI5 sier om “single actors” at dette er individer som motiverer seg selv, utvikler kapasitet til å gjennomføre terrorangrep og velger ut målene helt uavhengig av etablerte grupper. I likhet med MI5 forutsetter både PET og Burton/Stewart en radikaliseringsprosess utenfor en organisasjon, i deres forståelse av «lone wolf». Dette står dermed i motsetning til Spaaijs “lone wolf”, hvor en person kan ha vært medlem eller tilknyttet en terrororganisasjon.

Kategoriene som inndelingen i tabell 1 tar utgangspunkt i, sier først og fremst noe om hvilken grad av kontakt en person kan ha til ekstremistiske grupper, organisasjoner eller personer, og hvordan graden av kontakt er styrende for gjennomføringen av en terrorhandling. Også i forhold til å beskrive hvilke ulike radikaliseringsprosesser mennesker gjennomgår, kan kategoriene «selvstartet», «selvstartet ubemerket», «selvstartet og selvradikalisert» og «idiosynkratisk» hjelpe til med å gi gode og differensierte beskrivelser for hvordan mennesker blir villige til å utøve terrorhandlinger. Derimot er ikke den radikaliseringsprosessen som kan forekomme innen disse kategoriene nødvendigvis entydig sammenfallende med hvilken kommando- og kontrollstruktur som forekommer i utøvelsen av en terrorhandling. Teoretisk sett kan en person gjennomgå en radikaliseringsprosess helt på egen hånd til det punktet at han er villig til å utøve terrorhandlinger, for så å etablere kontakt med en gruppe som gjør den praktiske gjennomføringen av terrorhandlinger mulig. Gruppen kan for eksempel tildele han et konkret oppdrag, bistå med praktisk opplæring eller nødvendig utstyr. På den andre siden, kan personer som er medlemmer i en ekstremistisk gruppe eller organisasjon og blitt radikalisert gjennom denne, iverksette aksjoner på egen hånd uten at noen andre overhodet er klar over det på forhånd. Definisjoner som setter klare sammenhenger mellom en persons voldelige radikaliseringsprosess og kommando- og kontrollstruktur i utøvelsen av terrorhandlinger, kan etter mitt syn bidra til begrepsmessige uklarheter innen dette feltet som avhandlingen omhandler.

3.1.5 En oppsummering av de definisjonsmessige utfordringene

Ut ifra de ulike begrepsmessige utfordringer som er identifisert i redegjørelsen ovenfor, er det flere momenter som er viktige å ta med seg videre i utarbeidelsen av en egen definisjon.

Først og fremst viser diskusjonen i forrige punkt at et definisjonsomfang som innlemmer kategoriene «ledet/regissert» og «veiledet» ikke er hensiktsmessig eller riktig å ta med. Det er derfor viktig med en definisjon som tydelig fremhever at det er ett enkelt individ som utøver en terrorhandling alene, og utelater de tilfeller hvor flere personer går sammen om en felles plan om å utføre terrorhandlinger.

For det andre, er fokuset på hvilken grad av tilknytning eller kontakt en person har til andre grupper eller organisasjoner en vesentlig bidragsyter til de begrepsmessige uklarhetene som eksisterer på dette feltet.

For det tredje bidrar også definisjoner som setter klare sammenhenger mellom en persons voldelige radikaliseringsprosess og kommando- og kontrollstruktur i utøvelsen av terrorhandlinger til begrepsmessige uklarheter.

Til sist har vi sett at Spaaij og Simon sine definisjoner på «lone wolf»-terrorisme, PST sin definisjon på «soloterrorisme» og Jackson sin definisjon på «solo actor terrorism» kan anses for å ha det mest samstemte begrepsomfanget. Disse kan derfor etter mitt syn være et godt utgangspunkt i forsøket på å etablere en felles forståelse innen dette forskningsfeltet⁵².

3.2 Hvilken term skal man velge?

I forhold til de fire definisjonene mest samstemte definisjonene i avsnittet ovenfor, står man igjen med tre etablerte termer; nemlig «lone wolf», «soloterrorisme» «solo actor terrorism». I det følgende vil det bli redegjort for vurderinger rundt hvorvidt disse er egnet som faglige termer.

3.2.1 “Lone wolf” som faglig term

Et fremtredende trekk ved termen “lone wolf” er at dette er en metafor. Metaforen henspiller til pattedyrenes verden, og ulvers atferdsmønster og biologi. Forståelsen av «lone wolf» som term innen fagområdet terrorisme, forutsetter dermed at man også har kjennskap til deler av ulvens sosiale egenskaper. Ulven lever i familieflokker, hvor en ulveflokk vanligvis teller 5 til 10 individer. Noen av medlemmene forlater imidlertid flokken for å finne seg make, for å finne et ledig område til revir eller for å finne en ny flokk å slå seg sammen med⁵³. Det er

⁵² Det er relevant her å minne leseren på at fokuset i denne avhandlingen ikke er på selve «terrorisme»-begrepet (altså spørsmålet om hva er terrorisme?), siden Simons definisjon i så henseende skiller seg noe fra de tre andre nevnte definisjonene.

⁵³ http://www.wwf.no/bibliotek/wwf_naturfakta/skog/ulv/ - hentet 14.04.14

disse ensomme ulvene metaforen bygger på. I sammenheng med dette er det relevant å nevne at Spaaij (2012 :17) påpeker at innholdet i metaforen ikke er helt tilstrekkelig når det gjelder å beskrive alle tilfeller av «lone wolf»-terrorister:

(...) most wolves are only temporary alone. Lone wolf terrorists, on the other hand, do not necessarily seek to establish their own group or join an existing group, and may be permanently disconnected from group-actor terrorism.

Et annet moment når det gjelder «lone wolf» som metafor kan også nevnes. Som vi ser er det ulike grunner til at et medlem av en ulveflokk har behov for å bryte ut av ett fellesskap. Det kan derfor tenkes at det sprikende omfanget av begrepet som er belyst i tabell 1, til en viss grad har sin bakgrunn i ulike tolkninger av denne metaforen innen litteraturen som behandler fagfeltet terrorisme. Det er i tillegg verdt å ta hensyn til at ensom ulv-metaforen gjerne også blir brukt i andre sammenhenger enn terrorismefeltet.

«Lone wolf» kan sies å være en emisk term. Redegjørelsen for opphavet til uttrykket tidligere i avhandlingen, viser tydelig at ulven som symbol hadde sterke positive konnotasjoner knyttet til seg hos Ku Klux Klan på 1980-tallet: I den mørke og krevende, men nødvendige tidsalderen som stod foran dem («den femte æra»), var det håp om at «den store» skulle tre frem, og enten bli kalt, identifisert eller symbolisert som «The Wolf». Det kan derfor være nærliggende å anta at personer som utfører terrorhandlinger alene og på bakgrunn av høyreekstrem ideologi, vil sette pris på å bli omtalt som en ensom ulv i aviser, artikler og annen litteratur. En slik omtale vil dermed kunne bidra til at gjerningspersonen får økt status hos sine ideologiske meningsfeller, og at terrorhandlingene blir sett på som viktige bidrag i deres «kamp». Dette kan videre motivere andre til å forsøke å oppnå tilsvarende status, og legge grunnlag for at flere ønsker å utføre terrorhandlinger.

En slik ukritisk bruk av begrepet påpekes på en god måte i artikkelen fra tidligere nevnte Searchlight (Jackson 2011 :82, min utheving):

Media use of the “lone wolf” term has subsequently helped to popularise the concept, especially within journalist, academic and practitioner settings. Consequently, the idea of the “lone wolf” terrorist is now applied to a diverse range of cases of solo actor terrorism, from Theodore Kaczynski to David Copeland to Richard Read. With such cases we can see that there is good reason to think that **the most vital component of**

their activity were solo ventures. Nevertheless, closer scrutiny shows not only that the solo actor in each case was also motivated by a wider cause, but that each terrorist actor believed their actions would benefit a wider community whom they were acting “for”. **The casual use of “lone wolf” fails to understand both the particular context from which “lone wolf” ideology comes, and the community of support that backs up such solo actor terrorism.**

Searchlight mener videre at «lone wolf» kun bør brukes i omtalen av terrorisme knyttet til høyreekstremisme, og som i tillegg er inspirert av prinsippet om lederløs motstand (s. 80). I den siste uthevelsen i sitatet over pekes det også på at dagens bruk av «lone wolf» ikke tilstrekkelig fanger opp det ideologiske fellesskapet som ofte danner bakteppet og grobunn for terrorhandlinger utført av enkeltindivider. Toboso Buezo er av den oppfatning at man ved å bruke termen «lone actor» i stedet, vil kunne redusere det historiske begrepsinnholdet knyttet til «lone wolf», og dermed kanskje også redusere overbruken av «lone wolf» i massemedia (Toboso Buezo, 2014 :14).

En ukritisk bruk av uttrykket «lone wolf», hvor man bruker det uten hensyn til det historiske bakteppet, kan derfor ha negative konsekvenser i forhold til bekjempelsen av terrorhandlinger utført fra høyreekstreme miljøer.

3.2.3 «Soloterrorisme» og «solo actor terrorism» som faglig term

Et annet poeng i fra Searchlight sin rapport, er at de selv mener «solo actor terrorism» er et ideologisk nøytralt og dekkende begrep på personer som utfører terrorhandlinger alene (Jackson 2011 :85). Likheten til det noe kortere «soloterrorisme» er åpenbar.

I følge Suonuuti (2012 :33) bør en term helst gjenspeile noen av begrepets kjennetegn. Forståelsen av termen «terrorisme» lagt til grunn i denne avhandlingen er klargjort tidligere, og er ikke det som har hovedfokus i denne diskusjonen. Min redegjørelse tar for seg termens første del. «Solo» betyr i etymologisk forstand «alene»⁵⁴. Termen «soloterrorisme» er derfor etter min mening godt egnet til å beskrive det viktigste kjennetegnet på det som begrepsomfanget rommer i store deler av faglitteraturen.

Samtidig er det en utfordring at en slik ønsket egenskap ved en term i liten grad oppfylles gjennom den definisjonen på «soloterrorisme» som PET etablerte i 2011. De forutsetter som

⁵⁴ www.snl.no

tidligere nevnt at gjerningspersonen har kontakt med andre, og også kan ha hatt ett nært samarbeid med andre personer i forbindelse med å gjennomføre en terrorhandling. I tillegg har vi sett at det skillet som PET laget mellom «lone wolf»- og soloterrorisme kan sies å være et kunstig skille uten særlig gjennomslagskraft, særlig med tanke på hvordan anvendelsen av de to termene faktisk er både i Skandinavia og utenfor.

Fra USA har man eksempel på omtalen av «home-grown, solo terrorists» (AFP 2010) i en artikkeloverskrift, dog brukes ordet «lone-wolf» i resten av artikkelen. I Asia kan man finne eksempel på bruken av begrepet «solo jihadi» (Jakarta Globe, 2011). Det som er interessant i sammenheng med dette, er at det gir en pekepinn på at muligheten for å etablere «soloterrorisme» som et begrep også utenfor Skandinavia er til stede.

3.2.4 «Soloterrorisme» er et hensiktsmessig valg

I egenskap av å være både en metafor og emisk term, er «lone wolf» etter mitt syn lite egnet som et faguttrykk innen terrorismelitteraturen. Det er derfor fornuftig å innføre en mer ideologisk nøytral term.

Soloterrorisme er en slik ideologisk nøytral term. Termen beskriver grunnleggende egenskaper ved det begrepsomfanget som eksisterer i store deler av faglitteraturen som omhandler terrorhandlinger begått av enkeltpersoner.

Som vist i kapittel 2.5.2 har termen «lone actor terrorism» de siste årene fått rotfeste og utbredelse i flere akademiske kretser. Den er også en ideologisk nøytral term. En ulempe med denne termen, sett med norske øyne, er at den er vanskelig å oversette til norsk. Det samme vil antageligvis være tilfelle i andre land og språk.

Både «solo» og «terrorisme» er ord som er gjenkjennbare på mange ulike språk. Brukes disse som term, kan det tenkes å medføre at man etter hvert i stadig større grad har større språklig nøyaktighet, «snakker samme språket», øker den felles forståelsen for problemet og deretter blir bedre i stand til å bekjempe denne type terrorisme på en større og bredere felles plattform både nasjonalt og internasjonalt. Dersom dette skal gjøres, er det viktig at det gjøres riktig: «Et begrepssystem må aldri overføres direkte til et annet språk. [...] Harmonisering av begreper er en del av et internasjonalt standardiseringsarbeid», i følge Suuonuti (2012 :34).

Som tittelen på denne oppgaven indikerer, er det altså termen «soloterrorisme» jeg mener kan være den mest hensiktsmessige å benytte seg av.

3.3 Underkategorisering – behov for en dypere forståelse

Gill, Horgan og Deckert (2012) fremhever åtte hovedfunn i sin rapport. Ett av disse er at det ikke eksisterte noen enhetlig profil som var egnet til å gi en generell beskrivelse av gjerningspersonene. Ett annet hovedfunn var at de til tross for stor variasjon i egenskaper hos de ulike gjerningspersonene, likevel identifiserte særegne trekk som kunne sies å være felles innenfor ulike ideologiske grupperinger. En konklusjon de gjør seg er at det ikke er hensiktsmessig å behandle gjerningspersonene som en homogen gruppe (s.76).

Denne konklusjonen sammenfaller etter mitt syn med en av Jackson sine påstander om behovet for å forstå de ulike meningsfellesskapene sine særtrekk (Jackson 2011 :80, min uthevelse)⁵⁵:

(...) solo actor terrorists are more often than not dependent on wider networks of support. Such communities of support provide structures that legitimise extremism, and offer access to a cultural milieu that advocates violent solutions. These wider cultures of extremism are vital for incalculating a terrorist worldview that will lead to individuals or groups carrying out violent acts. (...) **addressing wider cultures of far-right extremism, and the violent culture it propagates, becomes a crucial aspect of preventing such solo actor terrorists from developing violent campaigns (...)**

Pantucci (2011 :4) er som tidligere nevnt en av de som har forsøkt å etablere underkategorier. Han hevder at det har blitt gjort flere forsøk på å utvikle terminologi på denne type trussel (som for eksempel freelance terrorism, sudden jihad syndrome og personalized jihad), men at de fleste analytikere likevel hovedsakelig plasserer denne type terrorister i en samlet kategori kalt «loners», «lone wolves» eller «lone attackers». De puttes med andre ord i en og samme bås. I sin rapport forsøker Pantucci selv å bygge på den eksisterende begrepsbruken og utvikle underkategorier for å oppnå en større forståelse, noe han påpeker behovet for slik (s. 37):

Shahzad's case nevertheless highlights once again the importance of better understanding the role of Lone Wolf terrorism in the current matrix of threat, and how deeper analysis is clearly needed to try to understand it better.

⁵⁵ Hans fokus i artikkelen er rettet mot høyreekstrem ideologi.

I stedet for å samle alle aktuelle terrorutøvere i en og samme bås, plasserer Pantucci de i stedet i distinkte underkategorier kalt «loner», «lone wolf» og «lone wolf pack», hvor hver kategori har særskilte egenskaper som skiller de fra de øvrige.

En annen som har etablert underkategorier er Jeffrey D. Simon. Hans definerer fem kategorier av "lone wolf"-terrorister (Simon 2013 :43-45); sekulære, religiøse, "single-issue"⁵⁶, kriminelle og idiosynkratiske. Mens de tre første er kategorier som også er gjeldende for terrororganisasjoner, mener han de to sistnevnte er særegne i forhold til "lone wolf"-terrorisme. Den **sekulære** kategorien kjennetegnes ved terrorhandlinger som utøves for politiske, etnisk-nasjonalistiske eller separatistiske grunner. Den **religiøse** kategorien favner de terrorhandlinger som utøves på bakgrunn av religiøse grunner. Kategorien "**single-issue**" er de terrorhandlinger som utøves med bakgrunn i enkeltstående saker eller tema, som for eksempel abort, dyrevern eller miljø. Den **kriminelle** kategorien er terrorhandlinger utført med bakgrunn i ønsket om finansiell vinning. Den **idiosynkratiske** kategorien mener Simon er terrorhandlinger som i ingen eller svært liten grad utøves med knytning til noen spesiell sak, men hvor årsaken til terrorhandlingen er personlighetsmessige eller psykologiske problemer hos gjerningspersonen. Sett opp i mot definisjonen på terrorisme som denne avhandlingen forholder seg til, faller to av Simons kategorier utenfor denne; den kriminelle og den idiosynkratiske.

Momentene beskrevet ovenfor mener jeg gir gode argumenter for at det kan være behov for å etablere et begrepssystem med underkategorier som gjør det mulig å systematisere kunnskap mer differensiert enn det som er mulig ved å operere med kun én definisjon som rommer et stort spekter av forskjellig gjerningspersoner.

⁵⁶ Jeg har ikke funnet et passende norsk ord for denne kategorien.

4 Et begrepssystem med flere nivå

I dette kapitlet presenteres begrepssystemet som er utviklet i denne masteravhandlingen.

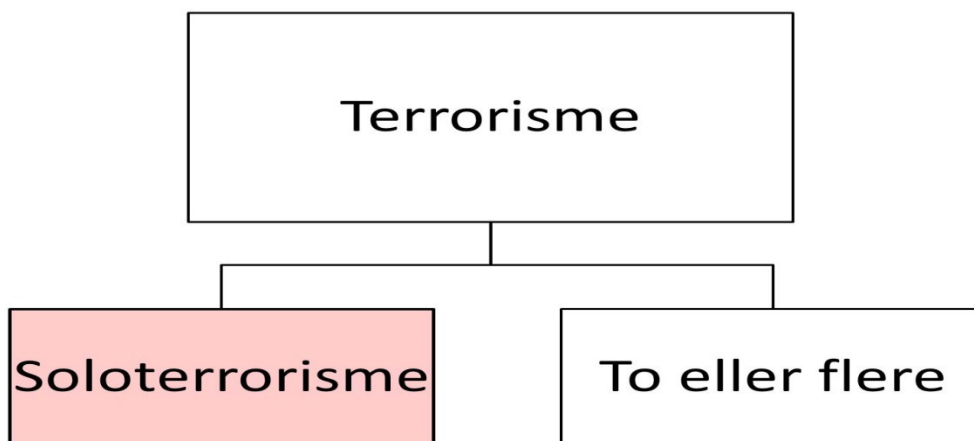
Begrepssystemet er generisk, og det tydeliggjøres derfor hvilke adskillende kjennetegn som ligger til grunn for de ulike termene og definisjonene i hierarkiet. Det totale begrepssystemet kan sies å være en hybrid mellom egenutviklede termer og definisjoner, og flere av Jeffrey D. Simon sine underkategorier.

Til slutt i kapitlet gjennomgås seks eksempler fra faktiske terrorhendelser for å utdype og forhåpentligvis tydeliggjøre innholdet i definisjonene og underkategoriene.

I neste kapittel gjøres det så en diskusjon rundt det følgende begrepssystemet.

4.1 Soloterrorisme

Hovedmålet med definisjonen på termen «soloterrorisme» som er beskrevet nedenfor, er å formulere denne på en måte som tydelig skiller det fra gruppebaserte former for terrorisme, altså hvor to eller flere personer går sammen om å utøve en terrorhandling.

Figur 5: Soloterrorisme skiller seg fra de tilfeller hvor to eller flere har samarbeidet om terrorhandlingen.

Mitt forslag til en definisjon på soloterrorisme er derfor som følger:

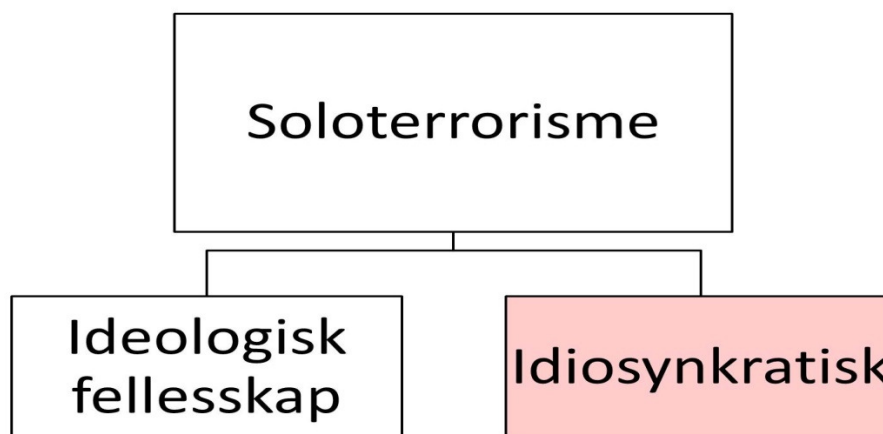
Soloterrorisme: De tilfeller der en enkelt person gjennomfører eller har som målsetning å gjennomføre en terrorhandling, og hvor personen er alene om terrorforsettet knyttet til de planleggende, forberedende og utøvende handlingene.

4.2 Adskillende kjennetegn - Ideologisk fellesskap eller egenutviklet ideologi?

Som nevnt under gjennomgangen av de definisjonsmessige utfordringene i kapittel 3, pekes det på at terrorhandlinger kan ha sitt utspring i gjerningspersonens egen og individuelt tilpassede ideologi basert på en blanding av brede politiske, religiøse eller sosiale målsetninger, samt personlige frustrasjoner og antipatier. Dette medførte at jeg la til en sjette kategori på Zammit sin inndeling. Jeg mener det er hensiktsmessig å videreføre dette momentet inn i begrepssystemet. Det adskillende kjennetegnet i dette nivået er derfor hvorvidt gjerningspersonen har utviklet sin egen ideologi eller ikke. I førstnevnte tilfelle vil dette resultere i en egen kategori som det er hensiktsmessig å definere.

Idiosynkratisk⁵⁷ soloterrorisme: En terrorhandling utført av en soloterrorist, og hvor gjerningspersonens forsett har utspring i en individuelt utviklet ideologi.

Idiosynkratisk soloterrorisme kan dermed plasseres i begrepssystemet som vist under:

Figur 6: Idiosynkratisk soloterrorisme vs terrorisme utført med bakgrunn fra et ideologisk fellesskap

4.3 Adskillende kjennetegn - Er handlingen utført til støtte for en spesifikk gruppe?

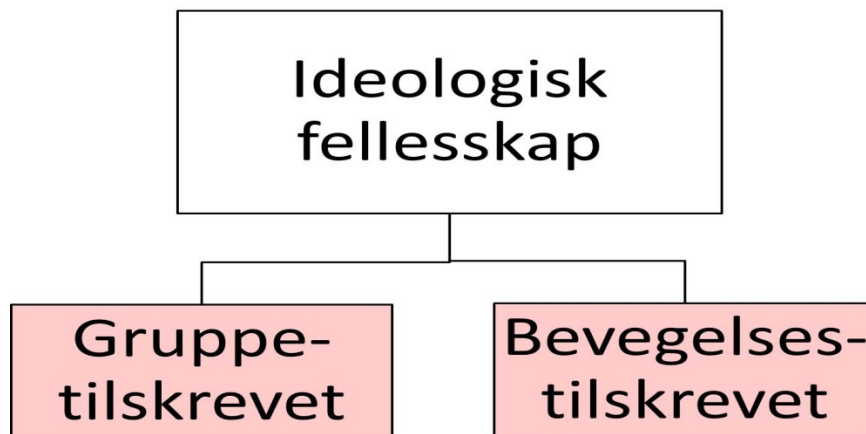
I de tilfeller hvor gjerningspersonens forsett har bakgrunn fra et bredere ideologisk fellesskap, ønsker jeg i neste nivå å etablere kategorier som sier noe om hvilken tilhørighet gjerningspersonen søker å oppnå. Det adskillende kjennetegnet for disse begrepene er derfor om gjerningspersonen tydeliggjør at terrorhandlingen utføres til støtte for en spesifikk gruppering eller ikke. Denne inndelingen gir dermed grunnlag for to nye termer med tilhørende definisjoner:

⁵⁷ **Idiosynkratisk:** adjektiv som betegner noe som er særegent, egenartet, eller som bare gjelder det fenomenet eller den personen som omtales (Store Norske Leksikon – www.snl.no)

Gruppetilskrevet soloterrorisme: En terrorhandling utført av en soloterrorist, hvor gjerningspersonens forsett har utspring i et ideologisk fellesskap og handlingen tilskrives en spesifikk gruppe eller organisasjon.

Bevegelsestilskrevet soloterrorisme: En terrorhandling utført av en soloterrorist, hvor gjerningspersonens forsett har utspring i et ideologisk fellesskap, men hvor handlingen ikke tilskrives en spesifikk gruppe eller organisasjon.

Disse kategoriene kan dermed plasseres i begrepssystemet som vist under:

Figur 7: Gruppetilskrevet og bevegelsestilskrevet soloterrorisme

Eksempler på gruppetilskrevet soloterrorisme kan være en soloterrorist som i sammenheng med terroraksjonen etterlater seg brev eller publiserer en video på internett hvor det defineres hvilken gruppe eller organisasjon aksjonen utføres til støtte for. Handlingen må altså ha et kjennetegn eller utføres på en slik måte at det er tydelig hvilken gruppe eller organisasjon handlingen tilskrives (jf. handlingens ”fingeravtrykk”). Slik jeg ser det vil tilfeller av lederløs motstand høre til i denne kategorien.

4.4 Adskillende kjennetegn - Hvilken ideologisk retning ligger til grunn for handlingen?

Med bakgrunn i funnene til Gill, Horgan og Deckert (2012), vil det være nødvendig og hensiktsmessig å plassere terrorhandlinger i mer definerte ideologiske retninger. Slik jeg ser det, vil det derfor være relevant å etablere underliggende nivåer innen kategoriene

”gruppetilskrevet soloterrorisme” og ”bevegelsestilskrevet soloterrorisme”. I så måte fremstår tre av Simons kategorier som fornuftige å bruke; nemlig kategoriene sekulær, religiøs og ”single-issue”. Hans kategori ”kriminell” utelates dermed som en relevant kategori, siden denne innebærer terrorhandlinger utført av enkeltpersoner med ønske om egen økonomisk vinning. Den faller således utenfor avgrensningen til ”terrorisme”-begrepet som denne avhandlingen forholder seg til, og det ville være kunstig å inkludere dette i en ramme som skulle tilsi at det eksisterer større meningsfellesskap til støtte for at en enkelt person skal oppnå økonomiske fordeler.

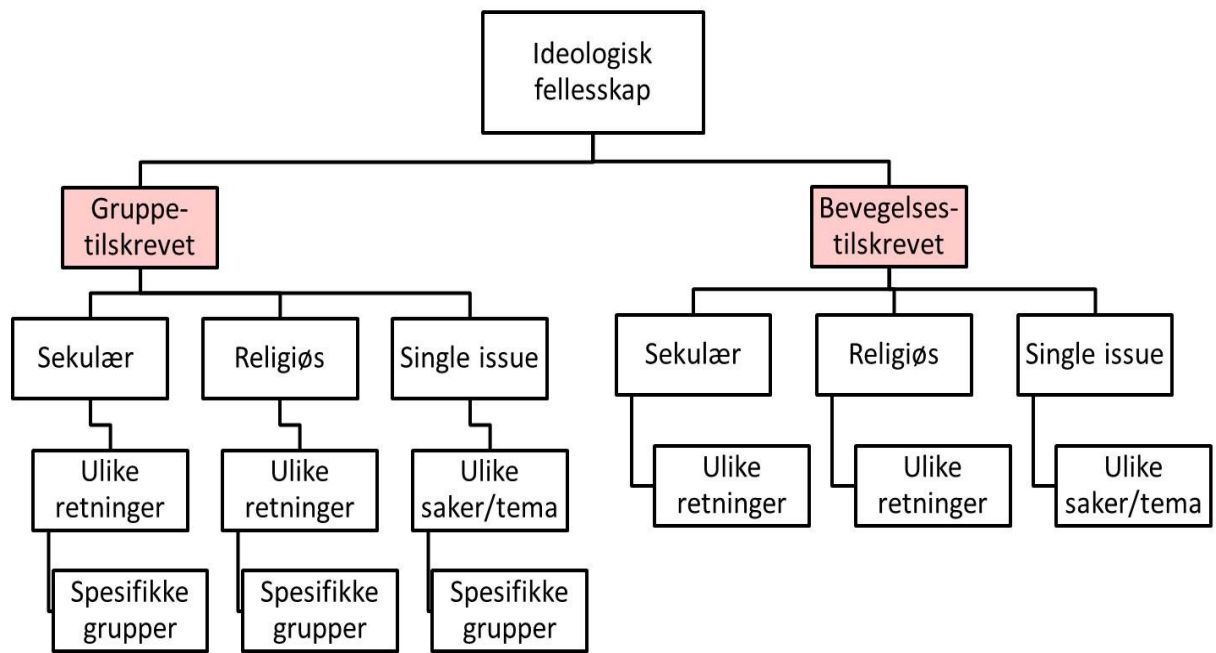
4.4.1 Tre nivå under ”gruppetilskrevet soloterrorisme”

Det første nivået her vil da være underkategoriene sekulær, religiøs og ”single issue”. For hver av disse kategoriene, vil det så være mulig å dele de opp i mer konkrete ideologiske retninger eller meningsfellesskap, som for eksempel høyreekstremisme, salafi-jihadisme, abortmotstand, miljøvern eller dyrevern. For hver av disse spesifikke retningene, vil man deretter i nivå tre plassere handlingen i forhold til de konkrete gruppene som en soloterroraksjon tilskrives til støtte for, som for eksempel Ku Klux Klan, Al-Qaida, Earth Liberation Front eller Army of God.

4.4.2 To nivå under ”bevegelsestilskrevet soloterrorisme”

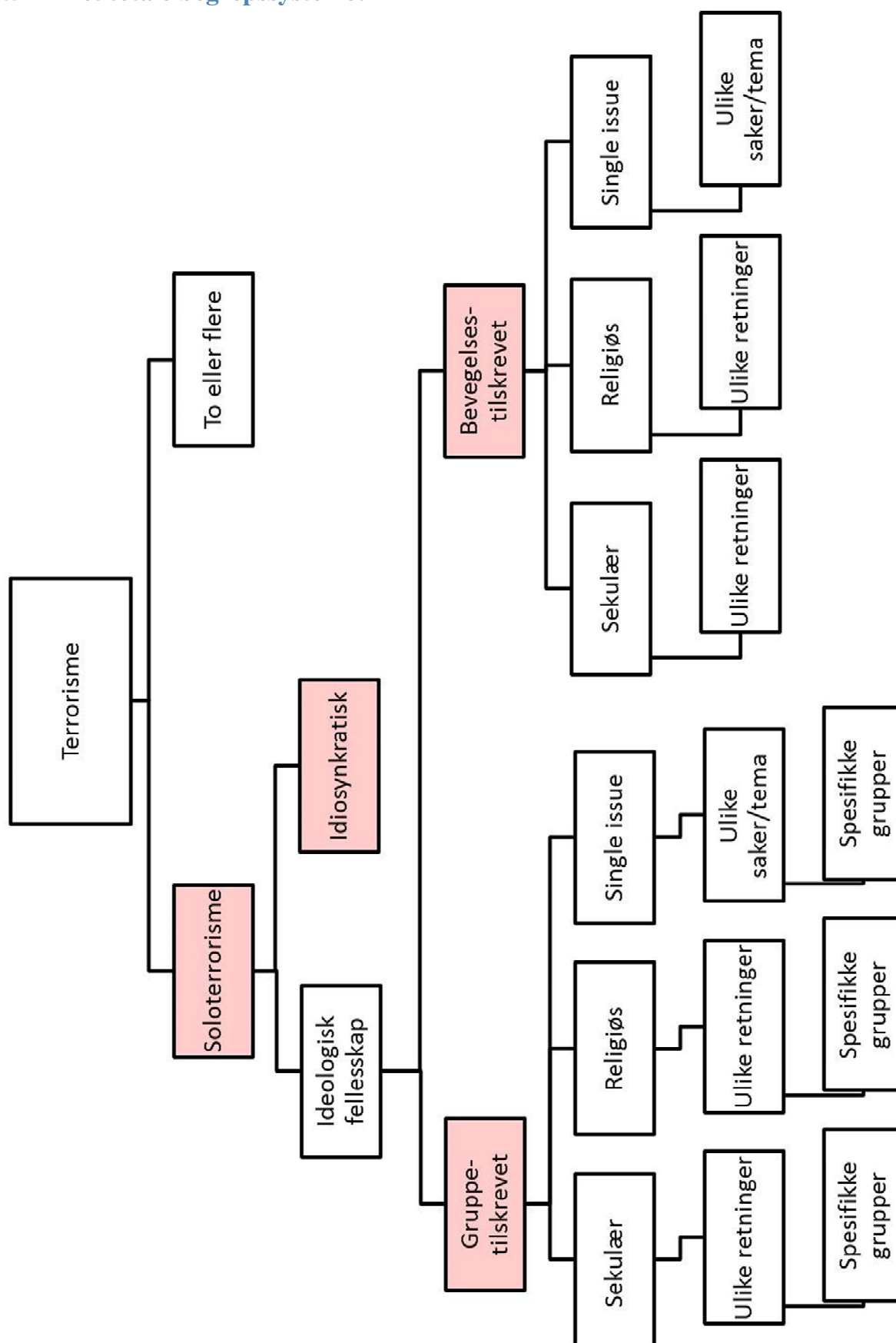
På samme måte som ovenfor vil det første nivået her være underkategoriene sekulær, religiøs og ”single issue”. For hver av disse kategoriene, vil det videre være mulig å dele de opp i mer konkrete ideologiske retninger eller meningsfellesskap i nivå to, som for eksempel høyreekstremisme, salafi-jihadisme, abortmotstand, miljøvern eller dyrevern.

Disse nivåene av ideologisk tilhørighet er forsøkt illustrert i figuren under.

Figur 8: Nivåene under gruppetilskrevet og bevegelsestilskrevet soloterrorisme. Legg merket til at kategoriene er like i de to første undernivåene.

4.5 Det totale begrepssystemet

Figur 9: Sammenstilling av samtlige kategorier i begrepssystemet

4.6 Eksempler

Eksemplene nedenfor er brukt for å illustrere hvordan inndelingskriteriene i det generiske begreppssystemet brukes for å plassere en terrorhandling i en spesifikk kategori. Det er ikke meningen å forsøke å trekke ut karakteristika tilhørende gjerningspersonene i de ulike kategoriene.

4.6.1 To tilfeller av gruppetilskrevet soloterrorisme

Eksemplene i denne kategorien beskriver handlinger som i stor grad samsvarer med prinsippet om lederløs motstand.

4.6.1.1 *Eric Rudolph – Army of God*

4.6.1.1.1 Hvorfor anses Rudolph som en soloterrorist i forhold til den foreslåtte definisjonen?

Eric Robert Rudolph, født 19.09.66, ble arrestert 31. mai 2003. Han hadde da vært på rømmen fra politiet i omtrent fem år ved å gjemme seg i skogsområdene i North-Carolina (Rudolph 2013 :185). Omtrent like lenge var han oppført på FBI sin liste ”Ten Most Wanted”⁵⁸. Rudolph ble dømt etter å ha erklært seg skyldig i fire bombeaksjoner, som totalt sett drepte to personer og skadet over 100 mennesker (www.adl.org-artikkel 05.06.2003). Aksjonene ble utført over en periode på omtrent 18 måneder i 1996-1998. Den første var ved Centennial Olympic Park under de olympiske leker i Atlanta, to av aksjonene var rettet mot abortklinikker, og en var rettet mot en bar for homoseksuelle. Rudolph ble av FBI ansett som en terrorist på grunn av sine handlinger⁵⁹. Ingen andre personer ble siktet for å ha samarbeidet med Rudolph⁶⁰, og representanter for FBI mener at han hele tiden handlet alene⁶¹. Rudolph selv sier i sin bok fra 2013 at han var klar over de potensielle fallgruvene som eksisterte ved å samarbeide med andre, og at ingen andre av den grunn visste om hans planer (Rudolph 2013 :6).

⁵⁸ <http://www.justice.gov/opa/pr/1998/October/477crm.htm> - besøkt 24.08.14

⁵⁹ <http://www.justice.gov/opa/pr/1998/October/477crm.htm> - besøkt 24.08.14

⁶⁰ Richard A. Jewell, sikkerhetsvakten som oppdaget og varslet om bomben under Atlanta-OL, ble særlig i media mistenkt for å ha plantet bomben. Han ble aldri siktet, men derimot renvasket som resultat av FBI's etterforskning (http://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Jewell)

⁶¹ http://www.fbi.gov/news/stories/2005/may/swecker_051605

4.6.1.1.2 Hvorfor anses Rudolph å tilhøre underkategorien Gruppetilskrevet soloterrorisme?

Under Rudolphs rettssak delte hans advokater ut en 11 sider lang uttalelse på hans vegne, hvor han forklarte sine motiver for bombeaksjonene⁶². Fremfor alt var det Rudolphs motstand mot abort som var grunnen for terrorhandlingene. Rudolph holdt regjeringen ansvarlig for dette:

Abortion is murder. And when the regime in Washington legalized, sanctioned and legitimized this practice, they forfeited their legitimacy and moral authority to govern.
(...)

I am not an anarchist. I have nothing against government or law enforcement in general. It is solely for the reason that this govt [sic] has legalized the murder of children that I have no allegiance to nor do I recognize the legitimacy of this particular government in Washington”

I tillegg beskriver Rudolph sin motstand mot homoseksualitet i det offentlige rom.

Etter bombeaksjonen mot baren, mottok flere aviser et brev. Også FBI skal ha mottatt et brev med detaljer som de mente kun gjerningspersonen kunne vite på det tidspunktet⁶³. Rudolph sier selv at han sendte ut brev til media, hvor han forklarte motivene bak angrepene mot baren og den første abortklinikken (Rudolph 2013 :32).

I brevet tilskriver Rudolph handlingen til gruppen ”Army of God”:⁶⁴

The bombing’s in Sandy Spring’s and Midtown were carried out by units of the Army of God. The abortion was the target of the first device. The murder of 3.5 million children every year will not be ”tolerated”.

(...) We will target all facilities and personell of the federal government.

(...) We will target sodomites, there organizations and all those who push there agenda.
”Death to the new world order”

⁶² www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4600480 – publisert 14.04.2005

⁶³ <http://unsolved.com/archives/eric-rudolph> - skrivefeil fra brevet

⁶⁴ http://www.publiceye.org/rightist/Eric%20Robert%20Rudolph%20-%20The%20Army%20of%20God%20Letter_files/

Army of God er en gruppering som har sitt utspring fra anti-abort-bevegelsen som oppstod som en protest i etterkant av legaliseringen av abort i USA i 1973. De første hendelsene knyttet til Army of God var i 1982, og de ble knyttet til enkelte hendelser fremover mot slutten av 1980-tallet (Altum 2003). Army of God beskrives blant annet som ”not so much an organization as a shared set of ideas and enemies” (Kifner 1998), og som et undergrunnsnettverk av terrorister⁶⁵. Politiet fikk et viktig innblikk i gruppens taktiske tilnærming etter arrestasjonen av Shelley Shannon⁶⁶ i 1993, da de fant et eksemplar av «The Army of God Manual»⁶⁷ hjemme hos henne. I teksten beskrives manualen som «a How-To Manual of means to disrupt and ultimately destroy Satan’s power to kill our children, God’s Children”. Videre skrives det:

The Editors of this manual hope and pray that the information contained herein will be useful to those who are committed to pro-life activism, and may perhaps provide the catalyst to inspire others such a commitment.

I manualen presenteres det en lang liste med ulike måter man kan stanse abort på ved å utøve skadeverk og sabotasje. I tillegg er det referert fra et påstått intervju med et anonymt medlem av Army of God, hvor det også kommer frem at vold og drap anses som legitime midler. Under manualens punkt WW omtales Army of God på en måte som samsvarer godt med konseptet om lederløs motstand:

Fortunately, the A.O.G. (Army of God) folks are not a real army, humanly speaking. it is a real Army, and God is the General and Commander-in-Chief. The soldiers, however, do not usually communicate with one another. Very few have ever met each other, and when they do, each is usually unaware of the other soldiers status. That is why the Feds will never stop this Army. Never.

Rudolphs henvisning til Army of God i brevene han sendte ut, samt målutvelgelsen han gjorde i tråd med denne gruppens ideologi, gjør at jeg plasserer han i kategorien gruppetilskrevet soloterrorisme.

⁶⁵ http://www.start.umd.edu/tops/terrorist_organization_profile.asp?id=28

⁶⁶ Shannon skjøt og skadet abortlegen George Tiller i 1993 (en.wikipedia.org/wiki/Shelley_Shannon)

⁶⁷ Hentet 24.04.14 fra <http://werzit.com/intel/terrorism/manifestos/Army%20of%20God%20Manual.doc>

4.6.1.2 *Anders Behring Breivik – The Knights Templar*

4.6.1.2.1 Hvorfor anses ABB som en soloterrorist i forhold til den foreslåtte definisjonen?

Fredag den 22. juli 2011 eksploderte en bombe i regjeringskvartalet i Oslo. Eksplosjonen forårsaket at 8 personer ble drept og 9 personer alvorlig skadet, samt mange andre ble påført fysiske skader og psykiske lidelser. Eksplosjonen forårsaket også omfattende materielle ødeleggelser på flere bygninger i området. Omtrent to timer senere startet et massedrap på Utøya i Hole kommune, hvor det befant seg over 550 personer. De fleste av disse var ungdommer som deltok på sommerleiren til det sittende regjeringspartiet sitt ungdomsparti AUF (Arbeidernes Ungdomsfylking). På Utøya ble 69 personer skutt og drept, og 33 personer skadet. Anders Behring Breivik ble pågrepet på Utøya. I den påfølgende rettssaken erkjente han å ha begått handlingene både i regjeringskvartalet og på Utøya. Breivik ble dømt for å ha utøvd terrorhandlinger etter straffelovens §147a⁶⁸. Breivik var den eneste mistenkte i det som antagelig har vært den mest grundig etterforskede straffesaken i nyere norsk rettshistorie. Det fremkom ingen informasjon som tilsa at han skulle ha samarbeidet med andre personer i planleggingen og forberedelsene til handlingene (Ravndal mfl. 2012).

4.6.1.2.2 Hvorfor anses ABB å tilhøre underkategorien Gruppetilskrevet soloterrorisme? Noen timer i forkant av bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet sendte Breivik ut en epost til et stort antall mottagere. Eposten inneholdt et omfattende kompendie kalt ”2083 A European Declaration of Independence”. Breivik skal ha sagt i avhør at et av formålene med terroraksjonene var å rette oppmerksomheten mot kompendiet han hadde skrevet (Ruud m.fl, 2011).

Kompendiet er delt inn i tre bøker, hvorav de to første bøkene i stor grad består av tekster og artikler som andre har skrevet. Breivik selv har betegnet bok 2 som den ideologiske delen av kompendiet. Bokens tredje del betegner Breivik som den militære delen, og denne er i all hovedsak skrevet av Breivik selv⁶⁹.

Den tredje boken, kalt ”A declaration of pre-emptive War”, innledes med en tekst hvor Breivik fraskriver seg ethvert juridisk ansvar for innholdet i boken og påstår at innholdet er ren fiksjon. Hans formål med dette er slik jeg ser det sannsynligvis å unngå at andre som

⁶⁸ Oslo tingretts dom av 24.08.12

⁶⁹ Oslo tingretts dom av 24.08.12 s. 20

publiserer eller distribuerer kompendiet skal bli oppfattet som å bidra til oppfordring til terrorhandlinger og risikere å bli belemret med et straffeansvar (Breivik 2011 kap.3):

The book contains detailed strategies (guerrilla tactics, instructions to execute, political campaigns etc.) which normally would be partly incriminatory to anyone who published or distributed the book (had it not been fiction).

(...)It is therefore no need for concern by any police/state/government prosecutors or intelligence agencies about the content of this book due to its fictional nature. This legal disclaimer was created to remove any doubt whatsoever that the author or anyone choosing to distribute the book "2083" has any hostile motives or intentions.

Breivik sa likevel i retten at "kompendiet ble laget for å danne et fundament for utvikling av en revolusjonær høyreretning i Europa"⁷⁰.

En sentral del av bok 3 er beskrivelsene av en gruppering kalt "Knights Templar". Til tross for påstandene om at innholdet i kompendiet er fiksjon, har Breivik likevel i sine forklaringer til politiet og under rettsaken fastholdt at han er en del av Knights Templar-nettverket, og at dette ble etablert ved et stiftelsesmøte i London i 2002 hvor han selv var med⁷¹.

Formålet med etableringen av Knights Templar og nettverkets geografiske virkeområde beskrives blant annet slik (Breivik 2011 kap. 3.12):

The European Military Order and Criminal Tribunal (the PCCTS - Knights Templar) was created by and for the free indigenous peoples of Europe. One of the primary purposes of the tribunal and order is to attempt/contribute to seize political and military control of Western European multiculturalist regimes and to try, judge and punish Western European cultural Marxist/multiculturalist perpetrators (...).

(...) The jurisdiction of the order and tribunal includes (but is not limited to) all Western European countries and the Balkans.

The European Military Order and Criminal Tribunal (the PCCTS - Knights Templar) have found all European category A, B and C traitors guilty of a series of crimes

⁷⁰ Oslo tingretts dom av 24.08.14 s. 19

⁷¹ Oslo tingretts dom av 24.08.12 s. 20

against Europeans (...). All European category A and B traitors have been sentenced to death. Punishment is pending awaiting effectuation by Justiciar Knights.

Knights Templar er altså i følge dette en militær orden og domstol som har dømt utvalgte kategorier av mennesker til døden, og hvor dødsdommens fullbyrdelse avhenger av at gruppens medlemmer gjennomfører den. Bok 3 beskriver derfor også hvordan man kan bli medlem (Breivik 2011 kap. 3.15):

Any self appointed Justiciar Knight has been given the authority, by PCCTS (...) - to act as a judge, jury and executioner (...). It is therefore within any- and every-ones right to act in accordance with the given guidelines. (...)

To qualify to act as a "Justiciar Knight" the individual has to pledge the Knights Templar oath by completing the "Initiation Rite" (...) and swear to follow the principles of the PCCTS, to protect the interests of all free, indigenous Europeans, European cultures and Christendom in general through armed struggle. (...)

The Order and Tribunal has concluded that any and all Europeans have not just a right, but a duty to resist through political and military means; cultural Marxist/multiculturalist atrocities and crimes committed against the indigenous peoples of Europe. As such, any European Christian conservative can act as a Justiciar Knight. (...)

Any and all individuals who sympathise with the PCCTS principles (...) are encouraged to volunteer and appoint themselves as Justiciar Knights and fight under the banner of the PCCTS - the cross of the Martyrs.

Breivik beskriver også at det er opp til den enkelte å iverksette aksjoner på eget initiativ og dermed bli en del av organisasjonen gjennom sine handlinger (Breivik 2011 kap. 3.17):

(...) As a Justiciar Knight, you are a part of an indestructible network of cells, spread all around Europe that functions without a central command.

No dormant cell can remain inactive waiting for orders from above. Your obligation as a Justiciar Knight/a cell commander is to act on your own initiative. Any single patriot who wants to establish a cell and begin action can do so, and thus becomes a part of the organisation.

I tillegg fremhever Breivik viktigheten av å etterlate seg det som tidligere i avhandlingen omtales som en aksjons “fingeravtrykk” (Breivik 2011 kap. 3.23, min utheving):

Once you decide to strike, it is better to kill too many than not enough, or you risk reducing the desired ideological impact of the strike. **Explain what you have done (in an announcement distributed prior to operation) and make certain that everyone understands that we, the free peoples of Europe, are going to strike again and again.**

Etterforskningen i straffesaken mot Breivik har ikke gitt holdepunkter for at Knights Templar eksisterer eller ble etablert slik Breivik selv beskriver⁷². Man kan således si at det er vesentlige forskjeller mellom det etiske og det emiske perspektivet knyttet til denne gruppens eksistens.

Etter mitt syn er sitatene gjengitt ovenfor med på å legge til rette for at flere personer kan påberope seg å være en del av gruppen Knights Templar. Bok 1 og 2 i manifestet viser også at Breivik hentet størstedelen av sin ideologiske inspirasjon fra et bredere fellesskap. Han mottar i tillegg post i fengselet med innhold som støtter det politiske synet han forfekter, og at vold kan være et hensiktsmessig virkemiddel (Nordahl 2014 og NTB 2012). Man kan dessverre ikke utelukke at det i fremtiden vil skje et terrorangrep hvor gjerningspersonen hevder å være en del av Knights Templar. I så måte kan Breivik sies å være den første soloterroristen som tilskriver sin handling til denne gruppen. Om så skjer, er det samtidig viktig å være bevisst på hvordan man omtaler og håndterer en slik situasjon, både blant politikere, forskere og i media. Et viktig element i denne håndteringen vil være kunnskap om lederløs motstand, og forståelsen av at et angrep utført i Knights Templars navn ikke er et bevis på at grupperingen er etablert slik Breivik hevder.

4.6.2 To tilfeller av bevegelsestilskrevet soloterrorisme

Eksemplene i denne kategorien illustrerer særlig at både personer med og uten knytninger til terrornettverk kan anses som soloterrorister.

⁷² Oslo tingretts dom av 24.08.12 s. 21

4.6.2.1 *Muhudin Mohammed Geele*

4.6.2.1.1 Hvorfor anses Geele som en soloterrorist i forhold til den foreslåtte definisjonen?

Om kvelden den 1. januar 2010 brøt somalieren Muhudin Mohammed Geele seg inn i huset til den omstridte danske tegneren Kurt Vestergaard⁷³ i Viby i Danmark. Geele var bevæpnet med en kniv og en øks, og slo med disse gjenstandene på baderomsdøren som Vestergaard hadde kommet seg i dekning bak. Geele forklarte under rettsforhandlingene at angrepet var en reaksjon på at han ble provosert over Vestergaards gjentatte forsvar for retten til å tegne karikaturen, uten omtanke for de krenkelsene dette påførte muslimer. Geele ble den 3. februar 2011 etter dansk lovgiving dømt for terrorisme for å ha forsøkt å drepe Vestergaard⁷⁴. Ingen andre personer ble siktet i saken, og Geele selv sa under rettssaken at han dro til Vestergaard for å skremme og true ham som en helt personlig handling (Ritzau 2011).

4.6.2.1.2 Hvorfor anses Geele å tilhøre underkategorien bevegelsestilskrevet soloterrorisme?

Dagen etter angrepet mot Vestergaard gikk danske Politiets Efterretningstjeneste (PET) ut i media og fortalte at Geele hadde vært en del av et terrorrelatert nettverk med tilknytning til Danmark som hadde vært under etterforskning over lengere tid⁷⁵. De opplyste også at Geele skulle ha tette forbindelser til al-Shabaab i Somalia, samt ledere fra al-Qaida i Øst-Afrika (Ritzau 2010a). Geele skal blant annet ha vært et sentralt medlem i et skandinavisk nettverk som sendte penger og krigere til al-Shabaab, og han har blitt knyttet til en annen dansk-somalier som sprengte seg selv i Mogadishu. Geele ble av kenyanske myndigheter sendt tilbake til Danmark noen måneder forut for angrepet mot Vestergaard, etter at han hadde blitt anholdt en kort periode av kenyansk politi mistenkt for å planlegge et angrep i forbindelse med et besøk fra Hillary Clinton (Pantucci 2012, Ritzau 2010b).

Til tross for tydelige knytninger til al-Shabaab, er det ingen klare bevis på at al-Shabaab skal ha gitt Geele oppdraget i å utføre angrepet (Pantucci 2012). En talsmann for al-Shabaab uttalte seg dagen etter angrepet, og avviste at Geele var en del av nettverket, men roste likevel Geele for å ha angrepet Vestergaard (Astrup & Strudsholm 2010, NTB 2010).

⁷³ Kurt Vestergaard stod bak en tegning publisert i Jyllands-Posten i 2005, hvor profeten Muhammad ble fremstilt med bombe i turbanen. Publiseringen skapte sterke reaksjoner blant muslimske miljøer verden over.

⁷⁴ Dom av 03.02.11 fra Retten i Århus, s. 4.

Hentet 18.04.14 fra http://multimedia.pol.dk/archive/00516/Dommen_over_Kurt_516733a.Dommen

⁷⁵ Geele hadde oppholdstillatelse i Danmark (Batty 2010)

Etterforskningen viste at Geele de siste månedene frem mot angrepet skal ha søkt på internett etter informasjon rundt islamistiske grupperingers holdninger til og reaksjoner på Muhammed-tegningene og Vestergaard. To dager forut for angrepet så han på en video hvor Osama bin Laden sier at prisen for Muhammed-tegningene vil bli meget høy⁷⁶.

Jeg mener Geeles terrorhandling kan sies å ha bakgrunn i et bredere ideologisk fellesskap. Til tross for knytninger til andre kjente terrororganisasjoner, påberoper ikke Geele å ha utført handlingene til støtte for disse. Hans tilfelle faller derfor inn under kategorien ”bevegelsestilskrevet soloterrorisme”.

4.6.2.2 Roshonara Chaudry

4.6.2.2.1 Hvorfor anses Chaudry som en soloterrorist i forhold til den foreslåtte definisjonen?

Den 14. mai 2010 hadde den da 21-årige Roshonara Choudhry avtalt et møte med parlamentsmedlem Stephen Timms på et kontor i hans valgkrets i Beckton, øst i London. Da Timms kom for å ta i mot henne, knivstakk Choudhry ham to ganger med en kniv i magen før hun ble overmannet. Timms overlevde. I et avhør gjennomført få timer etter hendelsen, erkjente Choudhry å ha angrepet Timms fordi han hadde stemt positivt til å invadere Irak. Choudhry fortalte også at hun planla angrepet i 3-4 uker, men fortalte ingen om disse planene: ”(...) I didn't wanna tell anyone because I know that if anybody else knew, they'd get in trouble 'cos then they would be like implicated in whatever I do, so I kept it a secret” (Dodd 2010a). Saken ble etterforsket ved Scotland Yard sin kontraterror-avdeling, og ingen andre personer var siktet i saken. Choudhry ble dømt til fengsel på livstid for drapsforsøk (Dodd & Topping 2010).

4.6.2.2.2 Hvorfor anses Chaudry å tilhøre underkategorien bevegelsestilskrevet soloterrorisme?

Choudhry forklarte til politiet at hun alltid hadde vært religiøs. Hun startet først med å se videoer på YouTube hvor ulike personer fortalte hvorfor de ble muslimer. Gjennom denne aktiviteten kom hun tilfeldigvis over videoer av Anwar al-Awlaki, og som hun ble fascinert av. Choudhry bestemte seg for å gjennomføre et angrep etter å ha sett over hundre timer med

⁷⁶ Dom av 03.02.11 fra Retten i Århus

video av Anwar al-Awlaki⁷⁷, og noen av Sheikh Abdullah Azzam⁷⁸. Hun ga også uttrykk for følelsen av at hun gjennom angrepet hadde gjort sitt beste for å oppfylle sin plikt overfor andre muslimer (Dodd 2010a, Dodd 2010b).

Som en tilhenger av al-Awlaki og Azzam sine ideologiske holdninger kan Choudhry sies å være en del av et bredere ideologisk fellesskap. Hun påberopte derimot aldri at hennes handling var til støtte for noen konkret gruppering innen dette fellesskapet. Hennes angrep mot Stephen Timms anser jeg dermed til å være et tilfelle av ”bevegelsestilskrevet soloterrorisme”.

4.6.3 To tilfeller av idiosynkratisk soloterrorisme

Eksemplene i denne kategorien beskriver hvordan personlige motiver og interesser kan danne grobunn for soloterrorisme.

4.6.3.1 *Muharem Kurbegovic*

4.6.3.1.1 Hvorfor anses Kurbegovic som en soloterrorist i forhold til den foreslåtte definisjonen?

Muharem Kurbegovic ble født i Sarajevo i det tidligere Jugoslavia i 1943, hvor han skal ha studert ingeniørfag på bachelor- og mastergradsnivå på universiteter i Europa før han emigrerte til USA i 1967. Kurbegovic hadde lovlig opphold i USA, og jobbet med ulike arbeidsgivere innen ingeniørfeltet, særlig innen romfartsteknologi, i tiden mellom 1967-1974. Han var godt likt av sine kolleger, og ble oppfattet som en som tilegnet kunnskap raskt. Til tross for at han både var i stand til å snakke og høre, utga Kurbegovic seg for å stum og pratet aldri med sine kolleger. Hans forklaring på dette til sine kolleger var at han hadde hatt en traumatisk hendelse som barn. I stedet kommuniserte han ved å skrive notater. Til naboer og andre, kommuniserte han derimot ved å prate (Simon 2000 :72-73).

Kurbegovic sine voldelige handlinger startet 9. november 1973, da han satte fyr på tre hus tilhørende en dommer og to representanter for politiet i Los Angeles. Disse var henholdsvis

⁷⁷ Al-Awlaki ble drept i 2011. Han var ansett som en medlem av al-Qaida, og som en viktig ideolog og inspirator gjennom sin blogg på internett, Facebook-side, YouTube-videoer og det tidligere nevnte tidsskriftet Inspire (http://en.wikipedia.org/wiki/Anwar_al-Awlaki)

⁷⁸ Abdullah Azzam var en palestinsk teolog som forfektet viktigheten av jihad. Azzam anses som mentoren til Osama bin Laden. Azzam ble drept i 1989 (no.wikipedia.org/wiki/Abdullah_Azzam). Det finnes videoopptak av han lagt ut på YouTube.

Allan Campbell, Marguerite Justice og Emmet McGaughey⁷⁹. Campbell var dommer i en rettssak mot Kurbegovic noen år tidligere, etter at Kurbegovic hadde blitt arrestert i mars 1971 for å ha masturbert på et utested (Simon 2000 :73). I mai 1972 søkte Kurbegovic til myndighetene i Los Angeles om selv å få åpne et utested hvor kunder kunne betale inngangspenger og ”få det de ville (fra en kvinne)” (s. 74). På bakgrunn av denne uttalelsen og hans tidligere arrestasjon, ble søknaden avslått. Justice og McGaughey var med og behandlet søknaden, hvor Justice gav Kurbegovic medhold mens McGaughey var i mot (s.s.). Syv måneder senere, i juni 1974, ble en brannbombe festet på bensintanken til McGaughey. McGaughey fikk også samme dag en telefon fra en person som utga seg for å være fra Symbionese Liberation Army , og som sa at McGaughey ville bli henrettet innen 30 dager⁸⁰.

Den 4. juli 1974 ble tre boligblokker ved havneområdene vest i Los Angeles påsatt ved bruk av bensin. Samme dag fikk en radiostasjon en telefon fra en person som identifiserte seg som en feltkommandør i Symbionese Liberation Army ved navn ”Isaiak Rasim”. Han påtok seg ansvaret for brannene, og uttalte at de ble utført som en del av ”feiringen” av den historiske datoen 4. juli, og som en anerkjennelse av Symbionese Liberation Army⁸¹.

Dagen etter, den 5. juli, fant en sikkerhetsvakt ved bygningen til avisen Los Angeles Times en kassett. Kassetten inneholdt også en melding fra ”Isaiak Rasim”, som nå påberobte seg å være ”Chief Military Officer” fra grupperingen ”Aliens of America” (Simon 2000 :75 og rettsreferat⁸²). I meldingen fremgikk det også at ”Aliens of America” hadde sendt ut postkort til ni høyesterettsdommere i USA den 15. juni, hvor det under frimerkene skulle befinne seg nervegass som var utviklet av gruppen (Simon 2000 :75-76). Dette stemte overens med et funn som ble gjort av et postkontor i Palm Springs 16. juni, altså dagen etter den påståtte utsendelsen av brevene⁸³. Det var derimot ikke nervegass under frimerkene, men en anordning som misfarget frimerkene da det ble sendt gjennom en stemplingsmaskin (Simon 2000 :77)

På den samme kassetten ble det også hevdet at ”Aliens of America” hadde plassert ut tidsinnstilte innretninger inneholdende nervegass i flere store byer som New York, Denver, Miami Beach, Ottawa, London, Paris, Moskva, Tokyo og Hong Kong (s. 76).

⁷⁹ <http://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/3d/138/731.html> - hentet 15.01.13

⁸⁰ <http://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/3d/138/731.html> - hentet 15.01.13

⁸¹ <http://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/3d/138/731.html> - hentet 15.01.13

⁸² <http://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/3d/138/731.html> - hentet 15.01.13

⁸³ <http://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/3d/138/731.html> - hentet 15.01.13

Enda mer alvorlig ble det omtrent en måned senere, da det den 6. august eksploderte en bombe plassert i et bagasjeavlukke på Los Angeles internasjonale lufthavn. Eksplosjonen drepte tre personer, mens flere andre personer ble skadet. Senere samme dag mottok redaktøren i en stor dagsavis i Los Angeles, Herald-Examiner, en telefon fra en person som identifiserte seg som Isaiak Rasim, og som uttalte at bombingene var utført av "Aliens of America".

Den 9. august ringte "Rasim" til tv-stasjonen CBS i Los Angeles og fortalte hvor de kunne finne en ny kassett. Innholdet på denne kassetten gav opphavet til kallenavnet "The Alphabet Bomber" i media (Simon 2000 :78):

"This first bomb was marked with the letter A, which stands for Airport (...). The second bomb will be associated with the letter L, the third with the letter I, etc., until our name has been written on the face of this nation in blood."

Den 12. august fant FBI en kassett hvor "Rasim" innrømte at det var "Aliens of America" som hadde stått bak ildspåsettelsene av husene til McGaughey og Justice i november året før, samt å ha plassert innretningen på benstintanken til McGaughey syv måneder senere. I dette opptaket kritiserte "Rasim" også dommer Campbell for å dømme "uskyldige utlendinger" (Simon 2000: 80).

Den 13. august ringte "Rasim" til Herald-Examiner og fortalte at en ny bombe var utplassert i et godt beferdet område. Rasim rettet da på nytt fingeren mot tidligere nevnte McGaughey, og sa "de" ville fortelle hvor bomben var dersom McGaughey ble siktet for mord sammen med en annen politimann kalt Geoge Milemore. "Rasim" påstod at både McGaughey og Milemore hadde drept to meksikanske borgere og deretter dekket over drapene. Milemore var sjef for avdelingen som avsto Kurbegovic sin søknad om å åpne utestedet i 1972.

Den 15. august mottok avisen Herald-Examiner en kassett hvor "Rasim" truet med et angrep mot Capitol Hill ved bruk av nervegass i løpet av de nærmeste månedene, samt at det skulle bli spredd nervegass i luften til flere uidentifiserte skyskraperer i Los Angeles (Monterey WMD-Terrorism Database 2005 :16, Simon 2000 :81).

Dagen etter varslet Rasim på nytt i en telefon til Herald-Examiner om en ny bombe i en terminal tilhørende buss-selskapet Greyhound i Los Angeles. Bomben skulle være plassert i skap 625, og representere bokstaven L i gruppens navn (L for "locker"). Det ble umiddelbart

iverksatt enn politiaksjon mot bussterminalen, og skap 625 ble det funnet en koffert inneholdende en bombe på omtrent 11 kilo; til da en av de største bombene avdekket i Los Angeles sin historie. Det er anslått at bomben kunne ha drept omtrent 100 mennesker dersom den hadde detonert. "Rasim" forklarte i telefonen til avisen grunnen til at bombens plassering ble avslørt (Simon 2000 :83-84):

(...) we have decided because our cause is getting publicity that it is momentarily not necessary to continue to horrify the population of this land, and we can afford the luxury of revealing the location of such a bomb and let it stand for the word "life"!

Intensiv etterforskning førte etter hvert frem til at man mistenkte at Kurbegovic kunne være gjerningspersonen, blant annet basert på at han var en fellesnevner på de fire personene han hadde navngitt i løpet av sine uttalelser på kassett og i media. Etter kort tids overvåkning ble Kurbegovic pågrepet den 20. august 1974, etter at han hadde plassert en ny kassett i en restaurant i Hollywood (s.85). Innledende ransaker i Kurbegovic sin leilighet avdekket blant annet rørbomber, eksplosiver, lunter, utstyr til tidsinnstillinger, kataloger for innkjøp av kjemikalier og laboratorieutstyr, samt bøker og artikler omhandlende eksplosiver, kjemiske og biologiske våpen, ukonvensjonell krigføring, politioperasjoner- og strategier. To år etter hans arrestasjon fortalte Kurbegovic i retten at det fremdeles var mye utstyr i leiligheten som ikke var funnet. En ny ransaking avdekket en falsk vegg som det var skjult en stor mengde kjemikalier som var egnet til å fremstille blant annet nervegasser (s. 87). Det ble senere kjent at Kurbegovic var i ferd med å skaffe seg en siste avgjørende ingrediens før han kunne ha vært i stand til å fremstille dette (s. 86).

Spørsmålet om Kurbegovic sin strafferettslige tilregnelighet gjorde at det tok lang tid før rettsaken mot han startet opp. Rettsaken startet i februar 1980, og åtte måneder senere ble Kurbegovic funnet skyldig i 25 tiltalepunkter, deriblant drap, forsøk på drap, ildspåsettelse, for å ha detonert en bombe, og for å være i besittelse av eksplosiver (s. 92). Ingen andre personer var tiltalt for å ha samarbeidet med Kurbegovic.

Kurbegovic skal flere ganger ha rådført seg rundt konstruksjoner av bomber og lignende tema med kollega og venn Stephen Smith⁸⁴. Kommunikasjonen skal alltid ha foregått gjennom skriftlige notater. Smith fortalte blant annet at det var mulig å kjøpe nødvendige kjemikalier gjennom forhandlere, og Kurbegovic uttrykte senere til ham hvor lett det var å skaffe til veie

⁸⁴ <http://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/3d/138/731.html> - hentet 15.01.13

slikt utstyr (Simon 2000 :74). Kurbegovic lånte også flere bøker om kjemikalier fra Smith (s. 86). Smith skal derimot aldri hatt mistanke om eller trodd at Kurbegovic faktisk ville bruke eksplosiver eller kjemikalier med hensikt å skade andre (s. 74 og 90).

Til tross for at Smith sin rådgivning kan sies å ha bidratt til at Kurbegovic ble i stand til å gjennomføre sine terrorhandlinger, kan man etter mitt syn likevel si at Kurbegovic alene var i besittelse av "terrorforsettet bak de planleggende, forberedende og utøvende handlingene" som beskrevet i min foreslåtte definisjon på soloterrorisme.

4.6.3.1.2 Hvorfor anses Kurbegovic å tilhøre underkategorien idiosynkratisk soloterrorisme?

Det er rimelig å anta at Kurbegovic ved to tilfeller utga seg for å ha knytning til Symbionese Liberation Army; i telefonen til McGaughey i juni 1974 og da han første gang brukte kallenavnet "Isaiak Rasim" den 4. juli 1974.

Symbionese Liberation Army var en gruppering som ble etablert i 1973, og som var aktiv frem til flere sentrale medlemmer ble arrestert i 1975. I denne relativt korte perioden utførte grupperingen blant annet to drap, flere bankran, en kidnapping av mediearvingen Patty Hearst, samt flere tilfeller hvor de plasserte bomber på politibiler. Formålet og målsetningen ved etableringen av gruppen kan man få innsikt i gjennom et manifest som ble skrevet av gruppens grunnlegger Donald DeFreeze i august 1973⁸⁵:

The Symbionese Federation and The Symbionese Liberation Army is a united and federated grouping of members of different races and people and political parties of the oppressed people of The Fascist United States of America, who have, under black and minority leadership, (...) agreed to struggle together in behalf of all their people and races and political parties interest in the gaining of FREEDOM and SELF DETERMINATION and INDEPENDENCE for all of their people and races.

The Symbionese Federated Republic is NOT A GOVERNMENT, but rather it is a united and federated formation of members of different races and people and political parties (...)⁸⁶

⁸⁵ <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Photocopy/63448NCJRS.pdf> - hentet 11.10.14

⁸⁶ <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Photocopy/63448NCJRS.pdf> - side merket 4030

(...) we (...) Do now by the rights of our children and people and by Force of Arms and with every drop of our blood, Declare Revolutionary War against The Fascist Unites States Government, The Fascist Capitalist Class, and all their agents of murder, oppression and exploitation. We support by Force Of Arms the just struggles of all oppressed people for self determination and independence within the United States and The World.⁸⁷

Videre beskrives 16 målsetninger for Symbionese Liberation Army, hvorav de to første er:

1. To unite all oppressed people into a fighting force and to destroy the system of the capitalist state and all it's value systems. To create in it's place a system and sovereign nations that are in the total interest of all it's races and people, based on the true affirmation of life love, trust, and honesty, freedom and equality that is truely for all.
2. To assure the rights of all people to self determination and the right to build their own nation and government, with representatives that have shown through their actions to be in the interest of their people. To give the right to all people to select and elect their own representatives and governments by direct vote.

Ideologisk sett plasseres gjerne Symbionese Liberation Army til venstreorienterte ideologier som anarkisme og marxisme⁸⁸.

Etter mitt syn er det likevel lite som tyder på at Kurbegovic gjorde sine knytninger mot denne grupperingen på grunn av et felles ideologisk ståsted. I lydopptakene han distribuerte i løpet av perioden han utøvde terrorhandlinger, uttrykte Kurbegovic for eksempel holdninger som strider i mot Symbionese Liberation Army sine idealer om selvbestemmelse og uavhengighet for folkeslag og raser:

(...) this nation is supporting the insanity of Zionism and insisting that 200 million Jews have a right to immigrate to Israel. Israel is a very small country. Just where are all those people going to go? Or are they going to spill over into Arab land? (Simon 2000 :89)

I tillegg proklamerte Kurbegovic ved flere anledninger sin motstand mot kommunismen. I et lydbånd fra 5. juli 1974 utstedte han et ultimatum til alle verdens styresmakter om å overgi seg til Aliens of America, og sa at deres mål var å skape et samfunn fri for nasjonalisme,

⁸⁷ <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Photocopy/63448NCJRS.pdf> - side merket 4031

⁸⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Symbionese_Liberation_Army#cite_ref-Guerrilla_2004_4-0,
<http://www.trackingterrorism.org/group/symbionese-liberation-army-sla>,
<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Photocopy/63448NCJRS.pdf>,
<http://www.discoverthenetworks.org/printgroupProfile.asp?grpId=6466>

religion, fascisme, rasisme og kommunisme (s. 90). I et lydbånd fra 16. august 1974 uttalte han (s. 89):

”Instead of letting Soviet Communism collapse to its natural decay, the inexperienced leadership of this nation is intending to give it the free man’s technology so that it can use it to enslave more people”

Et tredje eksempel på hans anti-kommunistiske holdninger kan man se i følgende utsagn (s.s):

”Our desire to live a free life from anybody’s religious terror, especially religious terror crystallized into legalities such as sex laws of this country, is as strong as our desire to live free of Communism”

En mulig grunn til at Kurbegovic innledningsvis utga seg for å være medlem av Symbionese Liberation Army, kan etter mitt syn heller være et taktisk valg for å oppnå større frykt og oppmerksomhet ved å bruke gruppens navn. Symbionese Liberation Army var i en meget aktiv periode fra de kidnappet Patty Hearst i februar 1974 og frem til pågripelsene i 1975. Kort tid etter kidnappingen begynte gruppen å sende ut lydopptak hvor de presenterte sine krav for å løslate henne⁸⁹. De fulgte også senere opp med lydopptak, og de fikk mye publisitet på grunn av dette. Dette var altså kun få måneder før Kurbegovic for alvor startet sin terrorvirksomhet, og ved to anledninger utga seg for å være del av Symbionese Liberation Army.

Som beskrevet tidligere endret Kurbegovic, under navnet ”Isaiak Rasim”, raskt sin knytning fra Symbionese Liberation Army til å påstå at han tilhørte gruppen ”Aliens of America”. Det er mulig at også dette var et taktisk valg av Kurbegovic for å oppnå økt innflytelse, basert på erfaringer hans tidligere kollega Smith hadde gjort seg. Smith forklarte i rettssaken mot Kurbegovic at de en gang hadde hatt en samtale hvor Smith forklarte hvordan han påvirket skolestyret i en konkret sak. Smith innså at han fikk utrettet lite som en enkelt person, og skrev i stedet brev til skolestyret der han utga seg for å representere en større gruppe. Ved å utgi seg som dette, hadde Smith oppnådd publisitet både i aviser og på fjernsyn⁹⁰.

Det fremstår i større grad som at Kurbegovic sine motiv for terrorhandlingene hadde sin bakgrunn i mer personlige beveggrunner. Særlig synes arrestasjonen for masturbering, og de negative konsekvensene dette medførte for ham senere, å ha gitt grobunn for et sterkt hat mot personer og institusjoner som var involvert ulike prosesser i etterkant. Høyesterett var et uttalt

⁸⁹ <http://www.fbi.gov/about-us/history/famous-cases/patty-hearst-kidnapping>

⁹⁰ <http://law.justia.com/cases/california/court-of-appeal/3d/138/731.html> - hentet 15.01.13

mål for ham (s. 76 og 82). Som nevnt tidligere ble hans søknad om å starte opp et eget utested avslått; en geskjeft han hadde håpet skulle gjøre ham rik (Simon 2000 :73). Kurbegovic skal også ha fryktet at hans søknad om statsborgerskap i USA ville bli avslått på bakgrunn av arrestasjonen (s. 88). I tillegg til sitatet ovenfor, kom Kurbegovic ved flere andre anledninger med utsagn som fremhevet hans motstand mot juridiske lover som omhandler menneskelig seksuell adferd, samt lover som regulerer temaene immigrasjon og statsborgerskap. Kurbegovic krevde at slike lover ble erklært grunnlovsstridig (Simon 2000 : 76, 78-79, 88), og dette fremstår etter mitt syn som hans hovedmotiv.

4.6.3.2 Lucas John Helder

4.6.3.2.1 Hvorfor anses Helder som en soloterrorist i forhold til den foreslåtte definisjonen?

I løpet av en fem-dagers periode i mai 2002, kjørte den da 21 år gamle Lucas John Helder en lang tur på omtrent 5000 kilometer gjennom store deler av midtre USA. Han dro avgårde den 2. mai 2002 fra sin studenthybel i staten Wisconsin i nordøst, hvor han la igjen en lapp til sin romkamerat om at han dro avgårde til en annen by den helgen for å feste⁹¹. De neste dagene kjørte Helder gjennom de amerikanske statene Nebraska, Colorado, Texas, Iowa og Illinois, frem til han ble pågrepet etter en biljakt i Nevada 8. mai 2002⁹². Etter pågripelsen erkjente Helder å ha plassert totalt 18 rørbomber i ulike postkasser på sin ferd gjennom USA (Feldman, Savidge & Ahlers 2002a). Bombene var designet til å skulle eksplodere når postkassene ble åpnet⁹³. Ved seks tilfeller ble de utplasserte bombene utløst, hvorpå de skadet fire postansatte som leverte post og 2 kvinner som hentet post. I tillegg til å være konstruert på samme måte, hadde rørbombene også det fellestrekket at det fulgte med likelydende skriftlige notat med tittelen "Mailboxes are exploding!" (Foley 2013). Saken fikk raskt utstrakt medieoppmerksomhet både i lokale og nasjonale medier (Wilgoren 2002 og rettsdokument⁹⁴), og gjerningspersonen ble omtalt som "The Midwest Pipe Bomber"⁹⁵.

Forsiden til dette notatet, samt ytterligere to personlig brev og et seks siders manifest med tittelen «Life on Earth», sendte Helder til sin adoptivfamilie. De mottok dette den 6. mai

⁹¹ <http://news.findlaw.com/hdocs/docs/helder/ushelder50702cmpil.pdf> - hentet 25.10.14

⁹² <http://www.fbi.gov/news/pressrel/press-releases/statement-by-fbi-director-robort-s.-mueller>

⁹³ <http://edition.cnn.com/2002/US/05/08/indiana.bombs/index.html>

⁹⁴ <http://news.findlaw.com/hdocs/docs/helder/ushelder50702cmpil.pdf>

⁹⁵ en.wikipedia.org/wiki/Luke_Helder#Trial

2002⁹⁶. Innholdet i brevene fikk Lucas Helder adoptivfar til å ringe det lokale politiet ved Lucas' studiested i Wisconsin, noe som igjen medførte at etterforskningen ble rettet mot ham. To dager senere ble altså Lucas Helder pågrepet.

Saken ble etterforsket av FBI sin avdeling for innenlandsk terrorisme (Wilgoren 2002 og rettsdokument⁹⁷). Ingen andre personer var mistenkt for å ha samarbeidet med Lucas Helder i hans terrorraid gjennom USA. Helder adoptivfar tok kontakt med Helder romkamerat ved studiestedet etter å ha mottatt brevet fra Lucas Helder, noe som medførte at romkameraten tok seg inn på Helder soverom. Her ble det funnet utstyr som kunne være egnet som ingredienser til bomber. Hverken romkameraten eller to andre som ble med inn på rommet hadde sett noe av dette utstyret tidligere⁹⁸.

Den dag i dag er Lucas Helder fremdeles ikke domfelt for de ulike forholdene, siden han i 2004 ble diagnostisert med mentale lidelser som forårsaker vrangforestillinger og storhetstanker. Det har i ettertid vært flere høringer med det siktemål å undersøke om Helder mentale tilstand har endret seg slik at han kan anses som strafferettslig tilregnelig, og dermed pådømmes (Foley 2013).

4.6.3.2.2 Hvorfor anses Helder å tilhøre underkategorien idiosynkratisk soloterrorisme?

Som nevnt tidligere la Lucas Helder ved et notat til de bombene han plasserte ut. Og hans egenproduserte seks siders manifest «Life on Earth» sendte han blant annet til studentavisen knyttet til universitetet hvor han studerte, The Badger Herald, som publiserte dette den 7. mai 2002⁹⁹. I disse skriven er det tydelig at Helder gjennomførte sine bombeaksjoner fordi han ønsket å dele og få oppmerksomhet rundt sitt ideologiske ståsted, til tross for at det kunne medføre at noen ble drept (Helder 2002a):

I'm here to help you, to expose you, to inform you, to provide for you the answers for where to look, so the «spiritually sleepy mass» can transform themselves from believing to knowing, to have an awareness of life, and to begin understanding.

(...) I'm doing this because I care, and have one in you people. If this doesn't work then so be it. In the end you will KNOW I was telling you the truth anyway.

⁹⁶ <http://news.findlaw.com/hdocs/docs/helder/ushelder50702cmpil.pdf> - side 8

⁹⁷ <http://news.findlaw.com/hdocs/docs/helder/ushelder50702cmpil.pdf> - side 1

⁹⁸ <http://news.findlaw.com/hdocs/docs/helder/ushelder50702cmpil.pdf> - side 7

⁹⁹ http://badgerherald.com/news/2002/05/07/text-of-letter-helde/#.VEwUA_1_t0Y – besøkt 25.10.14

(...) I'm taking very drastic measures in attempt to provide this information to you.

You people have failed long enough... can we now grow? I will die/change in the end for this, but that's ok (...) I'm dismissing a few individuals from reality, to change all of you for the better, surely you can understand my logic.

Til tross for Helder's forhåpninger, er hans logikk ikke helt enkel å få tak på. Helder mener han har fått kunnskap om et bevissthetsnivå som er høyere enn det de fleste andre mennesker på jorden kjenner til, og som innebærer at den vanlige forståelsen av «døden» er feilaktig. Helder mener at selv om kroppen i fysisk forstand slutter å fungere, så lever bevisstheten videre i dette høyere nivået:

Plants, Animals and Humans are the levels of consciousness contained on Earth. By design, each is specialized and amazing! In comprehending this scenario, take it a step further. What do you suppose would logically proceed humans? I'm happy because I know (...).

I'm at an advantage in this society, and so is every other spiritually well-rounded person. We understand. Soon you will too, and you too, will be at an advantage. The advantage is the knowing that there is NO SUCH THING AS DEATH/VOID/END/NO MORE (...). The idea that death exists is less realistic than the existence of the tooth fairy, as an actual entity!

(...) When your body dies, you are simply, out of your body. Problems arise when individuals "get out" and they aren't aware of what to do next. Many consciousnesses linger around on earth, clutching to material things; this is what ghosts are.

For å unngå at mange bevisstheter fortsetter sin eksistens utenfor kroppen uten å forløse sitt fulle potensiale, oppfordrer Helder til at hver enkelt utfører aktiviteter som øker bevisstheten om livet utenfor kroppen:

Meditation and astral projection/controlled out of body experiences are more key elements in knowing you go on when your body dies.

(...) The possibilities are endless and the experiences will be breathtaking. The future is here people, get online and to the library. Start observing, thinking, researching,

thinking, understanding, and not to mention THINKING! Whether it's logic, meditation, channeling, astral projection, or ghosts, all are ways of knowing...

Siden døden ikke eksisterer, mener Helder at det finnes ingenting å frykte. Det var antagelig mye av denne holdningen som lå til grunn for symbolikken i Helders utplassering av bombene. Som nevnt kjørte han en svært lang distanse på få dager, og dekket store deler av det amerikanske kontinentet for å legge ut bomber i ulike postkasser. Helder skal etter pågripelsen ha uttalt at han ønsket å plassere ut bombene i en slik formasjon at de ville danne et gigantisk «smilefjes» over hele USA (Feldman, Savidge & Ahlers 2002b). I bilen han kjørte fant politiet også en hagle, som Helder fortalte han hadde kjøpt for å ta sitt eget liv med (Feldman, Savidge & Ahlers 2002a).

I tillegg til sin tro på at hver enkelt hadde muligheten til å oppnå det samme bevissthetsnivået som han selv hadde nådd, mente Helder at de amerikanske myndighetene bevisst forsøkte å hindre befolkningen i å øke sitt bevissthetsnivå:

Conforming to the boundaries, and restrictions imposed by the government only reduces the substances in your lives.

(...) As long as you are uninformed about death you will continue to say "how high", when the government tells you to "jump". As long as the government is uninformed about death they will continue to tell you to "jump". Is the government uninformed about death, or are they pretending? (Helder 2002b)

Humans have been striving for thousands (...) of years to understand. From complex math equations, microscopes, and telescopes, to scientists, psychologists, governments (world leaders), and priests, all are designed to allow us all to understand. What the teaches/leaders understand is what the mass understands. Now wouldn't it be wise to question authority?

(...) In fearing death, you are forced to work (in turn providing for the government), and conform to society. (...) You conform to society because you will receive negative emotion/pain/death (jail/death penalty) if you don't. You fear, therefor you conform. (...) Therefor fear of death results in the ability of the government to make money, on the people/on precious consciousness/on you!

Greed of some lead to Misunderstanding of most (Helder 2002a).

Særlig trekker Helder frem forbudet mot marihuana som et konkret eksempel på myndighetens innsats for å hindre at personer når høyere bevissthetsnivåer. Han mener det er et paradoks at det er lovlig med alkohol som reduserer motoriske ferdigheter, mens det er ulovlig å bruke marihuana, som er et naturprodukt og bidrar til mental stimulans.

Helders sammenkobling mellom viktigheten av at menneskene øker sitt bevissthetsnivå, myndighetenes kamp for å motvirke dette, og hans behov for å bruke vold som virkemiddel for å få meddele sitt budskap, gjør at Helder plasseres i kategorien idiosynkratisk soloterrorisme.

5 Begrepssystemets nytteverdi og forbedringspunkter

Begrepssystemet presentert ovenfor forsøker å overkomme de definisjonsmessige utfordringene som ble identifisert og diskutert tidligere i avhandlingen.

Først og fremst er det mest vesentlige ved definisjonen på «soloterrorisme» at terrorforsettet kun besittes av ett enkelt individ; soloterroristen. Dette utelukker dermed de hendelser der to eller flere personer planlegger sammen og eventuelt gjennomfører en terrorhandling, og også de hendelsene der den felles planlagte handlingen utføres av kun en enkelt person på grunn av et taktisk valg. Et typisk eksempel på det sistnevnte er Timothy McVeighs bombing av Oklahoma-bygningen i 1995. Denne faller utenfor min definisjon av «soloterrorisme» siden han hadde en medhjelper i Terry Nichols, som hadde en vesentlig rolle i forberedelsen av angrepet (Spaaij 2010 :856, Springer 2009 :26-27). Når kun en enkelt person er klar over planen og terrorforsettet ikke med hensikt deles med andre, har man heller ingen kommunikasjon med andre som kan fanges opp av utenforstående i form av familie, venner, andre medborgere eller sikkerhetsmyndigheter. Når man har bestemt seg for å begå en terrorhandling, knyttes det stor risiko til å meddele og innlemme andre i en slik plan. Man må være svært godt kjent med, og ha stor tiltro til, den eller de personene man innlemmer for at man kan være sikre på at planen ikke blir videreformidlet på en slik måte at terrorplanen blir avslørt. Disse problemene unngås når man sitter med planene for seg selv.

At planen og terrorforsettet er kjent kun av soloterroristen som definert over, betyr likevel ikke at han nødvendigvis må gjøre alle forberedende handlinger på egen hånd. Han kan motta hjelp og bistand av ulik praktisk karakter fra andre mennesker, som selv ikke er klar over hvilken plan deres bidrag utgjør en del av. Det er særlig dette jeg ønsker å fremheve i siste delen av definisjonen ovenfor. Dette kan for eksempel være at soloterroristen under dekke av alternative plausible forklaringer ber andre personer kjøpe ulik type utstyr for seg. Dersom tre personer uavhengig og uvitende om hverandre, hver for seg skaffer til veie ulike bestanddeler til en hjemmelaget bombe på vegne av soloterroristen, er det isolert sett ingen av disse som nødvendigvis trenger å oppfatte at det de selv skaffer kan brukes til å lage en bombe. Det er kun soloterroristen som sitter på hele bildet.

Min definisjon av soloterrorisme er ment å omfatte hele spekteret fra personer som er radikalisert på egen hånd og er uten historisk tilknytning til noen form for terrororganisasjon eller nettverk på den ene siden, til de personer som forfejler en organisert terrororganisasjon

eller -nettverk sin ideologi, men uten å tilhøre eller være et formelt medlem av gruppen eller nettverket, på den andre siden. Soloterroristen kan sågar tidligere ha mottatt blant annet ferdighetstrening eller ideologisk støtte fra slike grupper eller nettverk, men slik kontakt kan naturligvis gjøre det enklere for sikkerhetstjenester eller andre å avdekke potensielle soloterrorister. I så måte har min definisjon mye til felles med definisjonen til PST som er beskrevet tidligere. Det springende punktet her er at soloterroristens konkrete terrorhandling er et produkt av hans egen vilje og initiativ, og uten noen form for direkte kommando eller ordre fra en leder eller overordnet. Dette vil dermed utelate såkalte «sovende agenter» (se for eksempel Burton og Stewart 2008). Dette er eksempelvis personer som drar til treningsleirer, mottar ferdighetstrening og ordrer om å utføre angrep i et spesielt land eller mot et spesielt mål, og deretter drar tilbake og lever sitt hverdagslige liv samtidig som de planlegger og utfører en slik beordret terroraksjon alene på et senere tidspunkt.

Gill, Horgan og Deckert (2012 :14) påpeker at de faglige tilnærmingene rundt temaet er metodisk, teoretisk og empirisk svake, og derfor i liten grad egnet til å gi innspill til mulige mottiltak for bekjempelse av denne formen for terrorisme. Som nevnt tidligere påpekte Nesser et behov for gjensidig utelukkende kategorier innen dette fagfeltet (Nesser 2012). En målsetning ved de adskillende kjennetegnene som er brukt i utviklingen av begrepssystemet, er nettopp å imøtekomme disse utfordringene. Man må likevel erkjenne at det i flere tilfeller antageligvis være vanskelig og kanskje umulig å fremskaffe informasjon rundt en soloterrorist og dens aksjoner slik at man helt entydig kan klare å plassere disse i en av underkategoriene ovenfor. Det kan for eksempel være slik at en gjerningsperson har forsøkt å etterlate seg et ”fingeravtrykk” ved aksjonen som ikke blir fanget opp, for eksempel at et dokument eller video ikke blir funnet eller knyttet til gjerningspersonen. Det kan også hende at det adskillende kjennetegnet som plasserer en hendelse innenfor eller utenfor kategorien ”idiosynkratisk soloterrorisme” gir et for stort subjektivt rom i forhold til vurderingen om gjerningspersonens ideologi er egenutviklet eller ikke. Et tredje moment ved begrepssystemet som gir rom for videre diskusjon og avklaringer, vil være hvor detaljert og konkret de ulike retningene skal beskrives under kategoriene sekulær, religiøs og «single-issue». Jeffrey D. Simon sier relativt lite om dette selv.

Begrepssystemet forholder seg ikke til hvilken grad av eller form for kontakt soloterroristen har hatt til etablerte terrorgrupper eller – organisasjoner. Det forholder seg heller ikke til hva slags radikaliseringsprosess soloterroristen har gjennomgått. Disse faktorene ble tidligere i

avhandlingen identifisert som momenter som bidro til å skape begrepsmessige uklarheter. Man er altså ikke avhengig av kunnskap om dette for å kunne plassere konkrete tilfeller av soloterrorisme i de ulike kategoriene i begrepssystemet. Denne løsningen henger sammen med ett av hovedfunnene til Gill, Horgan og Deckert (2012), som var at det ikke eksisterte noen enhetlig profil som var egnet til å gi en generell beskrivelse av gjerningspersonene. Det vil derfor være lite hensiktsmessig å innlemme disse faktorene i en overordnet definisjon. Det er viktig å presisere at jeg likevel mener at dette er vesentlige momenter å ta hensyn til for å forstå problematikken rundt soloterrorister. I så måte er et annet hovedfunn til Gill, Horgan og Deckert (2012) relevant; at de til tross for stor variasjon i egenskaper hos de ulike gjerningspersonene, likevel identifiserte særegne trekk som kunne sies å være felles innenfor ulike ideologiske grupperinger. Ved for eksempel å bruke den kvantitative tilnærmingen som Gill, Horgan og Deckert brukte i sitt forskningsprosjekt, på soloterrorister plassert i de ulike kategoriene i denne avhandlingens begrepssystem, vil man kunne få frem detaljert informasjon på individnivå som kan sammenlignes på et mer nyansert grunnlag. Da vil man kanskje kunne si noe mer spesifikt om hvorvidt det finnes fremtredende tendenser når det kommer til radikaliseringsprosesser eller graden av knytning til kjente terrororganisasjoner innen de ulike kategoriene i begrepssystemet. En økt grad av kontakt med kjente ekstremistiske miljøer vil kunne gi en økt oppdagelsesrisiko, men ikke nødvendigvis så mye at man klarer å forebygge terrorhandlinger, som illustrert ved eksempelet Geele tidligere.

I punktene nedenfor beskrives ytterligere hvilken nytte og kunnskap jeg håper begrepssystemet beskrevet i denne avhandlingen vil kunne gi.

- a. At man vil kunne bli i stand til å finne karakteristiske særtrekk for hver av de enkelte underkategorier (for eksempel om innslaget av psykopatologiske lidelser er mer fremtredende i en underkategori fremfor en annen?)
- b. At man vil kunne bli i stand til å finne karakteristiske særtrekk ved gruppetilskrevne soloterrorister ut ifra hvilken gruppe eller organisasjon som støttes (deres ”fingeravtrykk”?)
- c. At man vil kunne bli i stand til å finne karakteristiske særtrekk hos bevegelsestilskrevne soloterrorister innenfor de ulike ideologiske fellesskapene.
- d. At det blir mulig å utarbeide en statistisk oversikt på flere ulike nivåer, ved for eksempel bruk av tabeller.

- e. At man vil kunne systematisere gruppetilskrevet soloterrorisme på en måte som gjør at det er mulig å følge en gruppe eller organisasjon sin utvikling og tilnærming til prinsippet om lederløs motstand. Man vil også kunne se på grupper/organisasjoner opp imot hverandre, og dermed deres aktivitetsnivå og konfliktnivå i forhold til andre. Dette kan gi informasjon om hvilken gruppe eller organisasjon som bør prioriteres, og på hvilken måte forebyggende tiltak kan settes inn for å hindre rekruttering til soloterrorisme.
- f. Systematisering av bevegelsestilskrevet soloterrorisme kan hjelpe til med å gi oversikt og inntrykk av hvilke ideologiske retninger og fellesskap som skaper soloterrorister, og til hvilke tider dette skjer. Dette kan gi en pekepinn på hvilke politiske og ideologiske områder i samfunnet som til ulike tider skaper så stor misnøye at mennesker tyr til drastiske virkemidler som soloterrorisme.

Avslutning

Terrorhandlinger utført av enkeltindivider har de siste årene fått stadig økende oppmerksomhet hos sikkerhetstjenester, myndigheter, forskere og media over store deler av den vestlige verden. Sentrale hendelser som har bidratt til dette er blant annet taktiske dreininger hos terrorgrupper som al-Qaida og IS, som gjennom propaganda og praktiske manualer oppfordrer de som sympatiserer med deres sak til å gjennomføre drap og terrorhandlinger på deres vegne lokalt. I tillegg viste terrorhandlingene i Norge 22. juli 2011 hvilke enorme ødeleggelser og tragedier enkeltindivider kan forårsake dersom motivasjonen og planleggingen er god nok.

Mye tyder på at denne utviklingen har kommet relativt overraskende på mange. Til tross for at man helt tilbake til midten av 1800-tallet kan finne historiske paralleller til hendelser man ser i dag, har terrorhandlinger utført av enkeltindivider i liten grad vært gjenstand for forskning og analyser frem til de siste 7-8 årene.

Mangelen på analytisk tilnærming på fenomenet er naturlig nok en vesentlig grunn til at det har oppstått begrepsmessige uklarheter og forvirringer. I tillegg har vi sett at ukritisk bruk av termer hos myndighetspersoner, forskere og journalister kan ha negative ringvirkninger. Et eksempel på ukritisk bruk er at den utpregede emiske termen "lone wolf", som i stor grad har oppstått og er utviklet innen høyreekstreme ideologier, benyttes til å beskrive alle former for terrorhandlinger utført av enkeltindivider, uavhengig av ideologisk kontekst. Det er i tillegg påpekt at begrepsinnholdet knyttet til "lone wolf"-terrorisme har blitt forurenset eller utvannet ved at terrorhendelser blir kategorisert feilaktig. Konsekvensen av dette er at fenomenet fremstår som mer omfattende enn det faktisk er, og at det bidrar til en smitteeffekt som kunne vært unngått.

Fokuset på behovet for etiske termer knyttet til terrorhandlinger utført av enkeltindivider har derimot økt de siste 3-4 årene. Det har derfor blitt gjort flere forsøk på å utarbeide mer objektive og analytiske termer, definisjoner og forklaringsmodeller på denne utfordringen.

I denne masteravhandlingen er det utført en komparativ analyse på de mest fremtredende termene som finnes på dette feltet anno 2015, samt ulike definisjoner eller begrepsomfang knyttet til disse. Den komparative analysen har fremhevet flere elementer som kan sies å bidra til den begrepsmessige og konseptuelle forvirringen som eksisterer:

- Enkelte definisjoner innebærer at terrorhendelser utført av flere enn en personer kan være del av begrepsomfanget,
- definisjoner som inneholder tilfeller både med og uten kommando- og kontrollstruktur benytter samme term,
- samme termer benyttes med stor variasjon i gjerningspersonens grad av kontakt med etablerte terrorgrupper/-organisasjoner,
- radikaliseringsprosessen er en del av begrepsomfanget

Samtidig viser den komparative analysen at det er stor enighet om at følgende tilfeller ikke bør være en del av begrepsomfanget:

- Angrep direkte regissert av en etablert gruppe
- Angrep som er direkte støttet, men ikke kontrollert eller igangsatt av en etablert gruppe

Fra en kombinasjon av litteraturgjennomgangen og den komparative analysen, har det i denne masteravhandlingen blitt utviklet et generisk begrepssystem med underkategorier som forsøker å løsrive seg fra de beskrevne elementene som bidrar til uklarheter. Det har vært fokus på å benytte tydelige adskillende kjennetegn som kan forenkle kategoriseringen. For å forstå forskjellen mellom de ulike kategoriene i begrepssystemet fullt ut, er det også vesentlig å ha kjennskap til konseptet om lederløs motstand. Det påpekes samtidig at terrorhandlinger utført av enkeltindivid ikke nødvendigvis er et tilfelle av lederløs motstand.

Begrepssystemet som er utviklet består av en hovedkategori med tilhørende definisjon som er ment å skille terrorhendelser utført av enkeltindivider fra terrorhendelser utført av flere personer i samarbeid. Denne hovedkategorien har fått termen ”soloterrorisme”, til tross for at det i skrivende stund ser ut som at den termen med mest medvind i akademiske kretser er ”lone actor”. Ett argument for dette er at ”soloterrorisme” er en term som er mer direkte oversettelig på flere ulike språk, og derfor vil kunne være mer gjenkjennelig på tvers av landegrenser. Dette er relevant for en økt omforent forståelse internasjonalt.

I nivåene under hovedkategorien ”soloterrorisme” er det utarbeidet særlig tre spesifikke underkategorier med egne termer og definisjoner. Dette er kategoriene ”gruppetilskrevet soloterrorisme”, ”bevegelsestilskrevet soloterrorisme” og ”idiosynkratisk soloterrorisme”.

Et begrepssystem med flere nivå og tydelige kategoriseringer vil muliggjøre en mer nyansert beskrivelse av det mangfoldet som finnes av soloterrorister hva gjelder fremgangsmåte, radikaliseringsprosess og ideologisk tilknytning. Dette er viktig for å kunne møte disse sikkerhetsmessige utfordringene med mer målrettede og tilpassede tiltak. Det er derfor et håp om at denne avhandlingen kan bidra til en økt konseptuell forståelse, både for praktikere innen terrorbekjempelse, politiske beslutningstagere, media og samfunnet generelt. Det er også et håp om at begrepsapparatet som er utviklet kan nyttiggjøres ved å legge til rette for videre forskning. Slik forskning bør forsøke å identifisere indikatorer, særtrekk eller egenskaper innen begrepssystemets ulike kategorier som særlig kan være nyttig for praktikere.

Hvert enkelt liv som går tapt i slike terrorhandlinger er ett for mye. I alle fall i øynene til dem som ønsker å forebygge disse.

Litteraturliste

Aftenposten (2011, 28. juli). *EU vil bekjempe «ensomme ulv»-terrorister.*

Hentet fra www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article4186402.ece

AFP (15. april 2010): *Home-grown, solo terrorists as bad as Al-Qaeda: FBI chief.*

Hentet fra newsaboutterrorism.com/terrorism/homegrown-solo-terrorists-bad-alqaeda-fbi-chief-904796a

Altum, J. C (2003). *Anti-Abortion Extremism: The Army of God. I: Chrestomathy: Annual Review of Undergraduate Research at the College of Charleston. Volum 2, 2003.* Charleston: College of Charleston

Asal, V., Deloughery, K. og King, R. D. (2013). “*Understanding Lone-actor Terrorism: A Comparative Analysis with Violent Hate Crimes and Group-based Terrorism*”. *Final Report to the Resilient Systems Division, Science and Technology Directorate, U.S Department of Homeland Security.* College Park, Maryland: START

Astrup, S. og Strudsholm, J. (2010, 2. januar). *Al-Shabaab roser angreb mod muhammedtegnen.* Politiken

Hentet 01.10.14 fra <http://politiken.dk/indland/ECE871856/al-shabaab-roser-angreb-mod-muhammedtegnen/>

Andersen, L. E. (2011, 11. november). *Nedtrapper USA krigen?*

Hentet fra jp.dk/opinion/kronik/article2573676.ece

Bakker, E. og de Graaf, B. (2010). *Lone Wolves. How to Prevent This Phenomenon?* Haag: International Centre for Counter-Terrorism – The Hague

Hentet fra icct.nl/userfiles/file/ICCT%20EM%20Lone%20Wolves%20Paper.pdf

Batty, D. (2010, 2. januar). *Somali charged with murder attempt on Muhammad cartoonist.* The Guardian

Hentet 18.04.14 fra <http://www.theguardian.com/world/2010/jan/02/kurt-westergaard-muhammad-cartoon-somali>

Bazan, E. B. (2004, 29. desember). *Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004: “Lone Wolf” Amendment to the Foreign Intelligence Surveillance Act.* [Washington]: Congressional Research Service (CRS)

Hentet fra www.fas.org/irp/crs/RS22011.pdf

Beam, L. (1983a). Leaderless Resistance. I: *Inter-Klan Newsletter & Survival Alert.* Nr. 1

Hentet 13.01.14 fra http://simson.net/ref/leaderless/1983.inter-klan_newsletter.pdf

Beam, L. (1983b). On revolutionary majorities. I: *Inter-Klan Newsletter & Survival Alert.* Nr. 4.

Hentet 13.01.14 fra <http://www.balderexlibris.com/index.php?post/Beam-Louis-Inter-Klan-Newsletter-1>

Beam, L. (1983c). A Klansman’s Guide to the Fifth Era. I: *Inter-Klan Newsletter & Survival Alert.* Nr. 4.

Hentet 13.01.14 fra <http://www.balderexlibris.com/index.php?post/Beam-Louis-Inter-Klan-Newsletter-1>

Beam, L. (1983d). A Brief History of the Klan Part II. I: *Inter-Klan Newsletter & Survival Alert*. Nr. 4.

Hentet 13.01.14 fra <http://www.balderexlibris.com/index.php?post/Beam-Louis-Inter-Klan-Newsletter-1>

Beam, L. (1984). Leaderless Resistance. I: *Inter-Klan Newsletter & Survival Alert*. Nr. 6

Hentet 13.01.14 fra http://simson.net/ref/leaderless/1984.inter-klan_newsletter.pdf

Beam, L. (1992). Leaderless Resistance. *The Seditonist*, 1992 (12).

Hentet fra www.louisbeam.com/leaderless.htm

Berlet, C. (2008). Leaderless Counterterrorism Strategy. The “War on Terror,” Civil Liberties, and Flawed Scholarship. *Public Eye Magazine*, vol. 23(3).

Hentet fra www.publiceye.org/magazine/v23n3/leaderless_counterterrorism_strategy.html

Bjørgero, T. (1993a): Terroristisk vold mot innvandrere og flyktninger i Skandinavia: mønstre og motiver. I: Bjørgero, T. og Witte, R. (Red): *Rasistisk vold i Europa*. Oslo: Tiden Norsk Forlag

Bjørgero, T. (1993b): Terrorist Violence against Immigrants and Refugees in Scandinavia: Patterns and Motives. I: Bjørgero, T. og Witte, R. (Red). *Racist violence in Europe*.

Basingstoke: Macmillan Press

Bjørgero, T. (1997): *Racist and Right-Wing Violence in Scandinavia. Patterns, Perpetrators and Responses*. Oslo: Tano Aschehoug

Bjørgero, T. og Carlsson, Y. (1999): *Vold, rasisme og ungdomsgjenger: forebygging og bekjempelse*. Oslo: Tano Aschehoug

Breivik, A. B (2011): *2083 – A European Declaration of Independence*

Brodtkorb, E. og Rugkåsa, M. (2009). *Sociologi og socialantropologi – mellom mennesker og samfund*. København: Munksgaard Danmark

Burton, F. og Stewart, S. (2008, 30. januar). *The “Lone Wolf” Disconnect*. Austin: STRATFOR Global Intelligence

Hentet fra www.stratfor.com/weekly/lone_wolf_disconnect

Calhoun, J. C. (1983). The invisible empire. I: *Inter-Klan Newsletter & Survival Alert*. Nr. 4.

Hentet 13.01.14 fra <http://www.balderexlibris.com/index.php?post/Beam-Louis-Inter-Klan-Newsletter-1>

Døvik, O. og Hirsti, K. (2011, 18. april). *PST vil straffe “soloterrorister*. NRK.

Hentet fra nrk.no/nyheter/norge/1.7600409

Dodd, V. (2010a, 3. november). *Roshonara Choudhry: Police interview extracts*. The Guardian

Hentet 18.04.14 fra <http://www.theguardian.com/uk/2010/nov/03/roshonara-choudhry-police-interview>

Dodd, V. (2010b, 4. november). *Roshonara Choudhry: I wanted to die... I wanted to be a martyr*. The Guardian

Hentet 18.04.14 fra <http://www.theguardian.com/uk/2010/nov/04/stephen-timms-attack-roshonara-choudhry>

- Dodd, V og Topping, A. (2010, 3. november). *Roshonara Chaudhry jailed for life over MP attack*. The Guardian
Hentet 02.10.14 fra <http://www.theguardian.com/uk/2010/nov/03/roshonara-choudhry-jailed-life-attack>
- Feldman, C., Savidge, M. & Ahlers, M. (2002, 9. mai). *Feds: Suspect admitted pipe bomb spree*. CNN
- Feldman, C., Savidge, M. & Ahlers, M. (2002b, 9. mai). *Police: Suspect planned smiley face bomb pattern*. CNN
- Foley, R. J. (2013, 15. mai). *Luke Helder, Mailbox Bombing Suspect, To Face Mental Competence Hearing*. Huffington Post.
- Friedland, E. (2014, 4. august). *Islamic State Selling Message With Glossy English Magazine*. The Clarion Project.
<http://www.clarionproject.org/analysis/islamic-state-selling-message-glossy-english-magazine>
- Gable, G. og Jackson, P. (2011). *Lone Wolves: myth or reality?* Ilford, London: Searchlight
Hentet fra www.lonewolfproject.org.uk/resources/LW-complete-final.pdf
- Garfinkel, S. L. (2003). Leaderless resistance today. *First Monday*, vol. 8 (3).
Hentet fra firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/1040/961
- Gill, P., Horgan, J. and Deckert, P. (2012). *Tracing the Motivations and Antecedent Behaviors of Lone-Actor Terrorists*, Final Report, August 2012.
Link ukjent. Pdf-fil mottatt på mail fra Tore Bjørge 26.08.13
- Gill, P., Horgan, J. and Deckert, P. (2014), Bombing Alone: Tracing the Motivations and Antecedent Behaviors of Lone-Actor Terrorists. I: *Journal of Forensic Sciences*, 59: 425–435.
Hentet fra <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1556-4029.12312/pdf>
- Grønmo, S (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget
- Haugan, S. (2011, 4. oktober): *Terrorhandlingene gir nye forskningsbehov*. Oslo: Forskningsrådet
Hentet fra www.forskningsradet.no/no/Nyheter/Terrorhandlingene_gir_nye_forskningsbehov/1253969247989&p=
- Heffron-Casserleigh, A., Broder, J. og Skillman, B.(2012). Organizational De-Evolution; the Small Group or Single Actor Terrorist. I: *World Academy of Science, Engineering and Technology nr 64* 2012.
Hentet 07.09.12 fra <http://waset.org/publications/6936/organizational-de-evolution-the-small-group-or-single-actor-terrorist>
- Hegghammer, T. (2011). Al-Qaida ti år etter. *FFI-FOKUS*, 2011 (1).
Hentet fra issuu.com/ffi-/docs/ffi-fokus01-2011
- Helder, L. J. (2002a). *Life on Earth*
Hentet 23.10.14 fra <http://badgerherald.com/news/2002/05/07/text-of-letter-helde/>
- Helder, L. J. (2002). *Explosions. A Bit of Evidence for you*.
Hentet 23.10.14 fra <http://badgerherald.com/news/2002/05/07/text-of-letter-helde/>

Hemmingsen, A-S.(2011, 9. september). *Terroristen er blevet en egotripper*.
Hentet fra www.information.dk/278599

Hoffman, B. (2006): *Inside Terrorism. Revised and Expanded Edition*. New York: Columbia University Press.

Irish Times (2011, 29. Juli): EU calls for deeper study of “lone wolf” terrorism.
Hentet fra www.irishtimes.com/newspaper/world/2011/0729/1224301564149.html

Jackson, P. (2011): Solo actor terrorism and the mythology of the lone wolf. I: Gable, G. (2011), *Lone wolves: myth or reality* (s. 79-88)
Hentet 08.11.11 fra www.lonewolfproject.org.uk/resources/LW-complete-final.pdf

Jakarta Globe (24. april 2011): «Solo jihadis» a Growing Terror Threat in Indonesia.
Hentet fra www.thejakartaglobe.com/home/solo-jihadis-a-growing-terror-threat-in-indonesia/437053

Jensen, R. B. (2008): The Evolution of Anarchist Terrorism in Europe and the United States from the Nineteenth Century to World War I. I: Bowden, B. og Davis M.T. (ed) (2008), *Terror: From Tyrannicide to Terrorism* (s. 134-160). Queensland: University of Queensland Press

Kaplan, J. (1997). Leaderless Resistance. I: D. C. Rapoport (Ed.) (2001), *Inside Terrorist Organizations* (s. 260-273). London: Frank Cass Publishers

Kifner, J. (1998, 6. Desember). *The Nation; Finding a Common Foe, Fringe Groups Join Forces*. The New York Times
Hentet fra <http://www.nytimes.com/1998/12/06/weekinreview/the-nation-finding-a-common-foe-fringe-groups-join-forces.html>

Lia, B. (2007a). Al-Suri's Doctrines for Decentralized Jihadi Training – part 1. I: Terrorism Monitor, vol. 5(1).
Hentet fra www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5bt_news%5d=1001

Lia, B. (2007b). Al-Suri's Doctrines for Decentralized Jihadi Training – part 2. I: Terrorism Monitor, vol. 5(2).
Hentet fra www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5bt_news%5d=1005

Lönnaeus, O. og Magnusson, E. (2011, 9. mai). *Ensamvargar det nya terrorhotet*. Sydsvenskan.
Hentet fra www.sydsvenskan.se/sverige/article1462805/Ensamvargar-det-nya-terrorhotet.html

Meland, A. (2011, 5. september). *Har få venner, føler seg avvist, har psykiske problemer, vil bli kjendis*. Dagbladet.
Hentet fra www.dagbladet.no/2011/09/05/nyheter/anders_behring_breivik/innenriks/terrorangrepet/17899326/

Michael, G. (2012). *Lone Wolf Terror and the Rise of Leaderless Resistance*. Nashville, Tennessee: Vanderbilt University Press

Miles, R. E. (1983). «Take off the hood».....Scream our foes! I: *Inter-Klan Newsletter & Survival Alert*.

Hentet 13.01.14 fra http://simson.net/ref/leaderless/1983.inter-klan_newsletter.pdf

Monterey WMD-Terrorism Database (Revised) 2005. *Aliens of America: A Case Study*. Encyclopedia of Bioterrorism Defense

Mroue, B. (2015, 26. januar). *ISIS spokesman praises Ottawa shooting; calls for attack in the West*. CTV News

<http://www.ctvnews.ca/world/isis-spokesman-praises-ottawa-shooting-calls-for-attack-in-the-west-1.2206234>

Nesser, P. (2010). Joining jihadi terrorist cells in Europe: Exploring motivational aspects of recruitment and radicalisation. I: Ranstorp, M. (2010). *Understanding Violent Radicalisation: Terrorist and Jihadist Movements in Europe*. London: Routledge

Nesser, P. (2012). Single Actor Terrorism: Scope, Characteristics and Explanations. I: *Perspectives on Terrorism, Vol. 6 No. 6* (Desember 2012).

Hentet 08.05.13 fra “www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/231/html»

NESH-rapport (2006): Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi.

Hentet 17.08.11 fra «[www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-som-PDF/Forskningsetiske%20retningslinjer%20for%20samfunnsvitenskap,%20humaniora,%20juss%20og%20teologi%20\(2006\).pdf](http://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-som-PDF/Forskningsetiske%20retningslinjer%20for%20samfunnsvitenskap,%20humaniora,%20juss%20og%20teologi%20(2006).pdf)»

Nordahl, F. (2014, 19. september). *Farlige Breivik-brev stoppet*. Varden

Hentet 30.09.14 fra <http://www.varden.no/nyheter/farlige-breivik-brev-stoppet-1.1325560>

Norsk Offentlig Utredning 2012: 14: *Rapport fra 22. juli-kommisjonen*.

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2012-14/id697260/>

Norsk Telegrambyrå (NTB) (2010, 2. januar). *Al-Shabaab roser angrepet på Muhammed-tegneren*.

Hentet 01.10.14 fra <http://www.dagbladet.no/2010/01/02/nyheter/utenriks/drapsforsok/muhammed-tegningene/danmark/9751243/>

Norsk Telegrambyrå (NTB) (2011a, 18. april). *PST vil ha lovendring for “soloterrorisme”*.

Hentet fra <http://www.dagbladet.no/2011/04/18/nyheter/pst/innenriks/terror/16241227/>

Norsk Telegrambyrå (NTB) (2011b, 25. juli). *PST: -Selv ikke Stasi kunne ha avslørt Breivik*.

Hentet fra <http://www.dn.no/forsiden/politikkSamfunn/article2189178.ece>

Norsk Telegrambyrå (NTB) (2011c, 17. august). *Obama mener «ensomme ulver» utgjør størst fare*.

Hentet fra <http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.7753649>

Norsk Telegrambyrå (NTB) (2012, 27. juli). *Ila fengsel: Brev til Breivik er blitt stoppet*.

Hentet 30.09.14 <http://www.smp.no/ntb/innenriks/article489615.ece>

- Pantucci, R. (2011): *A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists*. London: International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR)
- Pantucci, R. (2012, 10. april). *In France, a new type of Lone Wolf Threat*. CNN
Hentet fra <http://raffaellopantucci.com/2012/04/10/in-france-a-new-type-of-lone-wolf-threat/>
- Pantucci, R. (2014, 17. desember). *The Sydney siege fits the new, confusing global norm: the "lone actor" attack*. The Guardian
<http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/dec/17/the-sydney-siege-fits-the-new-confusing-global-norm-the-lone-actor-attack>
- Phillips, P. J. (2011). *Lone Wolf Terrorism*. I: Peace Economics, Peace Science and Public Policy, Vol. 17 [2011], Utg. 1, Art.1. Berkeley Electronic Press
- Politiets Efterretningstjeneste (2011, 5. april). *Truslen fra soloterrorisme og "lone wolf"-terrorisme*. Danmark: PET
Hentet fra http://www.pet.dk/upload/truslen_fra_soloterrorisme_og_lone_wolf-terrorisme.pdf
- Pressman, J. (2003): Leaderless Resistance: the Next Threat? *Current History*, vol. 102(668), 422-425.
- Ravndal, D. m.fl (2012, 4. februar). *Breivik i avhør: Sikker på at politiet har pågrepet en «ordensbror»*. VG
- Ritzau (2010a, 2. januar). *PET: Overfaldsmand har terrorforbindelser*. Politiken
Hentet fra <http://politiken.dk/indland/ECE871567/pet-overfaldsmand-har-terrorforbindelser/>
- Ritzau (2010b, 2. januar). *Attentatmanden handlede alene*. Politiken
Hentet fra <http://politiken.dk/indland/article871831.ece>
- Ritzau (2011, 28. januar). *Øksemand gik måske efter martyrdød*. Tv2 Nyhederne
Hentet 18.04.14 fra <http://nyhederne.tv2.dk/article.php/id-36933495:Øksemand-gik-måske-efter-martyrdød.html>
- Romarheim, A. (2011, 21. oktober). *Psyke terrorister?* Morgenbladet.
Hentet fra <http://www.morgenbladet.no/article/20111021/OSPALTISTER/710219947>
- Rudolph, E. (2013): *Between the Lines of Drift. The memoirs of a Militant*
Hentet 26.08.14 fra http://www.armyofgod.com/EricRudolphPDFLinesOfDrift10_23_13Final.pdf
- Ruud, H. M. T., m. fl (2011, 21. november). *Breivik ville drepe over 100 mennesker*. Dagbladet
- Sageman, M. (2008). *Leaderless Jihad*. Philadelphia: University of Pennsylvania press.
- Seidelin, M. (2010a, 28. september). *Soloterrorister er det nye våben*. [Web-tv]. Politiken.tv.
Hentet fra <http://politiken.dk/politv/nyheder/analyse/ECE1070261/kriminalredaktoer-soloterrorister-er-det-nye-vaaben/>

Seidelin, M. (2010b, 13. oktober). *Al-Qaeda-magasinet oppfordrer til angreb på Danmark*. Politiken.

Hentet fra <http://i.pol.dk/indland/ECE1082659/al-qaeda-magasinet-opfordrer-til--angreb-paa-danmark/>

Simon, J. D. (2000). *The Alphabet Bomber*. I: J. B. Tucker (Ed.) (2000): *Toxic terror: assessing the terrorist use of chemical and biological weapons*. Cambridge, Massachusetts: Belfer Center for Science and International Affairs

Simon, J. D. (2013). *Lone Wolf Terrorism: understanding the growing threat*. New York: Prometheus Books.

Skille, Ø. B. (2011, 16 mai). *Overrasket over at avis hadde flyttet – sprengte seg selv ved uhell*. NRK.

Hentet fra <http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.7634619>

Skjeggstad, H. og Andreassen, T. A. (2011, 7. september). *31 millioner mot «ensomme ulver»*. Aftenposten, s. 2-3.

Spaaij, R. (2007). *Lone-Wolf Terrorism. Report for the European Commission Sixth Framework program Transnational Terrorism, Security and the Rule of Law*. Haag: COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement

Hentet fra www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/Lone-Wolf%20Terrorism.pdf

Spaaij, R. (2010): *The Enigma of Lone Wolf Terrorism: An Assessment*. I: *Studies in Conflict & Terrorism*, 33:9, 854-870. London: Routledge

Spaaij, R. (2012). *Understanding Lone Wolf Terrorism. Global patterns, Motivations and Prevention*. Dordrecht: Springer

Springer, N. R. (2009). *Patterns of Radicalization: Identifying the Markers and Warning Signs of Domestic Lone Wolf Terrorists in Our Midst*. (Mastergradsoppgave, Naval Postgraduate School, California)

Hentet fra <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a514419.pdf>

Suonuuti, H. (2012). *Termlosen. Kort innføring i begrepsanalyse og terminologiarbeid*. Oslo: Språkrådet.

Toboso Buezo, Mario (2014). "La contaminación del concepto "lobo solitario"." I: *Revista Catalana de Seguretat Pública* [en línia], p. 6-26.

Hentet 10.02.15 fra <http://www.raco.cat/index.php/RCSP/article/view/276405>

Engelsk versjon mottatt på mail fra Toboso Buezo 28.01.15

Wilgoren, J. (2002, 4. mai). *Pipe Bombs at Mailboxes Injure Five in the Midwest*. New York Times.

--- Oppgaven består av 34 834 ord ---